

Sosyalizm ve Ulusal Kurtuluş Hareketi

Hikmet Alican

Anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketi son aylarda büyük zaferler kazandı. Afrika'da Portekiz sömürgelerindeki mücadeleler zafere ulaştı. Uzun yıllardır Hınci Çini'de başarıyla süren kurtuluş mücadelesi, Kamboçya ve Güney Vietnam'da kesin zafere vardı, Laos'da ise devrimci güçler hızla ilerlemekte, emperyalizmi ve işbirlikçilerini geriletmekte. Emperyalizme karşı verilen ulusal kurtuluş mücadelesinin dünya çapında büyük önem taşıyan bu muazzam zaferleri, bütün dünya sosyalistleri ve ilerici-leri için büyük bir sevinç kaynağı olurken; ulusal kurtuluş hareketinin özü ve niteliği, gelişme perspektifleri ve biçimleri konularındaki çeşitli tartışmaları ve bu arada bazı yanlış görüşlerin yeniden yayılmaya başlatılmasını da birlikte getirdi.

Gerek İLKE'nin şimdiye kadar ulusal kurtuluş hareketi sorununa işçi sınıfı sosyalistlerinin teorik bakış açısını derli toplu bir şekilde getirmeye fırsat bulamamış olması, gerekse ülkemizde etkinliklerini sürdüren çeşitli küçük burjuva sosyalizmi çizgilerinin ve sosyalizm düşmanı bozguncuların bu konuyu sürekli saptırmaya çalışmaları yüzünden, bu konulara açıklık getirmeye çalışmak, gündemdeki bir görev olmaktadır. Bu yazıda ulu-

sal kurtuluş hareketinin sosyalistler tarafından nasıl ele alınması gerektiği konusundaki temel ilkeleri açıklamaya çalışacağız.

Ulusal Kurtuluş Hareketi Nedir?

Günümüzde, devrimci mücadelenin önemli bir unsuru olan **Ulusal Kurtuluş Hareketi, Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın ezilen haklarının, emperyalizmin ve sömürgeciliğin sömürsüne, politik baskı ve tahakkümüne karşı, politik baskı ve tahakkümüne karşı, siyasi bağımsızlığın kazanılması, ekonomik bağımlılığa son verilmesi ve emekçi sınıf ve tabakaların temel sosyal çıkarlarının korunması için verdikleri her türlü anti - emperyalist ve demokratik mücadelenin bir bütünüdür.**

Ulusal Kurtuluş Hareketi, hâlâ emperyalizme sömürgecilik bağları ile bağlı olan ülkelerden, siyasi bağımsızlığını elde etmiş fakat emperyalizme yeni - sömürgecilik bağları ile bağlanmış ülkelere ve emperyalizmin doğrudan etki alanından çıkmış, kendi bağımsız devletini kurma mücadelesini vermekte olan ülkelere kadar çeşitli ve farklı durumlardaki mücadeleleri içinde barındırır.

Kimi yerde hâlâ sömürgecilik (kolonyalizm) ilişkileri hakimdir. İngiliz, Fransız, Hollandalı vb. emperyalistler bazı ülkeleri (sayıca az da olsa) hâlâ sömürge valileri ve silâh zoru ile yönetmekte ve sömürmektedirler. (Surinam, İngiliz Hondurası, Fransız Somalisi, Pasifik'teki bir çok ada, İspanyol Sahrası, Hong Kong gibi). Afrika'daki Mozambik, Angola ve Gine Bisau da kısa süre öncesine kadar bu konumdaydı. Fakat buralarda Portekizli sömürgecilere karşı verilen uzun ve kararlı silâhlı mücadele, Portekiz faşizminin yıkılmasıyla başarılı bir şekilde sona erdi ve bu ülkeler bağımsızlıklarını kazandılar. Günümüz dünyasında sömürgecilik ilişkileri ile baskı ve tahakküm altında tutulan ülkelerin sayısı son derece azalmıştır. Sömürge durumunda olan ülkeler 1919'da dünya topraklarının % 72'sini ve dünya nüfusunun % 69'unu meydana getirirken, sömürge ülkeler günümüzde toprak olarak dünyanın % 4'ünü, nüfus olarak % 1.1'ini (bunlar Portekiz'in Afrika'ki sömürgeleri bağımsızlıklarını elde etmeden önceki rakamlardır) meydana getirmektedir.

Ulusal Kurtuluş Hareketinin sürdüğü birçok ülke ise, **siyasi bağımsızlığına uzun mücadeleler sonucunda, emperyalizmin sömürge sistemi çökmesiyle kavuşmuş olan, fakat emperyalizmin sömürü alanından çıkmamış** ülkelerdir. Bu gibi ülkeleri, emperyalizm, yeni - sömürgecilik (Neokolonyalizm) yöntemleriyle sömürmeye ve bu amaçla baskı ve tahakküm altında tutmaya devam etmektedir. Bu yüzden, bu ülkelerin siyasi bağımsızlıkları da gerçek bir bağımsızlık olamamakta, emperyalizme bağımlılık çeşitli ölçülerde devam etmektedir. (Filipinler, Endonezya, çeşitli Latin Amerika ülkeleri, Pakistan, birçok Afrika ülkesi vb.) Bu ülkeler kendi aralarında sosyo - ekonomik durumları ve tarihsel gelişme süreçleri bakımından büyük farklılıklar göstermekte, emperyalizme bağımlılık dereceleri ve buna karşı mücadele biçimleri de aynı şekilde farklılıklar barındırmaktadır. Gene Türkiye ve İran gibi, geçmişlerinde emperyalizme sömürgecilik bağlarıyla bağlanmamış, siyasi bağımsızlığını korumuş, fakat emperyalizmin sömürü ağı içinde yer almış ve almakta olan bazı ülkeler de, bugün anti - emperyalist mücadelenin alanı içinde yer almaktadır.

Bazı ülkeler ise, emperyalizmin ekonomik sömürü, baskı ve tahakkümünden kurtulmuş olup, bağımsız bir devlet kurmayı başarmışlardır. Bu gibi ülkeler, bugün ekonomik kalkınmalarını, bağımsızlıklarını pekiştirme mücadelesi vermekte, emperyalizmin doğrudan sömürü ağına yeniden düşmemek için mücadele etmektedirler. (Somali, Birmanya, Tanzanya, Kongo, Güney Yemen, Gine vb. gibi.)

Bütün bu farklı konumda ve gelişme düzeyinde bulunan ülkelerde, ulusal kurtuluş hareketinin temel **ortak** özelliği, mücadelenin baş hedefinin emperyalizm olmasıdır. Emperyalizm bu ülkelerin hepsinde, emekçi yığınların çıkarlarını tehdit etmekte, ülkeyi kendine bağlı tutmak istemekte ve bu uğurda her türlü saldırganlığa girişmektedir. Emperyalizm, bu ülkeleri baskı ve tahakküm altında tutmak için, bu ülkelerdeki sömürücü sınıflarla işbirliği yapmakta ve böylece emperyalizmin sömürüsüne son verilebilmesi için yerli egemen sınıfların ve emperyalizmin işbirlikçilerinin ülke içindeki iktidarlarına da son verilmesi gerekli olmaktadır. Bu durum, ulusal kurtuluş hareketinin, ulusal bağımsızlıkla devrimci demokratik mücadeleyi birleştirmesi zorunluluğunu doğurmaktadır.

Dünya Devrimci Sürecinin Tamamlayıcı Bir Unsuru

Ulusal kurtuluş hareketinin temel niteliği anti - emperyalist bir mücadeledir. Fakat ulusal kurtuluş hareketini, yani Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın ezilen halklarının anti - emperyalist mücadelesinin bütünü, dünya çapındaki diğer anti - emperyalist mücadelelerden ayrı olarak ele almak imkânsızdır. **Günümüz dünyasında, anti - emperyalist mücadele üç ana devrimci unsurun birlikte yürüttüğü topyekün bir mücadeledir. Üç tamamlayıcı unsurdan meydana gelen bu güçlü birlik dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğidir.** Dünya devrimci süreci bu üç temel unsurun birlikte mücadelesinden meydana gelmektedir. Çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Çağımızı belirleyen temel mücadele emperyalizmle sosyalizm arasındaki uzlaşmaz mücadeledir. Bu mücadelede, emperyalizmin karşısındaki devrim güçlerinin başını dünya sosyalist sistemi çekmektedir. Kapitalist emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi ise, anti - emperyalist mücadelenin diğer iki temel unsurudur. Bu üçlü mücadele Ekim Devriminden beri başarı ile yürütülmekte ve her geçen gün daha da güçlenmektedir. Ulusal kurtuluş hareketini dünya devrimci sürecinin diğer iki tamamlayıcı unsurundan ayrı düşünmek ve kendi başına gelişen bir anti - emperyalist mücadele olarak ele almak imkânsızdır. **Düşman tek ve aynıdır : Emperyalizm.** Bunun karşısındaki güçler de bu yüzden birliktedir. Dünya devrimci sürecinin temel unsurlarını birbirinden ayrı düşünmek, bir diğeri olmadan ötekilerin başarıyla ilerleyebileceğini sanmak hem yanlıştır hem de dünya devrimci güçlerinin birliğini bozmaya çaba gösteren karşı devrimci güçlere fırsat tanıma tehlikesini birlikte getirir.

Demek ki, ulusal kurtuluş hareketi Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın ezilen halklarının, sosyalist sistem ve kapitalist ülkelerin işçi sınıfları ile dayanışma içinde yürüttükleri anti - emperyalist mücadelelerin bütünüdür.

Ulusal Kurtuluş Hareketinin Tarihsel Gelişimi

Ulusal kurtuluş hareketinin tarihi, sömürgecilik (kolonyalizm) ile birlikte başlar. Sömürgeci dönemde kapitalizmin hızla gelişmekte olduğu ülkeler, daha geri ülkeleri askerî güçle işgal etmiş ve kendilerine bağlamışlardır. Buraları gerek hammadde kaynağı gerekse kendi ürettikleri mallar için bir pazar olarak kullanıyorlardı. Kapitalist ülkeler fazla kârlar elde edebilmek için her türlü zor ve şiddet yönetimini uygulayarak bu ülkelerin halklarını baskı altında tutuyor ve sömürüyorlardı. Bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika, kapitalist ülkelerin sömürgesi durumundaydı.

Sömürgeciliğin gelişmesine paralel olarak Batı ülkelerinin saldırılarına hedef olan ülkelerde, ulusal bağımsızlık için güçlü direnişler de başladı. Bütün 18. ve 19. yüzyıllar, sömürge ülkelerdeki sayısız milliyetçi direnişler ve ayaklanmalarla doludur. Sömürge ülkelerdeki ilerici ve milliyetçi unsurlar, kapitalist ülkelerin baskısına karşı birçok örgütler kurmuş, ayaklanmalar ve savaşlar örgütlemişlerdir. Ama bunlar, her yerde birbirinden bağımsız gelişmiş ve hiçbir yerde başarıya ulaşamamıştır. Sömürgeci ülkelerin büyük maddî ve teknik güçleri karşısında, sömürge ülkelerin ilerici-leri ve yurtseverleri çaresiz kalmışlardır.

Marx ve Engels sömürgecilik ve sömürgelerdeki bağımsızlıkçı hareketlerle de ilgilenmişler, bu konularda araştırma ve çalışmalar yapmışlardır. Engels, «Başka ulusları ezmeye devam eden bir ulus özgür olamaz» diyordu. Marx ise ezilen halkların kurtuluşunun devrimci işçi sınıfının hareketinin mücadelesi ve zaferiyle yakından bağlantılı olduğunu daha o zamandan tespit ediyor ve bunu sık sık tekrarlıyordu.

Marx daha 1847'de şöyle diyordu: «Proletaryanın burjuvaziye karşı zaferi bugün halkların içine nefret tohumları eken bütün ulusal ve ekonomik çatışmalara bir son verecektir. Onun için bu sonuç, aynı zamanda bütün ezilen ulusların kurtuluşunun işaretidir.»

Marx'ın bu sözleri işçi sınıfı sosyalistlerine, ulusal kurtuluş hareketi konusunda nasıl bir tavır takınmaları gerektiğini gayet açık bir şekilde gösteriyor ve milletler ve sömürgeler sorunundaki temel sosyalist politikanın ana hatlarını gösteriyordu. Zaten bu döneme kadarki bütün kurtuluş mücadeleleri kesin başarısızlıkla sonuçlanmış ve şu gerçeği açıkça ortaya koymuştu: **Proletaryanın sınıf mücadelesi ile birlik içinde olmayan bir ulusal kurtuluş mücadelesinin kesin bir zafere erişmesine imkân yoktur.**

Bu, altı defalarca çizilmesi gereken gerçek, ulusal meselesinin de doğrudan sınıflar arasındaki mücadeleden kaynaklanmasından gelmektedir.

Gerek sömürgeci gerekse emperyalist dönemde, ezen ve ezilen uluslararası mücadele kapitalist dünyadaki burjuvazi proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin bir yan ürünü, onun bir uzantısı durumundadır. Kapitalist üretim tarzı bütün aşamalarında burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesi tarafından belirlenir. Bu mücadele ve bunun içinde geliştiği üretim ve yeniden üretim süreci, zorunlu olarak gelişmiş ülkelerin, diğer ülkeler ve halklar üzerinde baskı kurmasına ve onları sömürmesine yol açmıştır. Bu, tamamen, sınıf mücadelesinin başka bir planda, ulusal

planda tezahüründen başka birşey değildir. Tarih uluslararasıdaki mücadeleden değil sınıflar arasındaki mücadeleden doğar. Bu yüzden de Marx, ancak proletaryanın burjuvaziye karşı zaferinin ezilen uluslara bir ışık yakacağını ve onların kurtuluşuna yol açacağını belirtiyordu.

Ezilen Halkların Kurtuluş Tarihinin Başlangıcı : Ekim Devrimi

Uluslararası işçi sınıfı hareketinin burjuvaziye karşı ilk zaferi Ekim Devrimi oldu. Ekim Devrimini dünyada ilk defa bir sosyalist ülkenin kurulması, sosyalizmin tek ülkede zafer kazanması izledi. Emek ve sermaye arasındaki kapitalizmin temel çelişkisi böylece yeni bir boyut kazanıyordu. Uluslararası burjuvazinin karşısında artık sadece tek tek kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfları değil, ayrıca sosyalist bir devlet de bulunuyordu. Ekim Devrimi dünyanın altıda birinin emperyalizmin sömürsünden kurtulmasına yol açmış ve bu topraklar üzerinde proletaryanın iktidarı kurulmuştu. Bu durum, uluslararası işçi sınıfı hareketinde Sovyetler Birliği'nin öncü duruma geçmesi sonucunu doğuruyordu.

Ekim Devrimi sadece uluslararası işçi sınıfı hareketine yeni bir güç vermekle kalmadı, aynı zamanda ulusal kurtuluş hareketine, ezilen halkların anti - emperyalist mücadelesine de yeni boyutlar getirdi. Proletaryanın burjuvaziye karşı zaferi, sömürge halkların mücadelesine ışık tuttu. **Sosyalist Sovyetler Birliği ezilen halkların en büyük güç ve umut kaynağı oldu.**

İlk sosyalist devlet, bir yandan kendisini yok etmek isteyen emperyalizmin birleşmiş kuvvetlerine ve onların desteklediği içerdeki gericilerin silâhlı saldırılarına karşı Sovyet ülkesini büyük güçlüklerle savunurken; bir yandan da, anti - emperyalist mücadele veren ezilen halklara siyasî ve maddî yardımda bulunuyor, onlara yol gösteriyordu. Sovyetler Birliği, kuruluşunun daha ilk yıllarında Türkiye, Hindistan ve Çin'deki kurtuluş mücadelelerine destek oluyor ve bunlara her türlü yardımda bulunuyordu.

Sosyalizmin tek ülkedeki zaferinin gerek uluslararası işçi sınıfı hareketine gerekse ulusal kurtuluş hareketine getirdiği yeni boyutlar en açık ifadesini III. Enternasyonal'de buldu. SBKP öncülüğünde bütün dünyadaki işçi sınıfı partilerini bünyesinde toplayan III. Enternasyonal, hem işçi sınıfının burjuvaziye karşı verdiği mücadelenin zaferi için çalışıyor, hem de ezilen halkların kurtuluş mücadelesinin başarısına katkıda bulunuyordu. Bizzat III. Enternasyonal'in varlığı ve çalışmaları, sosyalist ülkenin, kapitalist ülkeler işçi sınıflarının ve ezilen halkların birliğinin, anti - emperyalist cephenin en somut ifadesiydi. Marx'ın öngörüşü, III. Enternasyonal'in mücadelesinde hayat kazanmıştı.

İşçi sınıfı hareketi ile ulusal kurtuluş hareketi arasındaki diyalektik bütünlük konusunda Lenin'in III. Enternasyonal çalışmaları ile ilgili kaleme aldığı eserler büyük önem taşır. Bunlar bu konuda bizler için baş vurulacak en temel eserler olma niteliğini sürdürmektedir. III. Enternasyonal Kongrelerinin ve Yürütme Kurulunun bu konu ile ilgili olarak aldığı birçok karar da gene son derece önemlidir.

Lenin, Enternasyonal'in II. Kongresi için hazırladığı «Milletler ve Sö-

mürgeler Sorunu Üzerine Rapor» da ve bunun ilk taslağında (her ikisi için bak : KİTLE, sayı 41 ve 42, sayfa 2) ulusal kurtuluş hareketi ile sosyalizm arasındaki diyalektik birliğe büyük bir açıklık getirir :

«Emperyalizmin karakteristik özelliği, bütün dünyanın, şimdi gördüğümüz gibi bir sürü ezilen milletle muazzam zenginliğe ve güçlü silahlı kuvvetlere sahip bir avuç hakim millet arasında ikiye bölünmesidir.» diyen Lenin, bu durumda milletlerin, ezen ve ezilen milletler olarak ayrılmasının bu konudaki devrimci politikada bütün tezlere hakim olduğunu belirtir.

Lenin daha sonra şöyle der :

«Tezlerimizde ikinci temel fikir şudur : Dünyanın emperyalist savaşı izleyen bugünkü durumunda, halklarla dünya siyasî sistemi arasındaki karşılıklı ilişkileri, küçük bir emperyalist milletler grubunun Sovyet Rusya önderliğindeki şura hareketine ve şura devletlerine karşı yürüttüğü mücadeleye belirlemektedir. Bunu akılda tutmazsak, tek bir millî sorunu ya da sömürgeler sorununu, dünyanın en ücra bir köşesini dahi ilgilendirse, doğru koyamayız.»

Bu tez bütün emperyalist dönem boyunca geçerliğini koruyacak olan son derece önemli bir olguyu ifade etmektedir. Ezilen halklarla emperyalist sistem arasındaki ilişkileri belirleyen unsur, emperyalist devletlerle sosyalist devlet arasındaki mücadeledir. Dünyanın en ücra köşesindeki ülke bile bu mücadeleden etkilenmekte ve ona bağlı olarak gelişmektedir. Lenin aynı tespiti taslak çalışmasında şöyle getirmektedir : «Dünyada siyasî gelişmeler zorunlu olarak tek bir odak noktasında toplanmaktadır : Dünya burjuvazisinin Sovyet Cumhuriyetine karşı mücadelesi. Bu mücadelede, bir yandan bütün ülkelerin ileri işçilerinin şura hareketleri, öte yandan kurtuluşlarının şura sisteminin (Sovyet sisteminin, sosyalist sistemin) dünya emperyalizmine karşı zafer kazanmasına bağlı olduğunu acı tecrübeler sonunda öğrenen sömürgelerdeki ve ezilen milliyetler arasındaki bütün millî kurtuluş hareketleri, zorunlu olarak Sovyet Rus Cumhuriyeti çevresinde toplanmaktadır.»

Sosyalizmin tek bir ülkede zafer kazanmasından sonra kapitalizmin temel çelişkisi olan emek - sermaye çelişkisi, kapitalist ülkelerde keskinleşerek sürerken, yeni ve çok daha önemli bir nitelik kazanıyor, sosyalizm - kapitalizm (sosyalist ülke - emperyalist ülkeler) arasındaki çelişki haline geliyordu. Bütün diğer çelişkileri tayin edecek olan çelişki, bütün diğer gelişmelerin ve mücadelelerin odak noktası budur artık : **Sosyalizm ve kapitalizm arasındaki mücadele.**

Bu mücadelede, kurtuluşlarının onun zaferine sıkı sıkıya bağlı olduğunu gören kapitalist ülkelerin işçi sınıfı hareketi ile ezilen halklar zorunlu olarak sosyalist ülkenin yanında yer alıyorlardı.

Ezilen halkların temsilcilerinin kendi kurtuluşlarının sosyalizmin kapitalizme karşı mücadelesiyle yakından ilgili olduğunu görmeleri ve her iki mücadelesiyle yakından ilgili olduğunu görmeleri ve her iki mücadelenin de ortak düşmana, emperyalizme karşı verilmesi gerçeği, «**Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin**» sloganına da geçerlilik kazandırıyor. Manifesto'nun «Bütün ülkelerin işçileri birleşin» sloganının bu şekilde de kullanılması ile ilgili olarak Lenin şöyle diyordu : «Bugün artık yalnız

bütün ülkelerin proleterlerinin değil, ezilen halkların da temsilcileri durumdayız. Geçenlerde Komünist Enternasyonal'in Narodı Vostoka başlıklı bir dergisi yayınlandı. Orada Enternasyonal'in Doğu halkları için ortaya attığı şu şiar yer alıyor : "Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin". Bir yoldaş bunun üzerine, "Merkez Komitesi şiarın değiştirilmesi için ne zaman emir verdi?" diye sordu. Doğrusu Merkez Komitesinin böyle bir emir verdiğini ben hiç hatırlıyamıyorum. Muhakkak ki Komünist Manifestosu açısından bu değişiklikler yanlıştır, ama Komünist Manifestosu çok değişik koşullarda yazılmıştır. Oysa günümüz siyaseti açısından, bu yapılan değişiklik doğrudur. İlişkiler gerginleşmiştir. Almanya baştan aşağı kaynıyor; bütün Asya'da öyle. Hindistan'da devrimci hareketin nasıl geliştiğini okudunuz. Çin'de Japonlara ve Amerikalılara karşı korkunç bir nefret var. Almanya'da İtilâf Devletlerine karşı duyulan nefretin derinliğini ancak Alman işçilerinin kendi kapitalistlerine karşı duydukları nefreti bilenler anlayabilir. Sonuç olarak bütün bunlar Rusya'yı dünyanın bütün ezilen halklarının baş temsilcisi yapmıştır.» (Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 342).

46 Komünist ve İşçi Partisinin ortaklaşa çıkardıkları ve 24 ayrı dilde yayınlanan «Barış ve Sosyalizm Sorunları» adlı aylık derginin yazı kurulu başkanı Zaradov, ulusal kurtuluş hareketinin sorunları ile ilgili bir sempozyumda yaptığı konuşmada Lenin'in bu konuya nasıl yaklaştığını şöyle özetlemektedir : «Lenin, sömürge ve yarı sömürge halkların kurtuluş hareketini, dünya burjuvazisinin proletaryaya karşı sınıf çatışmasında ihtiyaç olarak kullanamayacağı bir sosyo - politik güç olarak tanımlamıştır.

«Lenin, değişken sosyal yapısı ve içinde taşıdığı bazı çelişiklere rağmen ulusal kurtuluş hareketinin müthiş bir devrimci potansiyele sahip olduğunu ve dünya çapındaki devrimci mücadelede aktif ve bağımsız bir güç olduğunu ispatlamıştır. Şu halde proletaryanın ve sosyalist güçlerin bu harekete karşı tavrı işbirliği ve ittifak yapmak olmalıdır.

«Lenin halkların emperyalizmden kurtuluş mücadelesinin, sadece öзде millî ve eğilimde demokratik olmakla kalmadığını, zaman içinde "kapitalizme ve emperyalizme karşı geleceğini" göstermiştir. (Toplu Eserler, cilt 32, sayfa 482).

«Lenin sömürgeleikten kurtulan halkların, yeni tarihî koşullarda kapitalist aşamayı atlayarak doğrudan doğruya sosyalizme geçme olasılıklarının da bilimsel açıklamasını yapmıştır.

«Lenin ulus ve sömürge sorununda, bir marksistin sadece ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımakla yetinmemesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Ulusal kurtuluş hareketindeki devrimci unsurları eyleme, maddi ve manevî açıdan en kesin şekilde desteklemek gerekir. (Toplu Eserler, cilt 22, sayfa 151 - 152)» (bak : İLKE sayı 14, sayfa 89).

Lenin sorun teorik özünü bu şekilde, sonraki bütün sosyalist harekete ışık tutacak mükemmellikte koymakla kalmıyor, ulusal kurtuluş mücadelelerinin hangi şartlar altında destekleneceği konusuna da kesin açıklık getiriyordu :

«...Biz komünistler sömürgelerde burjuva kurtuluş hareketlerini ancak, bu hareketler gerçekten devrimci oldukları takdirde, bu hareketlerin

temsilcileri o ülkelerdeki köylülüğü ve sömürülen geniş kitleleri devrimci bir ruhla eğitip örgütlememize engel olmadıkları takdirde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz.» (Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine)

Lenin'in bu önemli ayırımı ulusal kurtuluş hareketinin sınıfsal özü meselesini de birlikte getirir. Ulusal kurtuluş hareketinin, bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki anti - emperyalist mücadelelerin bütünü olduğunu görmüştük. Fakat bu mücadelelerin her ülkede ve her dönemde bir ve aynı sınıfsal öze sahip olmayacağı açıktır. Çünkü emperyalizmin sömürsü altında olan ülkelerde çıkarları emperyalizmin varlığı ile uyuşmayan bir değil, birkaç sosyal sınıf ve tabaka vardır. Şüphesiz ki, bütün emperyalist dönem boyunca ve bütün ülkelerde sonuna kadar tutarlı ve uzlaşmaz tek anti - emperyalist güç işçi sınıfıdır. Ama bunun yanında geniş küçük burjuva yığınları ve millî burjuvazi de anti - emperyalist nitelik taşır ve ulusal kurtuluş mücadelesinde yerini alır. Ulusal kurtuluş mücadeleleri büyük çoğunluğuyla işçi sınıfının nitelik ve nicelik olarak az gelişmiş olduğu ülkelerde sürdüğü için, bu mücadelede öncülük çoğu kez işçi sınıfının dışındaki milliyetçi sınıf ve tabakalarda olmuştur ve olmaktadır. Ulusal kurtuluş mücadelesi herşeyden önce bir cephe mücadelesidir, bütün anti - emperyalist sınıf ve tabakaların bağımsızlık mücadelesidir. Bu durumda, işçi sınıfının örgütlü gücü, anti - emperyalist mücadelede öncülüğü elde edemediği durumlarda, öncülük başka sınıf ve tabakalarda olabilir. İşçi sınıfının ilkesi örgütlü bir şekilde anti - emperyalist cephede yerini almak ve mücadelenin tutarlı bir çizgide ilerlemesi için çalışmaktadır. İşçi sınıfı öncülüğü mücadele içinde ele geçirdiği durumlarda bağımsızlığın kazanılması ve sosyalist kuruluşa geçilmesi son derece çabuklaşır, emperyalizmle uzlaşma ihtimalleri kesinlikle ortadan kalkar. Çin, Vietnam, Kamboçya devrimlerinin pratiği buna en iyi örnektir. Ters durumda bağımsızlığın kazanılması hem bir çok yalpalamalardan sonra başarılır (bu durumda yenilgi de mümkündür) hem de bağımsızlığın kazanılmasından sonra, işçi sınıfı sosyal devrim için güçlü bir sınıf mücadelesini sürdürmek ve emperyalizmin iktidardaki millî burjuva ya da küçük burjuva unsurlarla anlaşmasını önlemek zorundadır.

Burada önemli olan, ulusal kurtuluş mücadelesinin mutlaka işçi sınıfının fiili ve örgütsel öncülüğünde olması gerektiği, tersi durumlarda da başarının mümkün olduğu, fakat işçi sınıfının nihai hedefine en kısa yoldan ulaşmak için sürekli öncülük için mücadele etmesi gerektiğidir.

Ulusal kurtuluş hareketine işçi sınıfı dışındaki anti - emperyalist sınıf ve tabakaların da aynı cephe içinde katılması, hatta çoğu yerde tarihsel gelişme sürecinde ilk anti - emperyalist hareketi başlatan sınıfların bunlar olması, ulusal kurtuluş ve milliyetçilik meselesini gündeme getirir. «Ezilen halkların devrimci, anti - emperyalist mücadelesi milliyetçilik şeklinde başlamış ve milliyetçilikte somutlanmıştır. (Jukov - İskenderov, Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya. s. 276).

Milliyetçilik bir burjuva ideolojisi olmasına rağmen marksizm her zaman diğer ulusları ezen veya bir zamanlar ezmiş olan bir ulusun milliyetçiliği ile ezilen veya bir zamanlar ezilmiş olan bir ulusun milliyetçiliği arasında kesin bir ayırım yapar. Ulusal kurtuluşun amacı bağımsızlığın kaza-

nılmasıdır. Bağımsızlığın kazanılması milli meselenin çözümlenmesi için en elverişli şartları da hazırlar. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının savunulması bunun için önemli ve tarihsel gelişmeyi hızlandırıcı bir tavrıdır.

Ezilen ulusun anti - emperyalist mücadelesinin, uluslaşma çabasının ve kapitalizm öncesi sömürüden kurtulma mücadelesinin bir ifadesi olduğu için, milliyetçilik demokratik bir öze sahiptir. Lenin şöyle diyordu : «Bütün burjuva milliyetçiliğinde genel demokratik bir öz vardır ve hiç çekinmeden üstüne üstüne gittiğimiz işte bu özdür.» (Toplu Eserler, cilt 20, s. 435).

Ama milliyetçilik sadece bu demokratik özden ibaret değildir. Sömürücü sınıfların ideolojisi olan milliyetçilik gerici bir öze de sahiptir.

«Ulusal kurtuluş devrimlerinin derinlik kazanması ve ülkenin sosyal dönüşümünün ivedilikle yerine getirilmesi gereken bir görev haline almasıyla birlikte, milliyetçiliğin gelişimindeki iki ana eğilim açıkça ortaya çıkar. Milliyetçilik artık sadece demokratik ilerici güçlerin bir silâhı olmaktan çıkıp yerli tutucu güçlerin de silâhı olmaya başlar...

«Milliyetçilik tutucu bir eğilimi de kapsar. Bu eğilimi temsil eden güçler, milliyetçiliğin genel demokratik kapsamını ortadan kaldırmaya ve onu kalkınma yolundaki ülkelerin sosyal ve ekonomik yapısında köklü değişiklikleri gerçekleştirmek isteyen güçlerle mücadele halindeki siyasal grupların ve sınıfların çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışırlar. Onlar için nihai hedef devletin bağımsızlık kazanmasıdır. Bu güçler, milliyetçi sloganlara sarılarak ve ulusların kinini alevlendirerek halkın dikkatini iç sorunların çözümünden uzak tutmaya çabalarlar. Emperyalizm ulusal kurtuluş devrimlerinin kutsal gelişimini kösteklemek arzusunu, özellikle bu güçlere dayanarak gerçekleştirmek peşindedir.

«Yeni toplumun kuruluşu boyunca, zorunlu olarak ortaya çıkan iç sorunlar ve güçlüklerden sıyrılmak isteği ve artık yeterince olgunlaşan sosyal ve ekonomik görevlerin çözümünden halk yığınlarını uzak tutma çabası, milliyetçiliğin bu eğiliminin diğer görüntüleri arasındadır...

«Ulusal kurtuluş hareketinin diyalektiği şudur : Siyasal bağımsızlık için verilen savaş döneminde, bir birleştirici unsur olan ezilen halkların milliyetçiliği, belli koşullar içinde anti - emperyalist birliğin zayıflatıcı bir etkeni haline de gelebilir.» (Jukov - İskenderov, a.g.e. sayfa 282).

Aynı eserde marksistlerin milliyetçilik karşısındaki tavırları şöyle özetleniyor :

«Marksistler, ezilen ulusların milliyetçiliklerinde gözlenen anti - emperyalist eğilimleri desteklerler. Fakat aynı zamanda, milliyetçiliğin yaygın hale gelmesini ve olumsuz yönlerinin gelişmesini eleştirerek, enternasyonalci fikirlerini yaymaktan da geri durmazlar. Marksizm, enternasyonalizmin yerine konmak istenen milliyetçilikle bağdaşmaz. Marksistlerin temel ilkesi, feodalizm tarafından ezilen emekçi kitlelerde bilinçlenmeyi uyandırmak ve millî mesele tartışmalarında demokratik bir tutumu bilinçli bir şekilde savunarak, her türlü ulusal baskıya karşı ulusal egemenlik adına verilen savaşları sonuna kadar desteklemektir. Fakat Lenin hemen şunu da ekliyor : "Proletarya, milliyetçi akımı desteklemede çok fazla ile-

riye gitmemek zorundadır, çünkü bu, milliyetçiliği güçlendirmeye çabala-
yan burjuvazinin etkinliğini desteklemek anlamına gelir. Açıkça belirlen-
miş tarihi bir süreç içinde, titizlikle sınırlandırılmış ve konumu saptanmış
bir çerçevenin dışında, burjuva milliyetçiliğine yardım etmek, proletaryaya
ihanet edip burjuvazinin saflarında yer almak demektir." (Toplu Eserler,
cilt 20, sayfa 28)» (a.g.e., sayfa 288).

İşte Ekim devriminden sonra değişen dünya şartları altında III. En-
ternasyonal'da, ulusal kurtuluş hareketi ve sosyalistlerin bu konudaki ta-
vırları Lenin tarafından yukarıda özetlemeye çalıştığımız şekilde konulu-
yordu. Bu görüşler canlılığını günümüzde hâlâ korumaktadır.

İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası

Emperyalistler arası eşitsiz gelişmenin yol açtığı, emperyalistler arası
paylaşımı yeniden silâh zoruyla haletmeyi amaçlayan İkinci Dünya Sava-
şı, kısa sürede, kapitalizmin sosyalizme karşı savaşına, diğer emperyalist
ülkelerin el altından desteklediği Alman faşizminin ve Japon militarizminin
Sovyetler Birliği'ne saldırısı şekline dönüştü. Bu, **iki sosyal sistemin kor-
kunc bir mücadelesi** oldu. Savaştan, geleceği ve kurtuluşu temsil eden
sosyalizm zaferle çıktı. Sovyet orduları gerek Japon ordularını gerekse Al-
man ordularını bozguna uğrattı, 20 milyon evlâdını şehit verme baha-
sına bütün ülkelerin ilerici ve emekçilerinin yardımıyla kapitalizme ve em-
peryalizme büyük bir darbe indiriyordu.

Sosyalizmin tarihsel gelişmeyi geri çevirmeye uğraşan kapitalizm kar-
şısında kazandığı bu büyük zafer dünya devrimci sürecinin gelişmesine
büyük bir hız kazandırdı. Sosyalizm artık tek bir ülke ile sınırlı olmaktan
çıkıp bir dünya sistemi haline geldi, dünyanın üçte birinde sosyalist üre-
tim tarzına geçiş başladı.

Sovyetler Birliği'nin savaşta kazandığı zafer sadece sosyalizmin ya-
yılmasına değil, aynı zamanda ulusal kurtuluş hareketinin de yeni başa-
rılar kazanmasına yardımcı oldu. Çin, Vietnam, Kore bağımsızlıklarını ka-
zanıp, hızla sosyalist kuruluşa geçtiler. Birçok Asya ve Afrika ülkesi siya-
sî bağımsızlıklarını kazandılar. Afrika'daki ülkelerin büyük bir bölümünün
ulusal bağımsızlıklarını kazanmaları 15 yıl bile sürmedi.

Ulusal kurtuluş hareketinin savaş sonrasında kazandığı tarihi başa-
rılar ve emperyalistlerin sömürgeler sisteminin çökmesi, sömürge duru-
mundaki ülkelerin sayısının son derece azalması, sosyalizmin bir dünya
sistemi haline gelmesinin ve güçlenmesinin bir sonucudur. Öte yandan
ezilen halkların emperyalizme karşı kazandıkları zaferler geliştikçe, sos-
yalizmin dünyadaki yeri ve gücü daha pekişmektedir.

Emperyalizmin sömürgeler imparatorluğunun savaş sonrasında kesin-
likle çökmesi, ve birçok ülkenin sömürge durumundan çıkarak siyasal ba-
ğımsızlığını kazanması, emperyalizmi bu ülkeleri sömürmeyi, ekonomik ba-
ğımlılıklarını sürdürmeyi devam ettirebilmek için yeni yöntemlere başvur-
mak zorunda bıraktı. Emperyalizm artık savunma durumuna geçmişti, elin-
dekini korumak, yeni yeni kayıplar vermemek mücadelesindeydi. **Yeni -
sömürgecilik** (Neokoloniyalizm) diye adlandırılan emperyalist sömürü yön-
tem ve biçimleri işte bu ihtiyaçtan dolayı, ezilen halkların kurtuluş mü-
cadelesine karşı son bir çare olarak getirildi. Yeni - sömürgecilik, emper-

yalızmin günümüzde ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkelerle, bağımlı ülkeleri sömürme ve baskı altında tutmada kullandığı farklı yöntem ve biçimlerin bütünüdür. Yeni sömürgeciliği belirleyen iki unsur, emperyalizmin kendisini sürekli sömürgeci yayılmaya zorlayan objektif sosyo - ekonomik kanunları ile dünya çapında devrim ve karşı devrim arasındaki karşılıklı güçler ilişkisinin sosyalizm lehine dönmüş olmasıdır. Kapitalizmin genel bunalımının üçüncü dönemine girilmesiyle, sömürgeciler sisteminin çökmüş olmasıyla, yaşanan dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş çağının somut özellikleri altında emperyalist sömürgecilik politikası **yeni - sömürgecilik** şekline girmiştir.

Sosyalist sistemin sürekli artan gücü, ulusal kurtuluş hareketinin son derece hızlanması ve içlerinde bir kısmının kapitalist olmeyan yola girdiği bir dizi genç ulusal devletlerin kurulması, emperyalist güçleri ve tekelileri genç ulusal devletler karşısında, geleneksel sömürgecilikten farklı yeni hedefler yöntem ve biçimler bulmak zorunda bırakmıştır. Amaç gene aynıdır : sömürü ve baskıyı sürdürmek. Yeni - sömürgecilikte, eski - sömürgeciliğin kanlı askerî müdahaleleri ve saldırganlığı bırakılmamış (çünkü bu emperyalizmin doğası gereğidir) fakat bunun yanında çeşitli ekonomik tedbirler ve özellikle ideolojik baskı uygulamaya koyulmuştur. Örneğin anti - komünizm yeni - sömürgeciliğin önde gelen niteliklerindedir. Yeni - sömürgeciliğin bütün tedbirleri, sömürge durumundan daha yeni çıkmış olan genç devletleri sömürmeye devam etmeye ve bunların siyasi bağımsızlıklarını pekiştirmelerini, ekonomik bağımsızlıklarını kurmalarını ve emperyalist dünya sisteminden kurtulmalarını engellemeye yöneliktir. Aynı zamanda sosyalist fikirlerin yayılması ve genç devletlerin sosyalist ülkelerle iyi ilişkiler kurmaları da önlenmek istenmektedir.

Ekonomik yardım adı altında tanıtılan yeni tipte sermaye ihracı; politik amaçlarla ve kendine bağlamak için genç devletlere borç ve kredi vermek; genç devletlerin gıda maddeleri eksikliklerinden ve çeşitli ürünlerini ihracat karşılaştıkları güçlüklerden faydalanmak; eşitliğe dayanmayan çeşitli anlaşmaları kabul ettirmek; hammadde ve benzeri maddelerde fiyat zorlamaları yapmak; ithalâtı kısıtlamak; genç devletleri ekonomik açmazlara sürüklemek; genç devletlerin yönetim ve planlama kadroları arasında kendi ajanlarını yerleştirmek; ideolojik şartlandırma amacına yönelik teknik «yardım» yapmak ve ülkenin eğitim mekanizmasını emperyalizmin çıkarları doğrultusunda kurmak; askerî «yardım» maskesi altında ülkedeki subay kadrolarını ve orduyu kendine bağlamak; askerî darbeler düzenliyerek kendi çıkarlarına uymayan iktidarları tasfiye etmek; anti - emperyalist güçleri bölmeye çalışmak; kapitalist yolu egemen kılma amacıyla burjuva iktisadını ve sözde kalkınma modellerini benimsetmeye çalışmak; yerli kapitalist sınıfı güçlendirmek —işte bütün bunlar yeni - sömürgeciliğin aldığı ve geliştirdiği tedbirlerdir. Emperyalistlerin bu tedbirleri giderek daha gizli ve maskelenmiş biçimlerde getirmeleri, aslında yeni - sömürgeciliğin ne kadar zayıf olduğunu ispat eder. Emperyalizm artık sömürgecilik döneminde olduğu gibi bir ülkede egemenliğini açıkça kuramamakta, tersine o ülkedeki emekçi halkın tepkisi ile mümkün olduğu kadar az karşılaşmak için türlü - çeşitli kılıklara girmektedir.

Yeni - sömürgeciliğin başka bir özelliği de, çeşitli emperyalist ül-

kelerin az gelişmiş ülkeleri sömürmeye devam edebilmek için, kolektif sömürgeci kurumlar içinde örgütlenmeleridir. Ezilen halklar karşısında emperyalistler sürekli olmasa bile geçici ittifaklara gitmektedirler. Dünya Bankası, Afrika ülkelerini AET'ye bağlama çabaları, Amerika Kalkınma Bankası, «Aid India Club», vb. gibi kurum ve çabalar yeni sömürgeciliğin araçlarıdır. Emperyalistler yeni - sömürgecilik amaçları için NATO, CENTO, SEATO gibi askerî örgütleri de kullanmaktadırlar.

Yeni - sömürgecilik, tarihi olarak emperyalizmin sömürgecilik politikasının son dönemidir ve kaçınılmaz olarak çöküşe mahkumdur.

Günümüz dünyasında, bütün gelişmelerin etrafında döndüğü temel mücadele olan sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadelede sosyalist ülkeler, az gelişmiş ülkelerle olan ilişkilerini ve onların ulusal kurtuluş mücadelelerini destekleme görevini, emperyalizmin yeni - sömürgecilik yöntemlerini boşa çıkaracak ve tesirsiz hale getirecek şekilde ayarlamaktadır. Sosyalist ülkeler az gelişmiş ülkelere, bunların emperyalizme olan bağımlılıklarını azaltmak amacıyla, politik - moral, ekonomik ve askerî alanlarda yardım ve destekte bulunmaktadır.

Ulusal kurtuluş hareketinin günümüzde, **artan bir ölçüde**, sadece emperyalizme ve feodal kalıntılara karşı olmakla kalmayıp, sosyal kuruluşa, sermayenin boyunduruğundan kurtulmaya yöneldiği görülmektedir.

«Kapsamı gereği ulusal kurtuluş devrimleri, başından beri birçok durumda sadece emperyalizme ve feodal rejimlere karşı değil, fakat belli bir ölçüde de kapitalizme, yani işçi sınıfı öncülüğünde gerçekleştirilecek olan sosyalist devrimlerin düşmanına da yöneliktir. Kuşkusuz, özellikle genel demokratik görevleri yüklenen ulusal kurtuluş hareketinin günümüzdeki aşaması ile sosyalist aşamayı özleştirmek ve sosyal gelişmeyi yapay olarak zorlamak yanlıştır. Şu veya bu ülkede kurtuluş savaşının gelişme aşamasını ve düzeyini doğru değerlendirmek, objektif önşartları henüz yeterince olgunlaşmamış sorunları gündeme getirmek ve tarihi sürecin vazgeçilmez ara basamaklarıyla sınırlı kalmak tehlikesinden korur.

«Öte yandan, genellikle sosyalist devrim tarafından gerçekleştirilecek olan bazı görevlerin ulusal kurtuluş hareketi süreci içinde ortaya atılmasının hatta yerine getirilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmek yanlıştır. Günümüzde ulusal kurtuluş devrimleri ile sosyalist devrimlerin görevlerinin çok daha sıkı bir şekilde birbirine karıştığı görülmektedir, çünkü ulusal kurtuluş hareketinin mantığı göstermektedir ki, başlangıçta ulusal kurtuluşu hedefleyen mücadele, sonunda kesin olarak ulusal baskıyı doğuran sosyal sisteme, yani kapitalizme karşı yönelecektir.» (Jukov - İskenderov, a.g.e., sayfa 27).

İkinci Dünya Savaşı sonrası şartları ve kapitalizmin genel bunalımının üçüncü dönemine girmesi, devrim şartlarına büyük bir yenilik getirdi. **Artık bir dünya savaşına bağlı olmadan, emperyalizmin zinciri zayıf halkalarından tek tek kopabiliyordu.** Küba, Güney Vietnam ve Kamboçya'daki gelişmeler, Portekiz'deki ve Afrika'daki sömürgeleri Mozambik, Angola ve Gine - Bissau'daki kurtuluş mücadelelerinin zaferleri bu yeni dönemin kilometre taşları oldular. Emperyalizm artık o kadar zayıflamaktadır ki, mevzii savaşlarla bile geriletilebilmekte, hatta Portekiz ve Yunanistan da olduğu gibi faşizm uzun süreli silâhlı mücadele olmadan bile yıkılabilmek-

tedir. Bütün bunlar herşeyden önce dünya devrimci sürecinin üç temel tamamlayıcı unsurunun günümüzde erişmiş olduğu büyük gücün bir sonucudur. Şartlar, sürekli olarak emperyalizmin aleyhine devrim güçlerinin lehine gelişmektedir.

Bugün emperyalizmin jandarması durumunda olan ABD emperyalistleri çok büyük sayıda askerî gücü sosyalizme ve kapitalist ülkeler proletaryasına karşı Batı Avrupa ve Japonya'da tutmakta, buralardaki askerî harcamaları için büyük kaynaklar ayırmak zorunda kalmaktadır. Bu durum Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki halkların mücadelesi için elverişli şartlar yaratmakta, emperyalizm ne tarafa güç yetiştireceğini şaşırmaktadır. Öte yandan ezilen halkların silâhlı kurtuluş mücadelesine karşı geleneksel sömürgecilik yöntemleriyle saldıran emperyalizm, burada da büyük yaralar almış ve ezilen ulusların uzun ve meşakkatli mücadelesi dünyanın en güçlü emperyalist ülkesini Vietnam ve Kamboçya'da kafasına vura vura yenmiş, ABD emperyalizmini tasını tarağını ve ajanlarını toplayıp Hindi Çini'den koşa koşa kaçmak zorunda bırakmıştır.

Hindi Çini halklarının mücadelesi başta Sovyetler Birliği olmak üzere bütün sosyalist ülkelerin aktif yardım ve destekleriyle, enternasyonalist dayanışmalarıyla ve kapitalist ülkeler proletaryası ile ilerici kamuoyunun önemli desteğiyle başarıya ulaşmıştır. Canını dişine takarak yıllarca çarpışan Vietnam halkı, dünyanın bütün ilerici ve devrimci güçlerinin yanında olduğunu gayet iyi biliyordu. ABD emperyalizmini Vietnam'a karşı topyekun bir imha savaşına girişmekten, Vietnam da nükleer silâhlar kullanmaktan alıkoyan en önemli faktör dünya sosyalist sisteminin varlığı ve gücüydü.

Üç devrimci gücün anti-emperyalist ve sosyal ilerlemeden yana ittifakının diğer somut bir örneği de, Portekiz meselesinde somutlandı. Dünya sosyalist sistemi ile son derece sıkı bir enternasyonalist ilişki içinde olan Portekiz işçi sınıfı, aynı zamanda faşist Portekiz'in sömürgelerindeki bütün kurtuluş hareketleriyle, anti-emperyalist örgütlerle, sıkı bir dayanışma içindeydi. Portekiz halkının anti-faşist mücadelesi ile sömürge halklarının anti-emperyalist mücadelesi Portekiz faşizmini ve sömürgeciliğini birlikte yıktılar. Bugün Portekiz demokratik ve sosyalizm yolunda bir ülke, sömürgeler ise bağımsızlıklarını kazanmış durumdadır. Sosyalist ülkeler Portekiz işçi sınıfına yardımcı olurken, sömürgelerdeki halkların mücadelesine de yardımcı oluyorlar ve enternasyonalizmin en büyük örneklerini veriyorlardı. Eski Portekiz'in sömürgelerdeki anti-emperyalist ulusal kurtuluşçu örgütlerin askerî ve maddî malzeme ihtiyaçları sosyalist ülkelerce sağlanıyor, kurtuluş örgütlerine her türlü yardım yapılıyordu. Bugün de bağımsız genç devlet olma yolunda olan bu ülkelere sosyalist ülkeler ekonomik bağımsızlıklarını sağlamak için her türlü yardım ve dayanışmayı sürdürüyorlar. **Sosyalist ülkelerin varlığı ve desteği ulusal kurtuluş hareketine güç katıyor, ezilen halkların zaferleri sosyalizmi emperyalizm karşısında daha güçlendiriyor. İşte anti-emperyalist mücadelede sosyalist mücadelede sosyalist sistem ile ulusal kurtuluş hareketi arasındaki birliğin diyalektiği.**

Üç Temel Gücün Birliği

Bu gerçekler bizlere şunu gösteriyor :

Eğer içinde yaşadığımız çağ emperyalizm ile başlayan ve kapitalizmden sosyalizme geçişi temsil eden bir çağsa ve eğer bu çağda emperyalizm, kapitalizmin temel çelişkisi olan emek sermaye çelişkisini keskinleştirerek üç ayrı biçimde dünyaya yaymışsa ve bunlar kapitalizm ile sosyalizm, kapitalist ülkeler işçi sınıfları ile burjuvazisi ve emperyalist ülkeler ile az gelişmiş ülkeler arasındaki çelişkiler şeklinde ortaya çıkıyorsa, o zaman uluslararası emperyalist - kapitalist burjuvazi karşısında ona karşı mücadele veren üç devrimci unsur var demektir. Bunların her üçü de bir arada ve birbirine bağlı olarak mevcuttur. Eğer bütün bu çelişkiler kapitalizmin bir dünya sistemi olarak emperyalizme dönüşmesi ile yani çöküş dönemine girmesiyle gündeme gelmişse bir sistem olarak emperyalizmin varlığından kaynaklanmışsa bunun tersi düşünülemez. Sosyalist sistem, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi bir ve aynı şeyin, dünya çapındaki anti-emperyalist mücadelenin, kapitalizme dünya çapında son verilmesi mücadelesinin farklı şartlardaki üç ayrı ve birlik içindeki birbirlerini tamamlayıcı unsurudur. Biri olmadan diğerleri olamaz. Bu diyalektik bütünlüğü görmeden dünya siyasetinde gelişen olayları anlamamız mümkün değildir.

İkinci olarak, eğer emperyalizmin toptan çöküşüne doğru gittiği bir çağda yaşıyorsak ve bu çöküşün tarihteki başlangıç noktası Büyük Ekim Devrimi ise ve bu devrim emek ve sermaye arasındaki çelişkiden kaynaklanarak, sosyalizmin tek ülkedeki zaferini dünya kapitalizminin bütün çabalarına rağmen başarıya ulaştırmışsa ve eğer gene bu devrim ezilen halkların mücadelesine ışık tutmuş ve tutmakta ise, o zaman dünyadaki en önemli mücadele emperyalizm ile sosyalist sistem arasındaki mücadeledir. Üç temel devrimci unsurun en önemlisi ve devrim cephesinin tayin edici unsuru dünya sosyalist sistemidir. Bunu görmezsek gene hiç bir şeyi açıklayamayız.

Üçüncü olarak, eğer emperyalizmin sosyalistler olarak bir an evvel yıkılmasını ve insanlığın sömürü, baskı ve zulümden bir an evvel kurtulmasını istiyorsak ve bu uğurda kararlı bir mücadeleye girmişsek, o zaman kendi ülkemizdeki devrimci mücadelenin başarısı için çalışırken, aynı zamanda sosyalist sistemin, kapitalist ülkeler proletaryasının ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin dünya çapındaki birliği ve dayanışması için vargücümüzle çalışmalı, milliyetçiliğe karşı enternasyonalizmi savunmalıyız. Ülkemiz halkının kurtuluşu ancak bu şekilde mümkündür. Dünyanın çeşitli yerlerindeki gelişmeler bu gerçeği açıkça gözler önüne sermektedir. Görevimiz dünya devrimci güçlerinin birliğinden ve dayanışmasından yana olmaktır. **Üç temel gücün birbirlerine bağlı oluşu, birlikte hareket etmeleri ve ortak eylemde bulunmaları emperyalizme karşı verilen savaşta başarının garantisidir.**

Ulusal Kurtuluş Hareketi Hakkında Bazı Yanlış Görüşler

Ulusal kurtuluş hareketi ve marksistlerin buna karşı tavırları konusunda «sosyalist» iddiasıyla ortaya çıkan yanlış görüşler genel olarak ikiye ayrılabilir : ulusal kurtuluş hareketinin devrimci rol ve önemini küme-

yeniler ve bunu abartanlar. Her iki kategorideki yanlış görüşler son tahlilde daima dünya devrimci sürecindeki üç temel unsurun, sosyalist sistemin, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğini bozmaya ve bölmeye hizmet etmektedir.

Ulusal kurtuluş hareketinin dünya devrimci sürecindeki önemini küçümseyen görüşe, genel olarak «dünya devrimi» ni beklemeyle vakit geçiren ve bu «devrim» de tayin edici gücün kapitalist ülkeler proletaryası olduğuna iddia eden, proletaryanın gerek tek ülkede gerekse uluslararası planda her türlü ittifaka girmesine karşı çıkan IV. sahte Enternasyonal troçkistlerinde raslanmaktadır. Bunlara göre, dünya devrimci hareketinin merkezi gelişmiş kapitalist ülkelerdir. Troçkistlerin bu kesimi sadece ulusal kurtuluş hareketinin değil, sosyalist sistemin de «dünya devrimi» ne hiç bir katkısı olmadığını iddia ederler.

Fakat troçkizm, genel olarak gelişmiş kapitalist ülkelerdeki küçük burjuva aydınlar arasında rağbet gören bir sapma olma niteliğini sürdürmekte, bizim gibi ülkelerde doğrudan troçkist çizgiler pek güç kazanamamaktadır. Troçkist görüşler ülkemizdeki sol harekete ancak **dolaylı** şekilde yansımakta ve başka sapmalarla içiçe geçmektedir. Bu yüzden burada da troçkist sapma üzerinde fazla durmayacağız.

Bizim gibi ülkeler sosyalist hareketi içinde ulusal kurtuluş hareketi hakkındaki sapmalar özellikle ikinci kategoriye girmekte, bu hareketin önemini abartma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu görüşü savunanlar çeşitli akımlar ve sapmalar içinde yer almaktadırlar. Hepsinin ayırd edici niteliği proleter enternasyonalizmi karşısında milliyetçilikten kaynaklanan görüşleri savunmalarıdır. Örneğin ülkemizde, eski MDD çizgisinden gelen, bugün ayrı ayrı gruplar oluşturan çeşitli akımlar, aralarında ne kadar ayrılık olursa olsun bu konuda anlaşmaktadırlar. Bunlara göre «dünyadaki baş çelişki» emperyalizmle ezilen halklar arasındaki mücadele, en önemli devrimci güç ise ulusal kurtuluş mücadelesidir.

Bu görüş çeşitli gruplar tarafından çeşitli şekillerde ifade edilebilmektedir, ama bize göre zaman geçtikçe bütün bu akımların bu konudaki görüşü netleşecek ve gerçekleri görmedikleri takdirde, günümüz Çin yöneticileri tarafından savunulan görüşlerle aynı olacaktır.

Bu görüşe göre dünyadaki ekonomik ve politik gelişmeyi belirleyen mücadele emperyalist ülkeler ile ezilen halklar arasındaki mücadeledir. Fakat bu görüş çoğu kez hiç de sınıfsal olmayan kategorilerle dile getirilmektedir. Mücadelenin iki karşıt unsuru sık sık «zengin ülkeler ile fakir ülkeler», «kuzey ülkeleri ile güney ülkeleri», «iki süper devlet ile diğer halklar», «dünyanın şehirleri ile kırsal» şeklinde konmaktadır.

Bu görüşün temel niteliklerini şöyle sıralayabiliriz :

1) Dünya sosyalist sisteminin varlığının ve önemini inkâr etmek. Bazılarına göre dünyada bugün CHG, Arnavutluk, Kuzey Vietnam ve Kuzey Kore dışında başka sosyalist ülke yoktur. Bunlar da aslında az gelişmiş halklardan sayılır ve emperyalizme karşı mücadele veren ezilen halkların bir parçasıdır. Kimileri ise sosyalist sistemin varlığını kabul etmekteyse de, Sovyetler Birliği'nin ve diğer Doğu Avrupa sosyalist ülkelerinin revizyonistler tarafından yönetildiğini iddia etmektedir. Böylece sosyalist sistem dünya devrimci sürecine katkıda bulunmamaktadır. Bize göre bu

iki görüş süreç içinde birleşecek ve karşı - devrim cephesinde yer alacaktır.

2) Kapitalist ülkeler proletaryasının önemini inkâr etmek. Bu görüşe göre emperyalist döneme geçilmesiyle birlikte, sömürge ülkeleri sömüren emperyalizm buralardan elde ettiği kârların bir kısmını metropol ülkeler proletaryasına sus payı olarak vermiş, maddî durumu düzelen proletarya sınıf mücadelesini bırakmış, emperyalist sömürden pay alır hale gelmiş ve devrimci niteliğini kaybetmiştir. Bu ülkelerdeki proletaryanın maddî durumu az gelişmiş ülkeler halklarının durumundan çok daha iyidir, bu yüzden onların mücadelesine yardımcı olamazlar. Metropol işçi sınıfları, ancak az gelişmiş ülkelerin ulusal kurtuluş mücadelesi başarıya ulaşıp, emperyalistler bu ülkeleri sömüremez ve kendi işçi sınıflarına sömürden pay veremez hale gelince tekrar devrimcileşebileceklerdir.

3) Gerek sosyalist ülkeler halklarının gerekse metropol ülkeler işçi sınıflarının ekonomik durumları iyi olduğu için, bunlar dünya devrimci sürecinde yoksulluk içinde olan, sömürülen ve ezilen «üçüncü» dünya halkları kadar önemli bir rol oynayamazlar. Bu yüzden en devrimci güç ezilen haklardır.

Bu yanlış ve devrimci güçlerin birliğini bölücü görüşün ana hatlarını bu şekilde özetledikten sonra, bu tezlerdeki yanlışları ve bu yanlışların nereden kaynaklandığını açıklamaya çalışalım :

Çelişkilere yaklaşmada kullanılan yöntem, meselenin özüne inmek değil de dış görünüş ile yetinmektir. Çelişkilerin zengin ülkeler ile fakir ülkeler arasında olduğu, maddî durumu iyi olanın devrimci niteliği kalmadığı gibi fikirler çelişkilerin sosyal zenginliğin paylaşılmasından kaynaklandığı gibi yanlış bir görüşün sonucudur. Burada sosyal olaylara üretim açısından değil de dağıtım açısından yaklaşılmaktadır. Çelişkilerin üretim sürecinde ortaya çıktığını ve burada, tayin edici çelişkinin üretim araçlarının özel mülkiyetinden kaynaklandığı kabul edilmemekte, tersine toplumun sınıflara göre değil, zenginlik derecesine göre ayrıldığı ve en fakir olanın en devrimci olduğu gibi yanlış bir sonuca varılmaktadır. (Aynı görüş Türkiye gibi ülkelerde işçilerin maddî durumunun köylülerden daha iyi olduğunu, bu yüzden köylülerin işçilerden daha devrimci olduğunu savunmaktadır. Şehirler - kırlar ilişkisi, şehirlerin kırlardan kuşatılması teorisi bunun bir yansımasıdır.)

Bu görüşün savunucuları, sosyal olaylara üretim tarzı ve bu üretim tarzının tayin edici sınıfları ve bunlar arasındaki mücadele açısından yaklaşmamakta, ne içinde yaşadığımız çağın genel gidişini ne de bu çağın başlıca devrimci güçlerini yörememektedirler. Bunun en açık örneği emperyalizm meselesinde ortaya çıkmaktadır. Bu görüşün savunucuları, emperyalizmi hiçbir zaman kapitalist gelişmenin doğal bir sonucu ve son aşaması olarak görmemiş, emperyalizmi sadece güçlü ve zengin ülkelerin güçsüz ve geri ülkeleri sömürmesi ve ezmesinden ibaret kabul etmişlerdir. (Bu yanlış görüşün kökeninde ezilen ulus milliyetçiliğinin yattığı, dünyada sadece bu açıdan bakıldığı, herşeyin bunun etrafında döndüğünün sanılması burada açıktır.)

Örneğin «Halkın Sesi» adlı dergi şu satırları açıkça yazmakta ve emperyalizmden ne anladığını göstermektedir : «Emperyalistler, geçen yüz-

yıllarda Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın eskiden büyük uygarlıklar yaratmış olan halklarını köle ve yarı köle milletler haline getirmişlerdi.» (Sayı 2, sayfa 3).

Emperyalizmi sadece ezen ve ezilen uluslar arasındaki ilişki olarak görüldüğü ve bunun geçen yüzyıllara kadar geriye götürüldüğü bu satırlarda açıkça ortaya çıkmaktadır. Emperyalizmin 1890'larda başlayan bir dönem olduğu burada inkâr edilmektedir. Bu sebepsiz değildir. Maksat işin sınıfsal özünün kaybedilmesidir.

Günümüzde sol hareket içinde var olan çeşitli sapmaların turnusol kâğıdı Lenin'in emperyalizm teorisidir. Bütün sapmaların ayırddedici niteliği leninist emperyalizm teorisinin reddedilmesidir. Bu, leninist parti ve devrim anlayışının reddedilmesine varmakta ve sonuçta sapmalar emperyalizmle birleşmektedir. Tarih bunu defalarca ispatlamıştır.

Lenin emperyalizmi nasıl tanımlar? Bu konu son derece önemlidir. Lenin'in içinde yaşadığımız çağın temel özelliklerini büyük bir açıklıkla koyduğu «Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması» kitabı bütün sosyalistler tarafından defalarca okunmalıdır. Emperyalizm demek tekeller demektir, finans kapital egemenliği demektir, sermaye ihracı ve yeniden paylaşım mücadelesi demektir. Emperyalizm bütün dünya kapitalist sisteminin 20. yüzyılda içinde yaşadığı sistemdir. Kapitalizmin son şeklidir.

Ulusal kurtuluş hareketi hakkında yanlış fikirler taşıyanlar, emperyalizmi bir dünya sistemi, kapitalizmin bir devamı olarak değil, sadece zengin ülkelerle fakir ülkeler arasındaki mücadele şeklinde görüyorlar. Hele bu görüşler özellikle az gelişmiş ülkeler solcuları tarafından savunulduğu için, bunlar sadece kendi vermeye çalıştıkları mücadeleyi en önemli şey gibi görmekte ve dünya çapındaki bazı mihrakların başka politik amaçlarla ortaya attıkları yanlış sloganları benimsemektedirler.

Emperyalizmin sadece bir yanı dikkate alındığı için, kapitalizmden ayrı birşeymiş gibi görüldüğü için, emek - sermaye çelişkisi ve bunun sosyalist sistem - kapitalist sistem ve metropol işçi sınıfları - emperyalist kapitalist burjuvazi mücadelesi şeklindeki yansımaları önemsememekte, dünyanın tarihsel gidişini ezilen halkların mücadelesinin belirlediği sonucuna varılmaktadır. O zaman içinde yaşadığımız çağ kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı (emperyalizmin kapitalizmin son aşaması olması gerçeği) olmamakta, ulusal kurtuluş çağı, uluslaşma çağı olmaktadır. Sosyalizme geçiş bilinmeyen bir geleceğe ertelenmektedir.

Tayin edici gücün ulusal kurtuluş hareketi olduğunu savunan görüş bununla birlikte «kendi gücüne güven» sloganını da yaymakta, böylece uluslararası dayanışmaya sekte vurmaktadır. Halbuki sorun kendine ya da «başkasına» güvenme değildir. Böyle bir ayırıma pratikte imkân yoktur. Üç temel devrimci gücün mücadelesi birbirinden ayrı değildir ve çelişkilerin keskinleşmesi, kurtuluş mücadelelerinin hız kazanması emperyalizme karşı çalışan üç unsurun kolektif çabalarıyla gelişmektedir. Aradaki bağ diyalektik bir bağlıdır. «Kendi gücüne güven» sloganı, «üç temel gücün birliği için çalışma» demekten, «Enternasyonalizme boş ver, kendi işine bak» demekten başka bir anlama gelmez. Bu son derece zararlı bir slogandır. Küçük burjuva kafalar ««Başkasının gücüne güven mi diyelim» diyeceklerdir. Bizim anlatmak istediğimiz şey böyle bir ikilemin olmadığıdır. Müca-

dele ortak yürümektedir. Bizim görevimiz bu birliği her yerde güçlendirmektir. Biz sosyalist sistemin, kapitalist ülkeler işçi sınıfının ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğine güveniriz. Bu durumda «kendi gücüne güven» sloganını yaymak, «bu birliğe güvenme, bu birliği böl» demektir.

İşçi sınıfı sosyalistlerinin şiarı devrimci hareketin ve güçlerin birliğidir. Bizim sloganlarımız bu birliği pekiştirecek sloganlar olmalıdır. Enternasyonalizm bunu gerektirir. Enternasyonalizmin düşmanı milliyetçiliktir. Milliyetçilik bir burjuva ideolojisidir ve ulusların ve halkların kardeşliğine düşmandır.

Mao Tse - Tung 1949'da şöyle diyordu : «'Bizce devrimin uluslararası yardım olmaksızın da gerçekleşmesi mümkündür' diyorlar. Bu yanlış bir kanıdır. Emperyalizm çağında, herhangi bir ülkedeki gerçek halk devrimi, uluslararası devrimci güçlerin yardımı olmadan başarıya ulaşamaz. Aynı şekilde, zaferi sağlamlaştırmak ta bu dayanışmayla mümkündür. Eğer Sovyetler Birliği var olmasaydı, 2. Dünya Savaşı, anti - faşist güçlerin zaferiyle sona ermeseydi, özellikle bizim için büyük önem taşıyan Japon emperyalizmi yenilmesiydi, Avrupa'da halk demokrasileri doğmasıydı, Doğunun ezilen ülkelerinin çizgisi, gitgide yükselen mücadeleleri olmasaydı; Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da, Japonya'da ve diğer kapitalist ülkelerde halk kitlelerinin mücadeleleri iktidardaki gerici güçlere yönelmesiydi ve bütün bu etkenler olmasaydı, uluslararası gerici güçlerin baskısı kesinlikle bugünkünden fazla olurdu. O koşullarda zafere erişebilir miydik? Şüphesiz ki hayır.» (Halk Demokrasisi Diktatörlüğü Üzerine).

Bugün bu doğru sözler Çin yöneticileri tarafından ne yazık ki unutuldu.

Sonuç

Ulusal kurtuluş hareketi emperyalizme karşı mücadele veren dünya devrimci güçlerinin önemli bir tamamlayıcı parçasıdır, diğer iki devrimci temel güçle birlikte emperyalizmi her geçen gün geriletmekte, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının emperyalizmin sömürü ve baskısından kurtuluşunu hızlandırmaktır.

İşçi sınıfı devrimcileri bu üç gücün birlikte mücadelesinden ve enternasyonalizmden yanadırlar, kendi ülkelerindeki sosyal kurtuluş için mücadele verirken, dünya devrimci güçlerinin birliği ve dayanışması için de mücadele verirler.

«Dünyanın bütün ülkelerinde ve milletlerinde proletarya ve onun ardındaki emekçi halkın büyük çoğunluğu gönüllü olarak ittifak ve birlik için çaba sarfetmedikçe kapitalizme karşı tam bir zafer elde edilemez.» (Lenin, Toplu Eserler, cilt 31, sayfa 151).

TÜSTAV

Köylü Meselesi : 1

Oya Baydar

Marx' Engels ve Lenin'de Köylülük Meselesi

Engels 1894'de, **Fransa ve Almanya'da Köylü Meselesi** yazısına şöyle başlıyordu:

«Burjuva partileri ve gerici partiler, Sosyalistler arasında köylü sorununun, neden birden her yerde günün gündemine girdiğini sorup duruyorlar.» (1)

Engels, «Fransa ve Almanya'da Köylü Meselesi»ni, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin 1894 yılında Frankfurt'ta yapılan Kongresinde, Vollmar ve diğer bazı oportünistlerin, partinin tarım programı taslağının tartışılmasını fırsat bilerek, programa sızdırmak istedikleri, zengin köylülüğün sosyalist dönüşümü ile ilgili, anti-marksist bir teoriyi mahkûm etmek amacıyla yazmıştı. Yine aynı sıralarda, Fransız sosyalistleri, 1892 Marsilya Kongresinde kabul edilen toprak programına 1894 Nantes kongresinde bazı maddeler ekletmek istiyorlardı. Köylü mese-

lesinde oportünizme verilen tavizler ve marksizmden sapmalar, bu yazının yazılmasında etken olmuştu.

1894'lerde, Avrupa Partilerinin tarım programlarında belirginleşmeye başlayan bu sapmalar, sonraları II. Enternasyonal partilerinin köylü meselesine revizyonist bakışlarını, bu temel soruna karşı ilgisizliklerini, olumsuz tavırlarını haber verir.

19. yüzyılın bir dizi burjuva demokratik devriminde, Avrupa'yı sarsan devrimci dalga ve zaman zaman ortaya çıkan karşı devrim kabarmalarında köylülüğün yeri, küçümsenmeyecek ve gözden kaçırılmayacak bir önemdeydi. 19. yüzyılın sonlarına doğru, 1890'larda, Avrupa ülkelerinin bazılarında elde edilen veya genişleyen genel oy hakkı, Avrupa Sosyal Demokrat Partileri için geniş köylü kitlelerini mutlaka destekleri alınması

gereken bir toplum kesimi haline getiriyordu. Böylece 1890'larda, Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde, parlamenter mücadeleyi başlıca araç haline getirmekte olan Sosyal Demokrat Partiler için, köylü kitleleri devrimci bir müttefik olmaktan çok, «oy deposu» olarak değerlendirilecek bir kesim durumundaydılar. Partilerin köylülere yaklaşımları da, «popülist» (halk kuyrukçusu) bir yaklaşım oluyor, daha sonraki sapmaların, burjuvaziyle uzlaşma ihanetinin tohumlarını içinde taşıyordu.

Bir yandan «gerici» ilan edilen köylü kitlelerine popülist ve tavizci yaklaşımlarla gidilirken, bir yandan, köylülüğün büsbütün küçümsenmesine, köylülüğün veya köylülük içinde kapitalizmin gelişmesiyle hızlanan ve belirginleşen sınıflaşmanın adeta yok sayılmasına ve II. Enternasyonal çizgisine varıldı. Kısaça özetlenecek olursa, II. Enternasyonal «Bayları»na göre, köylülük burjuva demokratik devrimlerinde burjuvazinin yedek gücü olmuş ve artık devrimci barutunu tüketmişti; ilgilenmeye değmezdi. Kapitalizmin tabii gelişmesi içinde, zaten büyük kapitalist mülkiyet gelişecek, köylülük meselesi diye bir şey de kalmayacaktı.

«Devrimden korkanlar, proleterleri iktidara götürmek istemeyenler, elbette ki devrimde proletaryanın müttefikleri meselesine ilgi duymazlar... II. Enternasyonal kahramanlarının köylü meselesine karşı alaycı tavırları, kendi aralarında olumlu bir işaret, «hakiki» marksizmin bir belirtisi olarak kabul edilir. Gerçekte, burada marksizmin zeresi yoktur. Çünkü, proletarya devriminin arifesinde köylü meselesi kadar önemli bir meseleye karşı ilgisizlik, proletarya iktidarının reddinin öteki yüzü, marksizme ihanetin şüphe götürmez bir delilidir.» (2)

1894'lerde, Engels Avrupa'da köylü meselesine bir kere daha eğilmek zorunluluğunu duyarken ve II. Enternasyonal uzlaşmacılığı ve ihaneti, tek tek partilerde, köylü meselesinde, tarım programlarında da filizlenmeye başlamışken, Rusya'da köylü meselesine bir başka açıdan yaklaşan «Narodnizm» (popülizm) akımı gücünü halâ koruyordu. Ancak, 1870'lerdeki devrimci özünü bütünüyle kaybetmiş ve özellikle köylü meselesinin yanlış değerlendirilmesinden kaynaklanan çeşitli sapmalara temel olmuştu. İşte Lenin'in ilk önemli eserleri, Rusya'da «Narodnizm» adını

alan popülizm akımının; ve tabii olarak bu akımın belkemiğini teşkil eden köylü konusundaki yanlış görüşlerin eleştirisine yönelmiştir. «Halkın Dostları Kimlerdir? (1894)», «Halkçılığın İktisadi Muhtevası (1895)», «Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi (1897)», «Biz Hangi Fikir Mirasını Reddediyoruz? (1897)» bu eserlerin başlıcalarıdır.

Demek ki, 1890'lar, köylülük meselesinin gerçekten de yeniden, daha doğrusu Sosyal Demokratlar (*) açısından, ilk defa bu boyutları da gündeme girdiği yıllardır. 1900, özellikle 1905 sonralarında ise, köylü meselesi, «işçi-köylü ittifakı» çerçevesi içinde, devrim sorununun ayrılmaz bir parçası olarak ve Lenin'in en şaşmaz ve en sağlam şekilde koyduğu leninist köylülük teorisiyle birlikte gündeme gelecek, daha da ötesi, proletarya devrimi bu temel ittifak üzerinde zafere ulaşır yükselecektir. Öyle ki, «Bazıları, köylü meselesinin leninizmin esasını teşkil ettiğini; leninizmin hareket noktasının köylü meselesi, köylülüğün rolü, önemi olduğunu düşünüyorlar... Leninizmin temel meselesi, köylü meselesi değil proletarya diktatörlüğü meselesi, proletarya diktatörlüğünün kuruluşu, pekiştirilmesi şartları meselesidir. Proletaryanın iktidar için mücadelesinde müttefikleri meselesi olarak köylü meselesi, ana mesele sayılmamalıdır.» (3) «... Köylü meselesi, genel proletarya diktatörlüğü meselesinin bir parçasını teşkil eder ve bu yüzden leninizmin en hayati meselelerinden biridir.» (4)

Bütün bunlardan çıkan sonuç, köylü meselesinin devrim sürecindeki önemidir.

İlgi çekici olan, Sosyal Demokrat ve benzeri partilerin, çevrelerin, kulüplerin, programlarına köylü meselesini 1890'lara kadar pek sokmamış olmalarıdır. Birinci Enternasyonal «ayrı ayrı ülkelerin işçi örgütleri arasında bir merkezi haberleşme ve işbirliği noktası» idi (5). İlk kongresinde köylü meselesine önsöz ve tüzüğünde değinmemiş olması doğaldır. Daha sonraki kongrelerinde,

(*) Sosyal Demokratlar, o dönemlerin marksistlerinin, sosyalistlerinin ve Partilerinin adıdır. İkinci Enternasyonalin yıkılışından sonra, işçi sınıfı partileri, «Sosyal demokrat» adını bıraktılar. Sosyal demokrasi burjuvazinin «barışçıl» alternatifi olarak kaldı.

işçi sınıfının köylülerin kurtuluşuna öncülük etmesi gerektiği karar olarak alınmıştır. Ama, Alman Sosyal Demokrasininin çeşitli programlarında, örneğin Lassalle'cıların 1863 programında, Marksistlerin Eisenach 1869 programında, 1875 Gotha programında «köylü» sözü bile geçmez. 1891 Erfurt Programında da ayrı bir tarım programı yoktur. Ancak, tekelleşmeden söz edilen ilk bölümde, bu tekelleşme sonucunda «küçük burjuvalar ve köylüler gibi ara tabakalar için» hayatın gittikçe güvensizleştiğinden söz edilir. (6) Ve sanayi kesimi için geçerli taleplerin aynen tarım işçileri için de geçerli olacağı söylenir.

Görülen odur ki, Avrupa Sosyal Demokrasisi için, köylülük artık çoktan devrimci barutunu tüketmiş ve gelecekteki proletarya devriminde aktif yeri olmayan bir kesimdir. Marx, Gotha Programını eleştirirken bu noktaya değinir. İlerde II. Enternasyonal'in köylülük konusundaki uzlaşmacı, devrime niyet-siz, köylülük meselesini inkâr eden yanlış çizgilerinin kaynaklandığı görüş sayılabilecek Lassalle'ci görüşü eleştirirken Gotha programının dördüncü maddesine atıf yapar. Dördüncü maddede şöyle denmektedir: «Emeğin kurtuluşu, işçi sınıfının eseri olmalıdır, işçi sınıfının karşısında bütün öteki sınıflar gerici bir kitleden başka şey değildir.»

Marx, bu cümlecğin «bütün öteki sınıflar gerici bir kitleden başka şey değildir» bölümüne yönelttiği eleştiride «... cümlecik, su katılmamış bir Lassalle'ci aktarmadır. Komünist Manifesto'da şöyle yazılıdır: 'Bu gün, burjuvazi karşısındaki bütün sınıflardan yalnız proletarya, gerçekten devrimci olan sınıftır. Öteki sınıflar modern sanayi karşısında çürümekte... dirler' Ama Manifesto, orta sınıfların proletarya saflarına geçmelerinin kaçınılmaz olması bakımından devrimci olduklarını da buna ekler. Bu bakımdan, orta sınıfları, burjuvaziyle birlikte ve hele feodalleri de buna katarak, işçi sınıfının karşısında 'tek bir gerici kitle' olarak görmek de bir saçmalaktır.

Son seçimler sırasında, zanaatçılara, küçük sanayicilere vb. ve köylülere de 'siz bizim karşımızda, burjuvalar ve feodallerle birlikte tek bir gerici kitle teşkil ediyorsunuz' diye haykırıldı mı?» (7), diyor.

Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin

programlarında ve eylemlerinde, köylü meselesinin böylesine dışında kalmaları, 1890'lardan sonra da bu meseleye eğilimden parlamentarist amaçların ağır basması, sadece Avrupa'da köylü meselesinin önemsiz oluşuna, köylülüğün çeşitli tabakalarının tasfiye sürecine girmiş olmasına ve burjuva devrimlerinde köylülüğün burjuvazinin müttefiki olarak artık devrimciliğini yitirdiği görüşüne bağlanamaz.

Daha doğrusu, bu görüşler, anti marksist yorum ve tavırlardan, oportünizmden, kısaca büyük ölçüde devrim kaçaklığından ve burjuvaziyle uzlaşma eğilimlerinden kaynaklanmaktadır. Nitekim, Engels, yukarıda sözünü ettiğimiz yazısında bu gerçeklere değinmiş, köylülük meselesinin önemini belirtmiştir:

«İrlanda'dan Sicilya'ya, Andalus'dan Rusya'ya Bulgaristan'a kadar, köylü, nüfus, üretimin ve siyasetin çok temel bir unsurudur.» (8)

Engels, bu gerçeğe rağmen, köylülüğün adeta unutulmuş olmasını onun «hareketsizliğine, uyusukluğuna (apathi)» bağlar ve artık kapitalizmin gelişmesiyle ve küçük üretimin darbe yemesiyle bu hareketsizliğin sona erdiğini söyler. Sosyalist Parti'nin iktidarı alabilmesi için, şehirlerden kırlarda gitmesi gerektiğini, kırlarda bir güç olması gerektiğini belirtir. Ve ilerde göreceğimiz gibi, köylü meselesini, gerek teorik gerekse siyasal yönden bütünlüğü içinde kavratmaya çalışır.

1905'lerde, Lenin, emperyalist çağda burjuva demokratik devrimde öncülüğü kimin yapacağı sorusuna: «işçi sınıfı»; temel müttefikinin kim olacağı sorusuna: «köylülük» cevabını verirken Rusya'da devrimci süreç içinde, bu cevabın doğruluğu ve evrensel değeri her yeni adımda bir kere daha kanıtlanırken, II. Enternasyonal'in, köylü meselesine ilgisizliği ve yanlış çizgisi pekişerek sürüyordu. Öte yandan, emperyalizm olgusu artık kendini bütün açıklığıyla göstermişti ve büyük bir paylaşım savaşı ufukta görünüyordu. Emperyalizmin gelişmesi ve emperyalist zincirin en zayıf halkasının Rusya'da, 1917'de kopması, dünyanın yüzünü değiştirirken, Lenin'in devrim teorisini, devrimde öncülük meselesini, temel ittifakı ve köylülük meselesini pratiğin şaşmaz süzgecinden geçirdi. Daha 1905'te atılan «işçi-köylü demokra

tik diktatörlüğü» sloganı hayata uygulandı. Şubat devriminden sonra Ekim devrimi de, bu temel ittifaka dayanarak gerçekleşti. Emperyalizmin sömürü ağı içinde kalan ezilen, sömürülen ulusların kurtuluş hareketleri başladı ve gelişti. Bu ülkelerde «köylülük» en az Rusya kadar, hatta çok daha fazla önem taşıyor, nüfusun en büyük bir çoğunluğunu meydana getiriyordu. İşçi sınıfları henüz zayıf, gelişmemiş olan, kapitalizm öncesi sömürü ilişkilerinin sürüp gittiği, feodal yapıların varlıklarını korudukları bu ülkelerde, köylülük temel bir devrimci güç olarak ortaya çıkıyordu. Çin devrimi bir köylü devrimi oldu. Asya ve Afrika'da kurtuluş hareketleri büyük ölçüde köylülüğe dayandı. Bir yandan, teori ve pratikte köylülük meselesi ön plana çıkarken, öte yandan köylülüğü çağımızda tek devrimci güç sayan sapmalar da başgösterdi. Bunların en belirginlerinden birini, Cezayir Devrimini «Model» alan ve bir ölçüde yaygınlık da kazanan Frantz Fanon'un görüşünü küçük bir örnek olarak aktaralım: «... Sömürge ülkelerde sadece köylülüğün devrimci olduğu açıktır. Sadece onun kaybedeceği hiçbirşey yok, buna karşılık kazanacağı herşey var. Köylü; bu aç, bu deklase kişi, sadece şiddetin bir işe yaradığını en çabuk kavrayan sömürülen-dir.» (9)

Çin modelinin, kırlardan şehirleri kuşatma» modeli olarak evrenselleştirilmeye çalışılması; hatta emperyalist ülkelerde bile başveren Mao'cu çizgiler tarafından, bu ülkelerde de, köylü devrimi, kırlardan şehirleri kuşatma önerilmesi, köylülük meselesinin yanlış konulmasından kaynaklanan bir başka sapma oldu. Öte yandan, köylülük me-

selesini gündeme getirmeyen, görünüşte sol, özünde sağ sapma çizgileri de varlığını sürdürüyor. Köylülük meselesini parlamenterizm-popülizm sapmasının dayanağı haline getiren burjuva sosyalizmi yanında, geri ülkelerde sosyal demokrasinin orta sınıflar ve özellikle küçük ve orta köylülük temeli üzerine oturmaya çalıştığı da görülüyor. Aslında bu yanlış görüşlerin, sapmaların ve reformist çizgilerin belirtileri yukarıda pek kısa da olsa gördüğümüz gibi, daha 1890'lar da tohum halinde vardır.

Ulusal kurtuluş savaşlarının başarıdan başarıya ulaştığı, dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi bütünlüğü içinde, emperyalist sistemin her geçen gün yeni yaralar aldığı ve çöküşe doğru gittiği; Lenin'in de görüp işaret ettiği gibi, köylü meselesi büyük ve hayati önemini koruyor.

Nüfusunun yüzde 60'dan fazlasının kırık bölgelerde yaşadığı, üreticilerin en büyük bölümünü köylülerin meydana getirdiği, tarım sektörünün halâ en büyük önemi taşıdığı Türkiye'de, devrimci hareketin «köylü» meselesini çözmeden, açık bir tarım programına sahip olmadan, kırsal kesimlerde çalışma ve köylülüğü örgütlemenin somut biçimlerini bulmadan ve köylülük konusundaki yanlış görüş ve çizgileri devrimci saflardan tasfiye etmeden başarıya ulaşması düşünülemez.

Teoride ve pratikte köylülük ve Türkiye'de köylülük konularına eğilmemizin, ve bu görevi yerine getirmekte bir ölçüde geç kalmış olmamızın nedeni, konunun bu hayati önemi ve gerektirdiği dikkatli çalışmadır.

Bilimsel Teoride ve devrimci pratikte köylülük sorunu

MARKS VE ENGELS KONUYA NASIL BAKIYORLARDI?

Marx ve Engels dünyayı ve toplumu açıklayan büyük teorilerini Avrupa'nın burjuva demokratik devrim hamlesiyile sarsıldığı bir dönemde geliştirdiler. Komünist Ma-

nifesto, 1847'nin son ayı ve 1848'in ilk ayının ürünüdür. 1848 yılı Avrupa'da, özellikle Fransa'da, devrimci proletaryanın yeni atılımlarına sahne oldu. Ancak, burjuva de-

mokratik devrim süreci yürürlükteydi ve sonradan Marx ve Engels'in ortaya koyacakları ve «**ama tarih bizim de haksız olduğumuza gösterdi**» (10) diyecekleri şekilde, şartlar kapitalist üretimin ortadan kalkmasına imkân verecek şekilde olgunlaşmış olmaktan çok uzaktı. Bir proleter devrimi henüz tarihin gündemine girmemişti. Buna rağmen, 1848'den itibaren Fransa'dan yeniden alevlenen devrimci atılım, Avusturya, Polonya, Macaristan'a yayıldı; taâ Rusya sınırına dayandı. Buna, Engels, kapitalizmin gelişmesi anlamında «**ekonomik devrim**» der. 1848 Haziran'ında Paris'te, 1848 Ekim'inde Viyana'da 1849 Mayıs'ında Dresden'de, barikatların önsaflarında işçi sınıfı yer alıyordu. Ama çağ burjuva demokratik devrimle ri çağydı, kapitalizm son sözünü söylememiştir ve devrimin öncülüğü halâ, köylüyü peşinden sürükleyen burjuvazideydi.

Avrupa'da 1850'ler burjuva gericiğinin şahlandığı yıllardır. Artık burjuvazi devrimci barutunu tüketmiş ve karşısında devrimci güç olarak beliren proletaryayı 1848-1849 devrimci atımları içinde görerek, gericiğini arttırmıştır. Bütün bu süreç içinde, Avrupa'nın geniş köylü yığınları, daha 1789 Fransız devriminde kendisini feodal bağlardan ve sömürüden «kurtaran», sözde toprak sahibi yapan burjuvazinin müttefiki durumundadırlar. Onlar «**koyun postuna bürünmüş kurdu**» göremekle ve genel olarak «**tutucu**» bir kitle meydana getirmektedirler.

Marx, köylü sorununa, Kapital'de ve diğer teorik eserlerinde, genel olarak toplumların, özel olarak kapitalizmin gelişmesi çerçevesinde, feodal veya genel olarak prekapitalist yapıların (ki tarım temeline dayanır) çözülmesi sürecini açıklamak üzere eğilmiştir. Buralarda mesele, ekonomi politığın sınırları içinde yer alır. Gerçekten de, Marx'ın yaşadığı ve eserlerini verdiği dönem boyunca köylü meselesi, Avrupa'da feodalitenin çözülmesi ve burjuva demokratik devrimler boyunca da, köylü kitlesinin kendisini feodal bağlardan kurtaracak olan burjuvazinin müttefiki halinde yürümesi meselesidir.

Marx ve Engels, hemen hepsi 1850-1852 yıllarının ürünü olan üç eserde: «**Fransa'da sınıf mücadelesi**» (1850)», «**Almanya'da Köylü Savaşı**» (1850)», «**Louis Bonaparte'm Darbesi**» (1852)», köylü meselesine, tarihsel maddeci metodlarını güncel veya tarihteki

olayların analizine uygularken değinirler.

1789 devrimi yeni bir köylü kitlesi yaratmıştır. Bu devrimle köylüler devrimci hareketin içine girmişlerdir. Fransa'da Napoleon'u kendi çıkar ve hayallerinin temsilcisi saymışlar, daha sonra Napolyonun amcasının oğlu Louis Napoleon Bonapart'ta yeni bir koruyucu ve kurtarıcı görmüşler ve her iki defasında da Napolyonların Cumhuriyeti yıkıp İmparator olarak başa geçmelerine, Avrupa'da gericiğün yaygınlaşmasına ve burjuvazinin iktidarına yardımcı olmuşlardır. Yani Fransız köylüsünün «devrimci» atılımı ve devrimci hareketlenmesi bile, her defasında «kuzu postuna bürünmüş» burjuvaziye yem olmuştur.

Hatta, Marx'ın deyişiyle, örneğin Fransız köylüsü 10 Aralık 1848'deki Genel seçimlerde, kendi çapında bir «ayaklanma» gerçekleştirirken, yani «zenginlerin Cumhuriyeti»ne karşı Louis Napoleon'u önce Cumhurbaşkanı, aslında ise İmparator ilan ederken, bu «oyla ayaklanma» eninde sonunda burjuvazinin, Fransız malî oligarşisinin güçlenmesine yarlıyordu. Köylüler, diğer ezilen kitlelerle ve başta işçi sınıfı ile birlikte, Burjuva Cumhuriyeti'ni yıkmak için oy sandıklarına gitmişler ve III. Napolyon'un İmparatorluğuna yol açmışlardı. Çünkü Napoleon, onlar için, «artık vergi yok» demekti. Oysa vergiler kısa zamanda geldi. Kısaca, Marx ve Engels, Fransız örneğini çözümleyerek, 1848-1850'lerde köylünün durumunu ve devrimci atımdaki yerini tesbit ederken, özellikle şu nokta üzerinde dururlar: Köylüler neye karşı olduklarını biliyorlardı ama kiminle beraber olmaları gerektiğini bilmiyorlardı. Daha doğrusu henüz kapitalizmin üretici güçlerinin gelişmekte olduğu ve burjuvazinin bu gelişmenin motoru bulunduğu çağda, köylülüğün proletaryanın müttefiki olması, hele o küçük toprak mülkiyeti temeli üzerinde, mümkün değildi. Ve o, burjuvazinin peşinden gittiği her defasında, bir ke-re daha burjuvazinin ihanetine uğruyordu. Köprüyü köylü ile geçen (çeşitli kesimlerle) burjuvazi, hemen ardından, köylüye sadece yeni vergi yükümlülükleri, yeni yoksulluklar yüklemekle kalmıyor, ona her türlü siyasal baskı da uyguluyordu. «**Fransa'da Sınıf Mücadeleleri**» ve «**Fransa'da İç Savaşta**» Marx, bir yandan bu gözlemleri getirirken, bir yandan da kapitalizmin geli-

mesine paralel olarak köylülüğün nasıl yok-sullaşmakta olduğu çözümler ve daha 1850'ler de «köylüyü, sadece sermayenin yıkılması-nın yükseltebileceğini» (11) açıkça ortaya koyar:

«Fransa nüfusunun üçte ikisini aşan köy halkının büyük bir kısmı, sözde özgür toprak sahiplerinden meydana gelmiştir. 1789 Devrimi tarafından derebeylik yükümlülüklerinden bedava kurtarılan ilk kuşak, toprak için hiçbir bedel ödememişti. Ama, daha sonraki kuşaklar, yarı köle atalarının üretim faizi, aşar, angarya, vb. adı altında ödedikleri şeyi, toprak değeri adı altında ödediler. Nüfus çoğaldıkça toprak gittikçe parçalanıyor ve parselin fiyatı gittikçe yükseliyordu, zira parsel küçüldükçe talep artıyordu. Ama, ister toprağı doğrudan doğruya satın alsın, ister toprak ortak mirasçılar tarafından sermaye gibi sayılsın, köylünün toprak parçası başına ödediği fiyat arttıkça, köylünün borçlanması, yani ipotek de, o oranda artıyordu... Her kuşak ötekini daha borçlu bırakır, her yeni kuşak daha kötü, daha elverişsiz şartlar altında işe başlar: ipotek ipoteği doğurur ve köylü, yeni borçlara karşılık rehin olarak toprağı gösteremeyince, yani yeni ipotekler yüklenemeyince, doğrudan doğruya tefeciliğin avı olur ve tefeci faizleri gittikçe artar. Ve sonunda, toprağı konan ipotekler için, faizler şekli altında, tefecilerin ipoteksiz avanslar şekli altında, Fransız köylüsünün, kapitaliste boyun eğdiyi an geldi, sadece bir arazi kirasını değil, sadece sanayi kazancını değil, kısacası, sadece tüm safi kârı değil, hatta, ücretin bir kısmını bile ona teslim etti, öyle ki irlandalı yarıcı derecesine düştü ve bütün bunlar özel mülkiyet sahibi olmak bahanesiyle başına geldi... Cumhuriyet eski yükümlülükleri yenilerini ekleyince, Fransız köylüsünün durumunun ne olduğu anlaşılır. Görülüyor ki, Fransız köylüsünün sömürülmesi sanayi proletaryasının sömürülmesinden ancak biçim bakımından ayrılmaktadır. Sömürücü aynıdır: sermaye. Kapitalistler, teker teker ipotek ve tefecilik yoluyla köylüleri teker teker sömürmektedirler. Kapitalist sınıf, köylü sınıfı Devlet vergisi yoluyla sömürüyor. Köylünün mülkiyet hakkı, sermayenin onu şimdiye kadar büyülemek için tilsim, köylüyü sanayi proletaryasına karşı tahrik etmek için kullandığı bir bahanedir. Köylüyü sadece

sermayenin yıkılması yükseltebilir, sadece anti-kapitalist, proleter bir hükümet onu ekonomik yoksulluğundan, onu toplumsal aşağılığından kurtarabilir.» (12)

Benzeri düşünceler «Louis Bonapart'ın 18. Brümer'inde de dile getirilir.

«Feodal Fransız köylüsünü toprak sahibi, Napoleon'u da İmparator yapan, hep maddi koşullardır. İki kuşak yetmiştir şu kaçınılmaz sonucu meydana getirmeye: Tarım alanlarında durum gittikçe ciddileşmiş ve köylü gittikçe borca batmıştır. 19. Yüzyıl başlarında, Fransız köylü halkının özgürlük ve zenginliğinin zorunlu koşulu 'napolyonvari' mülkiyet düzeni, bu yüzyıl içinde, köleliğin ve görülmedik bir yoksulluğun nedeni olmuştur... Küçük toprak mülkiyeti düzeninin gelişmesi, köylü sınıfın toplumun öteki sınıfları ile ilişkilerini tepeden tırnağına yıkmıştır... Küçük arazi mülkiyeti düzeninin Fransız topraklarına saldırdığı kökler, derebeyliğin her türlü besinini çekip alıyordu. Bu düzenin koyduğu engeller, eski efendilerin saldırgan dönüşlerine karşı burjuvazinin doğal kalesi olmuştur. Fakat 19. yüzyılda, derebeylerin yerini şehir tefecileri; toprak üzerinde derebey intifa hakkının yerini ipotek sistemi, aristokratik arazi mülkiyetinin yerini burjuva sermayesi almıştır. Köylünün elindeki toprak parçası, artık kapitalistin, topraktan yarar ve gelir sağlamasına olanak veren bir vasıta... Köylülerin yararı artık, Napoleon zamanında olduğu gibi burjuvazinin yararları ile ve sermaye ile, uyuşma değil çatışma durumunda bulunuyor. Bu yüzden, köylüler, dost ve kılavuzlarını, amacı burjuva düzenini değiştirmek olan şehir proletaryası içinde buluyorlar.» (13)

Görüldüğü gibi, daha 1850'lerde, yani 1789'da, devrimini yaptıktan sonra gitgide iktidarı pekiştirdikçe gericileşen burjuvazinin egemenlik çağında, köylünün, (ki Marx köylü deyince, bu sıralarda Fransa'da en yaygın köylü kesimi olan küçük toprak mülkiyeti sahibi yoksul, küçük ve orta köylüyü kastedmektedir) artık proletaryanın müttefiki olması gereği ortaya konmuştur.

Daha da ötesi Marx, «Napoleon'un 18. Brümer'inde küçük toprak sahibi köylülerin tanımını yapar, özelliklerini anlatır ve bu özelliklere sahip bir toplum kesiminin «kendini kendisini temsil edemeyeceğini» ileri sürer.

«Küçük toprak sahibi köylüler, üyeleri- nin hepsi aynı durumda, fakat birbirlerine çeşitli ilişkilerle bağlı olmaksızın yaşayan büyük bir kitle teşkil ediyorlar. Üretim şekil- leri, onları, karşılıklı ilişkiler kurmaya gö- türecek yerde birbirlerinden ayırıyor. Bu ayrılma, Fransa'daki ulaşım araçlarının kö- tü durumu ve köylülerin yoksulluğu yüzün- den, daha da tehlikeli bir durum alıyor. Kü- çük toprağın işletilmesi, hiçbir işbölümüne, hiçbir bilimsel metodun uygulanmasına ve dolayısıyla, hiçbir gelişmeye, hiçbir yetenek değişikliğine, toplumsal ilişkilerde hiçbir ar- tışa imkân vermiyor. Bu köylü ailelerden her biri, kendi kendine tamamen yetiyor; tükettiği şeylerin büyük kısmını doğrudan doğruya kendisi üretiyor ve böylece geçimi- ni, toplumdan çok doğa ile yaptığı değiş to- kuştan sağlıyor. Tarla, köylü ve ailesi, he- men onun dibinde, bir başka toprak parçası, bir başka köylü, bir başka aile. Bu ailele- den bir miktarı bir köy; bir miktar köy, bir idari bölüm teşkil ediyor. Demek oluyor ki, Fransız ulusunun büyük kitlesi aynı adı taşı- yan birimlerin basit bir toplamı ile -hemen hemen patates dolu bir çuvalın, bir patates çuvalı olması gibi- meydana geliyor. Milyon- larca aile yaşayış tarzlarını, çıkarlarını ve kültürlerini, diğer sınıflarından ayıran ve kendilerini diğer sınıflara düşmanca karşı- tılan ekonomik varlık koşulları içinde yaşadıkça bir sınıf meydana getirirler. Bu küçük toprak sahibi köylüler ara- sında sadece mahalli bir bağ bulunduğca, ve çıkar ayrıntıları, aralarında bir birleşme, bir ulusal bağ ve bir politik örgütlenme ya- ratamadıkça, bir sınıf meydana getiremezler. Şu halde sınıf çıkarlarını, bir Parlamento a- racılığıyla veya bir sözleşme ile kendi adla- rını pekiştirmezler. Kendi kendilerini tem- sil edemezler, temsil edilmeleri gerekir. Temsilcileri, aynı zamanda, onların efendi- leri olarak, kendi üstlerindeki bir otorite o- larak ve onları öteki sınıflara karşı koruyan ve onlara yukarıdan yağmur ve güneş gönderen sınırsız bir hükümet gücü olarak görülmek zorundadırlar». (14)

Bu satırların, 1850 şartlarında, yani köy- lünün, burjuva demokratik devrimde feodal bağlardan kurtulmak üzere burjuvazinin müt- tefiki olduktan sonra, proletarya ile ittifaka girmediği ama bunun gerekliliğinin Marx ta- rafından görüldüğü bir dönemde yazıldığı

hatırlanmalıdır. Söz konusu olan, küçük mül- kiyetin bir yandan yoksullaştırırken bir yan- dan da büsbütün gericileştirdiği bir kitledir ve henüz çıkarlarının proletaryanın çıkarla- rına bağlı olduğunun; aynı güç tarafından sömürülmekte olduğunun bilincinde de değil- dir. Bu yüzden, daha sonra, Lenin'in köylü- lük meselesi ve işçi-köylü ittifakını ele al- şıyla, Marx'ın bu ele alışı arasında çelişki görmek yerinde olmaz. Aksine, Lenin, yeni ve farklı şartlarda Marx'ın daha 1850'lerde ortaya koyduğu, Engels'in 1870, özellikle de 1890'lardan sonra vurguladığı, köylülüğün iş- çii sınıfının müttefiki olma zorunluluğu ve imkânını hem teorileştirmiş, hem de eyleme uygulayarak Sovyet devrimini mümkün kı- lmıştır.

1870'lerde, Engels, işçi sınıfının mütte- fikleri arasında küçük köylüleri ve ziraat iş- çilerini de sayar.

Engels'e göre, ve özellikle Almanya'daki durumdan hareketle, proletaryanın en emin müttefikleri artık küçük köylüler ve tarım işçileri arasındadır.

Büyük köylülerin burjuvaziye katıldıkla- rını söyledikten sonra Engels, küçük köylü- yü de: derebeylik köylüleri, ortakçılar, ken- di küçük topraklarını işleyen köylüler ola- rak ayırır.

«Ya bunlar soylu efendileri hesabına halâ angarya işler gören derebeylik köylüle- ridir. Burjuvazi, bunları toprak köleliğinden kurtarmak görevini yerine getirmedikten sonra, bunları, kurtuluşlarını ancak işçi sını- fından bekleyebileceklerine inandırmak güç olmayacaktır.

Ya bunlar ortakçıdırlar. O takdirde, ge- nellikle, münasebetleri İrlanda'dakinin aynı demektir. Toprak icarı o kadar yüksektir ki, mahsul orta seviyede olduğu zaman, köylü ve ailesi ancak geçinebilir ve yaşayabilir. Mahsul kötü gitmişse, köylü ile ailesi nere- deyse ölecek hale gelir. Ortakçı toprak icarını verecek durumda değildir, toprak sahi- binin ocağına düşer, hoyunduruğu altına gi- rer. Burjuvazi ancak mecbur olunca bu tür- lü kimseler için birşeyler yapar. Bu köylü- ler selameti işçilerden beklemeyip de kim- lerden bekleyecek?

Geriye, kendi bir parçacık topraklarını işleyen köylüler kalıyor. Bunlar çoğu zaman ipotek borçları altında öylesine ezilmişlerdir ki, ortakçı nasıl toprak sahibinin boyundu-

ruğu altına girmişse, bunlar da yine öyle tefecinin boyunduruğu altına girmişlerdir... Öteki kategoriler gibi bunlar da burjuvaziden ne olursa olsun pek birşey bekleyemezler. Çünkü burjuvanın, tefeci kapitalistin en çok para sızdırdığı kimseler işte bu köylülerdir. Böyle olmakla beraber, bunlar topraklarına çoğu zaman pek bağlıdırlar; oysa aslında bu topraklar kendi malları olmaktan çıkmış, tefecinin malı haline gelmiştir. Yine de, öyle iken, halka dayanan bir hükümetin ipotek borçlarını bir tek devlet borcu haline getirip, faiz nisbetini böylelikle azaltarak kendilerini tefecinin elinden kurtaracağına bunları inandırmak mümkündür. Tabii böyle birşeyi, yalnız işçi sınıfının gerçekleştirebilir.» (15)

Yine, işçi sınıfının en yakın müttefiki olabilecek tarım işçilerini de Engels şöyle anlatır:

«Büyük ve küçük toprak mülkiyetinin hakim olduğu her yerde, ücretli ziraat işçileri, kırlarda ve köylerde en kalabalık sınıfı teşkil eder. Bütün Kuzey ve Doğu Almanya'da böyledir. Şehir sanayi işçileri, en tabii ve en kalabalık müttefiklerini buralarda bulurlar. Büyük toprak sahibi yada büyük çiftlik sahibi ile ziraat işçisi arasındaki münasebetlerle, kapitalist ve sanayi işçisi arasındaki münasebetler aynıdır. Birine yardım eden tedbirler, ötekine de yardım edecektir... Tarlalarda çalışan emekçi sınıfı, ücretli ziraat işçileri büyük bir kitledir, hükümdarlar da ordularını bu kitleden topladıkları askerlerle kurarlar. Herkese tanınan seçim hakkı sayesinde, o derebey ve toprak ağası takımını şimdi Parlamentoya yollayan da bu sınıftır, ama şehir sanayi işçilerine en yakın olan, bu işçilerin yaşadıkları o korkunç sefalet içinde yaşayan da yine bu sınıftır. Bu sınıf güçsüzdür çünkü ufalannmıştır, çünkü dağılmıştır. Ama hükümet de, aristokrasi de, bu sınıfın gizli kuvvetinin ne olduğunu bilir. Onun için, bu sınıfı cahil kalsın diye okulları mahsus ve bilerek atıl halde bırakır. Alman işçi hareketinin en acil görevi bu sınıfı canlandırmak ve yürüttüğü yolda peşinden götürmektir. Ziraat işçileri kitle, kendi menfaatini anladığı gün, Almanya'da gerici derebey, bürokrat yada burjuva bir hükümetin yaşaması tamamiyle imkânsız hale gelir.» (16)

Engelsin daha önce sözünü ettiğimiz 1894 yılında yazılmış olan «Fransa ve Al-

manya'da Köylü Meselesi» eseri, köylülük konusunda dönemin marksist ürünleri arasında en önemlisi sayılır. Burada Engels'in gerek ittifak meselesinde gerekse köylülüğün yapısı, katmanlaşması meselesindeki görüşleri daha da gelişip olgunlaşmış, pratik öneriler, eylem planları haline dönüşmeye başlamıştır. Öte yandan, daha ilerki dönemlerde köylülük konusunda çeşitli tartışmaların temelinde olan, küçük köylüyü topraklar dırma ve korunmanın bir yandan kapitalizmin serpilip gelişmesini öte yandan proleter devrimini engellemeyecek şekilde nasıl mümkün olabileceği konusuna da, Fransız sosyalistlerinin Nantes Programı eleştirisi vesilesiyle yer verilmiştir. Burada küçük işletmeci veya küçük mülk sahibi köylü için, marksist bir tarım programının ve ajitasyon propaganda ilkelerinin temelini bulmak mümkündür.

Engels, bu yazıda, Avrupa'da köylünün uzun süreler için «uyuşuk» bir siyasal güç olarak görüldüğünü, işçi sınıfı hareketinin doğup gelişmesinden sonra, burjuvazinin köylülüğü sürekli olarak sosyalistlere karşı kışkırtıp, köylüye sosyalistleri «topraklarında gözü olan adamlar» olarak tanıttığını, 1848 devrimci atılımı sırasında, devrimin sosyalist özelemlerinin Fransız köylüsünün «gerici oylarıyla» engellendiğini söylediikten sonra, o zamandan bu yana (yani 1850'lerden 1890'lara doğru) kapitalizmin gelişmesinin tarımında da küçük üreticinin hayat damarlarını kurduğunu temellendirir. (17) Aradan geçen bu dönem boyunca Batı Avrupa'da güçlü bir Sosyalist İşçi Partisi ortaya çıkmış ve iktidara aday olmuştur. «Siyasal iktidarı kazanmak için bu parti önce şehirlerden köylere gitmeli, köylük bölgelerde bir güç olmalıdır. Ekonomik nedenlerle politik sonuçlar arasındaki bağlantıyı açıkça görerek ve çok önceden beri koyunpostu altında gizlenen büyük toprak sahibi kurduğunu teşhis ederek bütün diğer partilere göre avantajlı durumda olan bu Parti, sefalete sürüklenen köylüyü, sanayi işçilerinin pasif düşmanı olmaktan da çıkıp aktif düşmanı olana kadar, sahte koruyucularının elerine sakın sakın bırakacak mı? Bu soru bizi köylü sorununun can alıcı noktasına vardırıır.» (18)

Engels'in burada ortaya attığı soru açıktır. Burjuvazinin müttefiki, daha doğrusu bilinçsiz destekleyicisi olan ve öyle tutulmak

istenen geniş köylü kitleleri (şüphesiz ki özellikle küçük köylü ve tarım işçileri) proletaryanın yani gerçek kurtarıcısının müttefiki haline nasıl gelebilir?

Engels bu amaçla Batı Avrupa'da köylülüğün içindeki tabakalaşmayı kısaca gözden geçirir. Genel kategoriler olarak: **Küçük köylüyü** (küçük işletmeci), **orta ve büyük köylüyü**, **büyük toprak sahiplerini** ve **tarım işçilerini** bulur.

Küçük tarım işletmecisi köylü, mülk sahibi veya kiracı olabilir. Orta ve büyük köylü de ya «hizmetkâr» yada ücretli işçi şeklinde işgücü kullanır. Büyük toprak sahipleri ise tarım işçisi çalıştırlar. (19)

Böyle bir tablo içinde, köylünün hangi kesimleri proletaryanın müttefiki olabilecektir ve hangi şartlarla?

Engels'in yazısının, Fransız Partisinin Nantes kongresinde, tarım programına mark sizmin özüne ters düşen gerici, oportünist bir maddenin eklenmesi talebine ve o sıralarda köylü konusunda Avrupa Partilerine egemen olmaya başlayan yanlış görüşlere karşı yazıldığı hatırlayalım. Daha sonra aynı kaynaktan kaynaklanan yanlış görüşlerin Rusya'da Narodnikler, Devrimci Sosyalistler (SR'ler), kısmen menşevikler tarafından, daha da sonra, gerek Avrupa'da gerekse emperyalizmin sömürü ağı içindeki ülkelerde sosyal-demokrat çizgiler, küçük burjuva radikalleri tarafından da savunulduğunu unutmayalım.

Engels'in eleştirdiği anti-marksist çizgi, küçük, orta ve zengin köylüye mülkiyet «garantisisi» vermek, kapitalizmin öncesi ve geri bir üretim olan, küçük üretimi aynen korumak ve güçlendirmek, küçük mülk sahibi köylünün gericiliğinin temelinde bulunan mülkiyet tutkusunu pekiştirmek, küçük işletmeciye, kurtuluşunun kapitalizmin yıkılışında değil, küçük mülkiyetinin korunmasında olduğunu propagandasını yapmaktı. Engels, tıpkı Marx gibi, böyle bir çizgiyi işçi sınıfı devriminin önündeki engellerden biri ve işçi-köylü ittifakı yolunda bir engel olarak görüyordu. Yazıda, küçük köylü'ye ayrılan yerin önemi de bundandır.

«Önce küçük köylü ile başlayalım. Küçük köylü, sadece Batı Avrupa'daki en önemli köylü kitlesi olmakla kalmaz, aynı zamanda, o bütün meselenin düğümünü çözmekte son sözü söyleyecek kritik noktayı meydana getirir. Küçük köylüye karşı tavri-

mızı bir kere aydınlığa kavuşturduk mu, kırsal nüfusun diğer tamamlayıcı bölümlerine karşı hareket noktamızı belirlemek için gerekli bütün verilere sahibiz demektir. Burada, küçük köylü derken, kural olarak kendisini ve ailesinin işleyebileceği kadar ve ailesini geçindirebilecekten daha büyük olmayan bir toprak parçasına sahip olan toprak sahibini veya kiracıyı (ama asıl birincisini) kastediyoruz... Vergiler, kötü mahsul, miras yoluyla toprak bölünmesi, bu köylüleri bir-biri ardından tefecinin kollarına sürükler; Borçluluk durumu gittikçe genelleşir ve hızla büyür, kısaca, bizim küçük köylümüz, geçmiş bir üretim tarzının bütün diğer kalıntıları gibi, umutsuz bir şekilde iflasa mahkumdur. O geleceğin bir proleteridir.

Böyle olduğu için sosyalist propaganda ya kulaklarını dört açması gerekir. Ama, toprak parçasını koruması güçleştikçe ona bundan alakoyar. Tehlikeye girmiş küçük toprak parçasını koruması güçleştikçe ona daha umutsuzca sarılır ve toprak mülkiyetini toplumun tümünün mülkiyeti haline getirmekten söz eden Sosyal Demokratları, tefeci veya mülk sahibi kadar tehlikeli bir düşman olarak görür. Sosyal demokratlar bu ön yargıyı nasıl yenebilirler? Kendileriyle çelişkiye düşmeden perişan olan köylüye ne verebilirler?» (20)

«Müstakbel bir proleter olarak değil de, mevcut durumıyla, yani mülk sahibi köylü olarak, genel sosyalist programın temellerine dokunmadan köylüye nasıl yardım etmek mümkündür?» (21) Engels, «onları mülk sahibi yaparak, mülkiyetlerini koruyarak ve pekiştirerek yolunda cevap getirenleri şiddetle eleştirir. Bunun hiçbir şekilde sosyalistlerin görevi olmadığını söyler. Bunun kapitalizmin gelişmesiyle bir yandan imkânsız, öte yandan sömürüyü sürdürecektir bir yol olduğunu söyler. Bütün bunlar, küçük köylüyü kazanmak için yapıyorsa, yine yanlıştır, çünkü sosyal gerçekliğin ve kapitalizmin gelişmesinin, gerçekleşmesine imkân vermeyeceği vaadlerdir.

Üstelik de, köylünün izole hayat tarzı, ekonomik uğraşı, onda, burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin bütün yolları kullanarak yaygınlaştırdıkları peşin hükümleri beslerken, küçük köylü kitlesini ancak yerine getirebileceğimiz vaadlerde bulunursak

kazanabiliriz. Şu halde küçük köylüye karşı tavrımız ne olacak?

«Küçük köylünün kaçınılmaz çöküşünü görüyoruz ama herhangi bir müdahale ile bu çöküşü hızlandırmak bize düşmez. İkinci-si, iktidarı ele geçirdiğimiz zaman küçük köylüyü büyük toprak sahibine yapacağımız gibi zorla mülksüzleştirmeyi (tazminat ödeyerek veya tazminatsız) düşünmeyeceğimiz bile açıktır. Küçük köylüye karşı görevimiz, önce, özel işletmesinin ve özel mülkünün kooperatif işletme ve mülkiyete dönüşmesini sağlamak olacaktır. Bunu da zorla değil, örnekler göstererek ve bu amaca yönelik sosyal yardım sağlayarak yapacağız... Önemli olan bir ilerde de önemli olacak nokta, köylüye, evlerini ve tarlalarını, sadece ortaklaşa işlenen kooperatif (ortaklaşa) mülkiyete çevirerek kendilerine bırakacağımızı anlatmaktır... Böylece, köylülere büyük üretime kapitalistin hesabına değil kendi ortak çıkarları hesabına kendiliklerinden geçme fırsatını vermiş olacağız. Köylüye bunun çıkarlarına olduğunu, tek kurtuluş yolları olduğunu anlatmak gerçekten imkânsız mıdır?»

Ne şimdi, nede gelecekte hiçbir zaman, küçük mülk sahibi köylüye, küçük işletmesini ve mülkiyetini, kapitalist üretimin ezici gücüne karşı koruyacağımızı vaad edemeyiz. Onlara sadece, onların mülkiyet ilişkilerine kendi iradeleri hilafına zorla müdahale etmeyeceğimizi vaad edebiliriz... Köylüye, tekrar tekrar kapitalizmin yaşadıkça küçük mülkiyetlerini olduğu gibi korumanın kesinlikle imkânsız olduğunu, büyük ölçekli kapitalist üretimin onların eskimis işe yaramaz küçük üretim sistemlerini bir lokomotif gibi ezip geçeceğini açıklamak Partimizin görevidir.» (22)

Görüldüğü gibi, Engels, sonradan Lenin'in (hatta devrim sonrasında) tekrar tekrar vurgulayacağı küçük köylüye, küçük mülkiyete karşı tavrı ana çizgileriyle burada dile getirmektedir. Ancak bu şartlarda küçük köylü, kapitalizmin özünü ve kendisine neler getireceğini açıklayan bir propaganda ile ve burjuvazinin yarattığı ön yargılar adım adım yıkılarak kazanılabilir.

Engels, aynı yazıda «daha büyük» dediği, küçük köylü ile büyük toprak sahibi arasında kalan köylü kategorilerini de ele alır. Bu kategori aslında, çok büyük ölçüde «or-

ta köylülük»ü içermekte yer yer de zengin köylü yerine kullanılmaktadır.

«Orta köylü, küçük işletmeci köylülerle birlikte yaşadığı zaman çıkarları ve görüşleri onlardan büyük ölçüde farklı değildir. Kendisi gibilerinin pekçoğunun küçük köylü katlarını nasıl düştüğünü görmüştür. Ama orta ve büyük köylülerin çoğunlukta olduğu ve çiftlik işlerinin kadın erkek hizmetkârlara ihtiyaç gösterdiği durumlarda işler değişir. Şüphesiz ki, bir işçi partisi, önce ücretli işçilerin, yani kadın veya erkek hizmetkârların veya gündelikçi işçilerin çıkarlarını savunur. Köylülere işçilerin ücret köleliğini sürdüreceği herhangi bir vaadde bulunmak kesinlikle mümkün değildir.» (23)

Öte yandan orta ve büyük köylünün kapitalist üretimin rekabetine dayanamayarak çökeceği kesin olduğu halde, bu çöküşe karşı tedbir almak, İşçi Partisine düşmez. Tek tavsiye, ücretli işçiliğin yavaş yavaş ortadan kalkacağı kooperatif işletmeler kurmak ve bu yolla büyük üretime geçmektir. Eğer bu köylüler, kapitalizmin gelişmesinin eninde sonunda kendilerinin de çöküşü demek olduğunu kavrarlar ve işçi sınıfına yaklaşırlarsa, biz de onların yeni üretim biçimine sancısız geçişlerini sağlamak için elimizden geleni yaparız der Engels. «Yoksa, onları kendi kaderlerine terkedip yakınlıklarını kazanmakta güçlük çekemeyeceğimiz ücretli işçilerine hitap etmeliyiz.» (24)

Büyük toprak sahiplerine gelince, burada durum çok daha açıktır. Partinin yapacağı şey, iktidara geçince, büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirmektir. Burada «büyük toprak sahibi» derken, Engels'in, yukarıda sözünü ettiği büyük köylüden (yani aslında Lenin'deki zengin köylü kategorisi) farklı olarak büyük kapitalist çiftlik sahiplerini, büyük toprak beylerini kastettiğini unutmayalım. Bu mülksüzleştirmenin nasıl olacağına gelince, Engels şöyle diyor:

«Bu mülksüzleştirmenin tazminat ödenerek mi yoksa tazminatsız mı yapılacağı büyük ölçüde, bize değil, iktidarı ele geçirdiğimiz şartlara, özellikle de bu sınıfın, büyük toprak sahiplerinin kendilerinin takınacakları tavra bağlıdır. Tazminatı, her durumda imkânsız saymayız. Marx bana (hem de kaç defa) bu toprakların hepsini satın alabilseydik çok daha ucuza kurtulabileceğimizi dü-

şündüğünü söylemiştir. Ama burada mesele-
miz bu değil. Topluluğa mal edilen bu büyük
topraklar, bizim tarafımızdan bu toprakları
zaten işletmekte olan ve kooperatiflerde ör-
gütleyeceğimiz tarım işçilerine verilmelidir.
Buralarda kapitalist işletmenin sosyalist
dönüşmesi büyük ölçüde hazırlanmış durum-
dadır ve hemen uygulanmalıdır... Bu tarım
kooperatifleri örnekleri halâ direnmekte o-
lan küçük köylüler varsa onları da, hatta
büyük köylüleri bile, büyük üretimin ve ko-
operatiflerin yararına inandıracaktır.» (25)

Engels'in bunları yazdığı ve köylülük
konusunda küçük burjuva görüşleri eleştir-
diği yıllarda, Avrupa İşçi Partilerinin bir
kısmı köylü programlarını köylülüğe taviz

vermek amacıyla ve kır burjuvazisiyle ve
küçük burjuvaziyle uzlaşma çizgisi çerçeve-
sinde, anti-marksist bir yönde değiştirmeye
çabalyorlardı. Rusya'da ise Narodnik çiz-
giden kaynaklanan küçük burjuva hayalci-
liği, yine aynı doğrultuda, yani küçük mül-
kiyeti koruma ve işçi sınıfı sosyalizmiyle ta-
ban tabana zıt «küçük burjuva, burjuva sos-
yalizmi»ni yerleştirme yolunda işçi sınıfı
sosyalizmiyle mücadele ediyordu.

Lenin, köylülük konusuna bu noktadan
girer ve günümüze kadar geçerliliğinden hiç-
birşey kaybetmeyen, aksine her yeni muzaf-
fer kurtuluş hareketinde veya sosyalist ku-
ruluştaki bir kere daha doğrulanan leninist
köylülük teorisini kurar.

II

LENİN VE KÖYLÜ MESELESİ

Somut Durumun Somut Tahlihi

Lenin'in, köylü meselesini çağın en büyük
devriminin ve en büyük olayının gelişme, o-
luşma ve gerçekleşme dönemi olan 30 yıl-
lık bir dönem boyunca (1894-1924) ele alışı,
somut durumun somut tahlilinin, devrimci
lafazanlığa ve keskinliğe karşı çıkışın, en iyi
örneklerinden biridir. Yine Lenin'in konuyu
ele alışı, teori-pratik bütünlüğünün en par-
lak örneklerindedir.

1895-1905 arasındaki on yılda ve sonra-
sında, somut gerçeklik, Rusya'da köylü me-
selesini ön plana geçiriyordu. Somut durum,
devrimin gerçekleşebilmesi için ittifaklar
meselesini gündeme getiriyordu ve işçi sını-
fının en yakın müttefiki, 1905'lerde köylülük
olarak ortaya çıkıyordu. Çağ, artık emper-
yalizm çağıydı. Burjuvazi devrimci niteliği-
ni yitirmiş, gerilemiş, burjuva demokra-
tik görevleri bile yerine getiremez olmuştu.
Burjuva demokratik devrim görevleri ve de-
mokratik devrimin öncülüğü artık işçi sını-
fına düşerken, köylülük de, Fransız devri-
minde olduğu gibi burjuvazinin değil işçi sını-
fının müttefiki haline geliyordu. Somut du-
rumun dayatdığı soru, köylülüğün proletar-
yanın müttefiki olabilmesi şartlarının bulu-
nup bulunmadığıydı. Somut tahlil, bu soruya

olumlu cevap verilmesini sağladı. Pratiğe
başarıyla aktarılan teori, Sovyet devriminin
gerçekleşmesinde ve başarısında temel di-
reklerden oldu.

Burjuva Demokratik Devrim ve Köylülük

Çağımızda köylü meselesini ve Lenin'in
köylü meselesine bakışını kavrayabilmek,
burjuva demokratik devrim, emperyalizm ça-
ğında demokratik devrimde öncülük, işçi sını-
fının ve köylülüğün yeri meselelerinden
bağımsız değildir. Hatta meselenin pratikle
iç içe olan yanının, belkemiğinin bu nokta ol-
duğu söylenebilir. Lenin, 1907 sonlarında yaz-
dığı «1905-1907 Birinci Rus Devriminde Sos-
yal Demokrasinin Toprak Programı» eserin-
de şöyle diyordu:

«Toprak sorunu, Rusya'da burjuva dev-
riminin temelidir ve bu devrimin kendine öz-
gü ulusal karakterini belirler. Bu sorunun
özü, köylülüğün, Rusya'nın tarım sistemini-
den ve buna bağlı olarak bütün sosyal ve
siyasal kurumlarından serflik kalıntılarını ve
toprak beyliğini kaldırmak için verdiği mü-
cadeledir.» (26)

Marx ve Engels'de de gördüğümüz gibi,
kapitalizmin gelişmekte olduğu bir dönem-
de, köylünün, özellikle yoksul ve küçük köy-

lünün, kurtuluşunun proletarya ile ittifakından ve kapitalizmin yıkılışından geçtiği düşüncesine, Lenin daha 1900'lerde varmıştı. O zamanlar köylü meselesiyle, Narodniklere karşı mücadele ederken, enine boyuna uğraşmış ve köylülüğün Rusya'nın şartlarında devrimci bir kitle meydana getirdiği gerçeğine varmıştır. Daha 1894'de yazdığı «Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Mücadele Ederler?» eserinde, Lenin çarlığı, büyük toprak sahipliğini ve burjuvaziyi yıkmamanın temel aracı olarak devrimci bir işçi-köylü ittifakı görüşünü ortaya attı. 1901'de yazdığı «İşçi Partisi ve Köylülük» yazısında, «Küçük köylülük kendisini sermayenin boyunduruğundan sadece işçi sınıfı hareketi ile bağlantı kurarak, işçilere sosyalist sistem için mücadelelerinde yardım ederek, toprağı ve diğer üretim araçlarını (Fabrikalar, atölyeler, makineler, vb.) sosyal mülkiyete dönüştürerek kurtarabilir.», (27) der. Diğer birçok yazıları arasında, «Kır Yoksullarına» adlı broşürde (1903), köylülüğü, özellikle yoksul köylüyü, ancak proletaryanın mücadelesinin kurtarabileceği daha bir vurgu ile işlenir. 1905'te ise, Leninizmin temel direklerinden sayılabilecek «Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki taktiği» yayınlanır.

Birinci Rus devrimi (1905 devrimi) Petersburg'da 22 Ocak 1905 olayları ile patlak verdi. O gün «kanlı Pazar» da denir. Çarın kendisinden yardım istemeye gelen binlerce işçinin üzerine ateş açtırması, bardağı taşıran damla oldu. Kanlı Pazar'ı izleyen bir ay içinde, Rusya'da grevcilerin sayısı 440 bneye ulaştı. Devrim başladı. Haziran ortalarında Rusya'nın birçok büyük şehrine yayıldı. Ardından köylüler toprak beylerine, büyük toprak sahiplerine karşı ayaklandılar. Ve köylü hareketi yaygınlaştı. Daha önce 1902'lerde de köylü ayaklanmaları olmuştu. Haziran 1905'de ünlü Potemkin ayaklanması oldu, devrim ordu birliklerine sıçradı. Kitleler silahlı harekete hazırıldı. Liberal burjuvazi devrimi önlemek için Çarı devrimle tehdit ederek kitleleri yatıştırabilecek önemsiz, sözde reformlar istedi. Ashında, işçi sınıfına ve köylülere karşı, iktidarı çarla paylaşmayı amaçlıyordu. Çar, Devlet Duması biçiminde bir «temsilî kurum» toplamayı vaad etti. Bolşevikler bu halk meclisi karikatürü Duma'yı boykot ettiler. Menşevikler ise Duma'ya katılma ka-

rarı aldılar. Devrim kapıya dayanmıştı. yürüyordu. Kapitalizmin gelişmeye başladığı, ancak feodalizm kalıntıların varlıklarını son derece güçlü şekilde sürdürdükleri Rusya'da, söz konusu devrim bir burjuva demokratik devrimdi. İşte bu devrimde, Sosyal Demokratların taktiklerini saptamaları gerekiyordu. Devrime kim öncülük edecek, kimlerle ittifak halinde yürüyecek, hangi taktikleri kullanacak? Partinin Bolşevik ve Menşevik kanatlarının demokratik devrimin taktikleri konusundaki görüşleri tümüyle farklıydı. Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin Üçüncü Kongresi, 1905 Nisan'ında Londra'da toplandı. Menşevikler bu kongreye katılmadılar ve kendileri ayrı bir konferans topladılar. Taktik konusunda Kongrenin ve Konferansın tamamen farklı kararları, aradaki farkı iyice açığa vurdu.

Lenin, Kongreye hakim olan görüşü ve saptanan taktiği «İki Taktik» kitabında geliştirdi. Kongrenin, yani Bolşeviklerin taktiği, demokratik devrimde öncülüğün artık proletaryaya geçmiş olması, burjuva devriminde proletarya hegemonyası olarak özetlenebilir.

O zaman kadar, burjuva demokratik devrimde öncülüğü burjuvazi yapmış köylülük de burjuvazinin yedeği olmuştu. Şimdi bu durum ve marksist partinin taktiği temelinden değişiyordu. Neden?

«Burjuva devrimi, proletarya için büyük yararlar sağlar... Burjuva devrimine kadar kesin ve tam olursa, ne kadar tutarlı olursa, proletaryanın burjuvaziye karşı sosyalizm için mücadele etme imkânları da o kadar artacaktır. Bu sonuç, sadece bilimsel sosyalizmin ABC'sini bilmeyenlere, yeni, garip veya paradoksal gelebilir. Bu sonuçtan, burjuva devriminin bir anlamda proletaryaya, burjuvaziye olduğundan daha yararlı olduğu çıkıyor. Bu iddianın hangi anlamda tartışılmaz olduğunu görelim: Burjuvazi için, proletaryaya karşı geçmişin bazı kalıntılarına, örneğin monarşiye, sürekli orduya, vb. yaslanmak yararlıdır. Burjuvazi için, burjuvazi devriminin geçmişin bütün kalıntılarını çok kararlı bir şekilde tasfiye etmemesi, bazılarını koruması, başka bir deyişle, devrimin sonuna kadar tutarlı olmaması, sonuna kadar gitmemesi, kararlı ve tavizsiz olmaması yararlıdır... Burjuvazi için, burjuva demokrasisi yönündeki gerekli dönüşümlerin daha ağır, daha kademeli, daha

tedbirli, daha az kararlı bir şekilde, bir devrimle değil reformlarla gerçekleşmesi daha yararlıdır. Bu dönüşümlerin feodalitenin «say gideğer» kurumlarına örneğin monarşiye karşı) mümkün olduğunca saygılı olması; bu dönüşümlerin plebin yani köylülüğün ve özellikle işçilerin enerjisini ve devrimci inisiyatifini mümkün olduğu kadar az harekete geçirmesi esastır... Aksine, işçi sınıfı için, burjuva demokrasisi yönündeki dönüşümlerin reformlar yoluyla değil devrimci yolla kazanılması daha yararlıdır... Marksizm proletaryaya burjuva devriminden kaçınmayı, ona ilgisiz kalmayı, onun yönetimini burjuvaziye terketmeyi değil, aksine, devrime en enerjik şekilde katılmayı, tutarlı proleter demokrasisi için, devrimin tamamlanması için en kararlı bir mücadeleyi sürdürmeyi öğretir.» (28)

«Burjuvazi her zaman tutarsız olacaktır... Sadece proletaryaya demokrasi için sonuna kadar mücadele edebilir. Ama bu mücadelede, köylü kitleler devrim mücadelesine katılmazlarsa muzaffer olamaz. Eğer bunu başarmak için, proletaryanın gücü yetmezse, burjuvazi demokratik devrimin başını çekecek ve bu devrime tutarsız ve egoist bir nitelik kazandıracaktır. Bu sonucu proletaryaya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü dışında hiçbirşey engelleyemez.» (29)

«Burjuvazinin önemli kitlesi, kaçınılmaz olarak gericiliğin, otokrasinin, saflarında, devrime, halka karşı yer alacak. Kendi miskin ve egoist çıkarları sağlanır sağlanmaz, tutarlı demokratizmden 'yüz çevirir çevirmez' (şimdiden yüz çevirdi bile) geriye 'halk' yani proletaryaya ve köylülük kalyon; sadece proletaryaya sonuna kadar kararlı bir şekilde yürüyebilir. Çünkü o demokratik devrimin çok ötesine gitmektedir.» (30)

«Proletaryaya, otokrasinin direncini güç yoluyla kırmak ve burjuvazinin kararsızlığını felce uğratmak için, köylü kitleleriyle birleşerek, demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletaryaya, burjuvazinin direncini güç yoluyla kırmak köylülüğün ve küçük burjuvazinin kararsızlığını felce uğratmak için, nüfusun yarı proleter unsurlarıyla birleşerek sosyalist devrimi yapmalıdır.» (31)

İki taktik, Lenin'in ağzından çok basit olarak böyle özetlenebilir.

1905 Rusya'sında demokratik devrim sorununu Lenin, böylece yepyeni ama sonuna kadar doğru ve evrensel bir şekilde ortaya koymaktadır: 1789 devriminin devrimci burjuvazisinden artık eser yoktur. Burjuvazi burjuva demokratik devrimi bile sonuna kadar götürme gücünden artık yoksundur. Gericileşmiştir ve demokratik görevlerini sonuna kadar yaptırmaktan korkmaktadır. Çünkü proletaryaya iktidara aday güçlü bir sınıf olarak karşısında belirmiştir. Böyle bir durumda, burjuva demokratik devrimin gerçekleşmediği veya sonuna kadar gidip tamamlanmadığı yerlerde, bu devrimi sonuçlandırma görevi de proletaryaya, yani burjuva demokrasisinin sonuna kadar varmasında çıkarı olan öncü sınıfa düşmektedir. Öte yandan, toprak beyliğinin, büyük toprak sahipliğinin, gerek ekonomide gerekse siyasal ve sosyal kurumlarda feodalite kalıntıları'nın, kapitalizmin gelişmesini engelleyen kalıntıların tam tasfiyesinden proletaryaya aşın-da çıkarı olan diğer toplum kesimi çeşitli tabakalarıyla köylüdür. Burjuva demokratik devrimin tam zaferi için mücadele ederken proletaryaya, bu yüzden yanında köylülüğü bulacaktır. Ancak, proletaryaya devrimin öncüsü olarak köylülükle sağlam bir ittifak kurarsa ve devrim korkusundan monarşiyle anlaşmaya çalışan liberal burjuvaziyi tercit ederse, devrim başarıya ulaşabilir. Böylece klasik burjuva devrimlerinde burjuvazinin yedeği olmuş olan, onun tarafından toprak bağımlılıklarından serflikten kurtarılmış olan köylülük, artık proletaryanın müttefiki haline gelir.

«İki Taktik'in çıkışından iki ay sonra, Lenin, demokratik devrim-sosyalist devrim ilişkisini ve bütünlüğünü açığa çıkarmak için «Sosyal Demokratların Köylü Hareketine Karşı Tutumu» başlıklı bir makale yazdı. Bunda şu açıklamayı yapıyordu:

«Demokratik devrimden, derhal ve gücümüze, sınıf bilincine varmış ve örgütlenmiş proletaryanın güç derecesine tam uygun bir şekilde, sosyalist devrime geçmeye koyulacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız. Bu burjuva devrimi ile sosyalist devrim arasındaki ilişki meselesinde yeni bir çizgi, burjuva devriminin sonuna doğru, doğrudan doğruya sosyalist devrime geçiş için güçleri proletaryaya et-

rafına toplamaya ilişkin yeni bir teori Sosyalist devrime geçişte burjuva demokratik devrim teorisiydi... Bu teoriye göre, proletaryanın köylülükte ittifakıyla gerçekleşen burjuva devrimindeki hegemonyası, sosyalist devrimde proletaryanın diğer emekçi ve sömürülen kitlelerle ittifakıyla gerçekleşen hegemonyası yönünde ilerleyecektir. Proletarya ile köylülüğün demokratik diktatörlüğü, proletaryanın sosyalist diktatörlüğünün zeminini hazırlayacaktır.» (32)

Burjuva Demokratik Devrimin Bir Biçimi Olarak Köylü Devrimi

Lenin, «İki Taktik»te, emperyalizm çağında burjuva demokratik devrimin esaslarını, ve burjuva demokratik devrimi kesintisiz olarak, «araya Çin setleri koymadan» proletarya devrimine vardırarak iktidar biçimini, «proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatoryasını,» ortaya koymuştu.

Bu yeni taktiğin kaynaklandığı, temel, bir yandan emperyalizm çağında, burjuvazinin artık devrimci barutunu çoktan tüketmiş olması ve burjuvazinin artık demokratik devrim görevlerini yerine getirmekten, devrimi sonuna kadar vardiirmaktan korktuğu, devrimi sonuna kadar vardiirmakta asıl işçi sınıfının yararı olduğuydu. Öte yandan, proletaryanın ve köylülüğün burjuva demokratik devrimdeki ittifakı, köylülüğün ağırlığından ve geniş köylü kitlelerinin serfak ve benzeri kapitalizm öncesi bağımlılıklardan kurtulamamış olmalarından, kendilerini bu bağımlılıklardan ancak proletaryanın kurtarabileceği, ancak proletaryanın burjuva demokratik devrimi sonuna kadar götürebileceği ve en geniş bir demokratik ortam yaratabileceği gerçeğinden kaynaklanıyordu. Yani, artık demokratik devrim (proletarya öncülüğünde olmakla birlikte) bir «köylü devrimi»ydi.

Lenin Rusya'da burjuva demokratik devrime «köylü devrimi» adını 1907 başlarında yazdığı ve ancak çok sonraları geniş olarak yayınlanabilmiş olan «Birinci Rus devriminde Sosyal Demokrasinin Programı» adlı önemli kitabında verir ve köylü devrimini bütün boyutlarıyla açıklar. Bu bakımdan, kita-

bı. İki Taktik'i tamamlayan bir eser saymak mümkündür: (*)

Lenin, bu kitabında, kapitalizmin zorunlu gelişmesi sürecinde, bütün serflik kalıntılarının, bütün siyasal ve sosyal kurumlarının birlikte, kapitalizm öncesinden kalma üretim biçimleri kalıntılarının tasfiye olacağını, ancak tarım alanında böyle bir burjuva demokratik devrimin iki farklı yoldan mümkün olabileceğini ortaya koyar.

«Ama, bu gelişmenin (yani kapitalist gelişmenin, burjuva demokratik gelişmenin. Çevirenin notu) iki biçimi olabilir. Serflik kalıntıları, ya toprak beyliği (landlord) ekonomisinin dönüşümü sonucunda veya toprak beyinin büyük topraklarının (latifundia) elinden alınması sonucunda; ya reformla yada devrimle tasfiye edilebilir... Objektif olarak mümkün olan burjuva gelişmesinin bu iki yolunu sırasıyla Prusya yolu ve Amerika yolu olarak adlandırabiliriz. Birinci durumda, feodal toprak beyliği ekonomisi, yavaş yavaş burjuva ekonomisine, Junkers toprak beyliği ekonomisine dönüşür. Junkers (tipi) toprak beyliği ekonomisi köylüleri en ağır bir mülksüzleşme ve bağımlılık durumuna düşürürken 'küçük bir büyük köylüler' azınlığı ortaya çıkar. İkinci durumda, artık toprak beyliği ekonomisi yoktur, yada, feodal malikanelere el koyan ve toprakları dağıtan bir devrimle yıkılmıştır. Bu durumda, köylü üstünlük elde eder, tarımın tek unsuru haline gelir ve kapitalist çiftçi olur. Birinci durumda, evrimin ana çizgisi feodal bağımlılığın kulluğa, feodal toprak beyinin-junkers'in toprakları üzerinde kapitalist sömürüye dönüşmesidir. İkinci durumda, ana temel, eski köylünün bir burjuva çiftçi haline gelmesidir.» (33)

Lenin, Rusya'nın içine girdiği devrim sürecinde, her iki tip dönüşümün de mümkün olabileceğini, ancak Sosyal Demokratların, bu iki kapitalist dönüşüm tipinden ikincisini, «devrimci yolu» desteklemeleri de devrimin bu yolda gerçekleşmesi için çalışmalar gerektiğini söyler.

«Üretici güçlerin gelişmesini (bu sosyal gelişmenin en üstü kriteridir) kolaylaştır-

(*) Türkçeye Toprak Meseleleri derlemesinde çevrilmiş olan bölüm, kitabın çok küçük bir kaç bölümünden ibarettir.

mak için, toprak beyliği tipi burjuva dönüşümü değil, köyü tipi burjuva dönüşümünü desteklemeliyiz... İkincisi üretici güçlerin en hızlı gelişmesine ve (meta üretimi sistemi altında) köylü kitleleri için mümkün olan en iyi varlık şartlarını içerir. Rus Burjuva devriminde Sosyal demokrasinin taktikleri, oportünistlerin düşündüğü gibi liberal burjuvaziyi desteklemek değil, mücadele veren köylülüğü desteklemektir.» (34)

«Rus Sosyal Demokrasininin tarım programı, serfliğin kalıntılarına, tarım sistemi-mizde orta çağdan kalma ne varsa hepsine karşı mücadele eden bir köylü devriminin proleter programıdır... Orta çağ yapılarına karşı yönelen her köylü devrimi, sosyal ekonominin bütünü kapitalist yapıdaysa, bir burjuva devrimidir. Ama her burjuva devrimi bir köylü devrimi değildir. Eğer, tarımın bütünüyle kapitalistleşmiş olduğu bir ülkede, kapitalist çiftçiler kiralık işçilerin yardımıyla, toprağı özel mülkiyetini ortadan kaldırarak bir toprak devrimi gerçekleştirirlerse, bu bir burjuva devrimi olur ama, bir köylü devrimi olmaz. Yada, devrim, toprak sisteminin genel olarak kapitalist ekonomi ile içiçe olduğu, bu sistemin kapitalizm yıkılmadan yıkılamayacağı ve devrimin sanayi burjuvazisini, ötokratik bürokrasinin yerine iktidara getireceği bir ülkede bir devrim gerçekleşirse, bu da bir burjuva devrimi olur ama, hiçbir şekilde bir köylü devrimi olmaz... Köylü nüfusun önem taşıdığı bir ülkede de köylü devrimi olmayan bir burjuva devrimi olabilir. Yani, bu toprak ilişkilerini devrimciyleştirmeyen bir devrimdir. Köylülüğü etkileyen toprak ilişkilerini devrimciyleştirmez ve köylülüğü devrimi yaratabilecek bir sosyal güç olarak sahneye çıkarmaz...» (35)

Köylü devriminde, köylülük, devrimci bir sosyal güç olarak sahneye çıkar, Köylü devrimi, burjuva devrimlerinin bir türüdür. Bir yandan köylülüğün kapitalist bütünlük içinde serflik ve feodalite kalıntılarının tarımda yaşamaya devam ettiği bir sosyal yapıda, köylülüğün bütün üstyapı yansımalarıyla bu kalıntıları temizlemek, toprak ve özgürlük elde etmek için devrimci bir atılım içine girmesi, öte yandan da; başarısının ancak «proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatoryası» ile mümkün olmasıyla belirlenir. Burada, özellikle köylü

devriminde, burjuva demokratik devrimde küçük burjuvazinin ve proletaryanın metodları ve bakış açıları arasındaki fark son derece önemlidir. Devrimin, burjuva demokratik görevleri sonuna kadar yerine getirirken proletarya devrimine bir an önce dönüşmesinin anahtarlarından biri de buradadır.

«Küçük burjuva, hatta en radikal olanları bile, burjuva devriminden sonra sınıf mücadelesi olmayacağını, evrensel refah ve barış olacağını ileri sürer... Küçük burjuva metodu, en fazla sosyal barış için ilişkiler geliştirmektir. Proleter metodu ise, bütün ortaçağ kalıntılarından yoldan temizlemek, yolu sınıf mücadelesi için temizlemektir... Burjuva devriminde, biz, küçük burjuva reformizmi ile, gelecekteki sakinleştirilmiş küçük çiftçiler «yuvası» ile değil, burjuva bir temel üzerinde, bütün küçük burjuva sükünetine karşı proleter mücadelesinin şartlarıyla ilgileniriz.» (36)

Kısaca, Rusya'da burjuva demokratik gelişmenin genel olarak ve kırlarda devrimci yoldan gerçekleşmesinin temel şartı olan köylü devrimi, proletaryanın öncülüğünde ve asgari programı çerçevesinde, kapitalizmin gelişmesini engelleyecek ne kadar ortaçağ kalıntısı, ne kadar geri ilişki ve bağımlılık, ne kadar siyasal-sosyal kurum varsa, bunların tasfiyesi, demokratik devrimin sonuna kadar götürülmesi ve buradan, kesintisiz olarak sosyalist devrime ve sosyalist kuru-luşa geçilmesidir.

Proletarya ve Köylülüğün Devrimci - Demokratik İktidarı

Demokratik devrimde, burjuvazi, eninde sonunda, devrimin sonuna kadar gitmesinden korkarak, asgari taleplerini elde eder etmez, karşı devrim safalarına geçecek, halkın karşısında yer alacaktır. Emperyalizm çağında burjuva demokratik devrimi sonuna kadar götürecektir hangi güçler kalıyor? Halk, Halk, Lenin'in deyimiyle, işçi sınıfı ve köylülüktür.

İşçi sınıfının demokratik devrimdeki öncülüğü yeteri kadar açıktır ve yeteri kadar üzerinde durulmuştur. Köylülüğü devrimci kılan ve proletaryanın müttefiki haline getiren, «işçi-köylü temel ittifakını» mümkün kılan nedir?

Köylülük, Lenin'in sık sık belirttiği ve ilerlerde, köylülük tahlillerinde göreceğimiz gibi, kendi içinde homojen bir bütün değildir. Yarı proleter köylüler, küçük, yoksul köylüler, orta köylüler, zengin köylüler, kapitalizm geliştikçe gitgide daha fazla ayrılaşırlar. Köylülük içindeki sınıf farklılaşmaları gitgide daha fazla gelişir. Ama kitle olarak, yarı proleter unsurlar yanında, köylülük içinde kır küçük burjuvazi adını verebileceğimiz kesimler çoğunlukta.

«Bu durum, onu da kararsız hale getirir. Ve proletaryayı sınırları kesinlikle belirlenmiş bir sınıf partisi halinde örgütlenmek mecburiyetinde bırakır. Ama köylülüğün kararsızlığı burjuvazinin kararsızlığından kökten farklıdır, çünkü, bugün, köylülük, özel mülkiyetin mutlaka korunmasından çok, özel mülkiyetin bir türü olan toprak beylerinin topraklarının el konulmasıyla ilgilenmektedir. Bu yüzden sosyalist olacak değildir, küçük burjuva olmaktan çıkmış değildir, ama köylülük demokratik devrimin en radikal ve kararlı yandaşlarından biri olabilir...

... Köylülüğü devrime bağlayan, sadece radikal toprak reformu değil sürekli genel çıkarlarının bütünüdür. Hatta proletaryaya karşı mücadelede bile, köylülüğün demokrasiye ihtiyacı vardır, çünkü sadece demokratik rejim çıkarlarını olduğu gibi yansıtabilir ve çoğunluğu, kitleyi meydana getiren köylülüğe, üstünlük sağlayabilir.» (37)

Köylülük, demokratik devrimde Rusya şartlarında bir yandan feodal bağımlılığı, öte yandan kapitalizme karşı mücadelede, işçi sınıfının doğal müttefikidir. Ama her devrim gibi demokratik devrim de bir iktidar meselesidir. İşte iktidarı, işçi-köylü ittifakı sağlarken, iktidarın korunmasını ancak işçi sınıfı ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sağlayabilir.

Burada, Lenin'e zamanında yöneltilen eleştirilerin başlıcası, menşeviklerle görüş ayrılığının düğüm noktalarından biri, işçi sınıfı ile köylülük arasında «irade birliği» olmadığı, hedeflerinin farklı olduğudur. Lenin, bu itirazı «metafizik» olarak niteler.

«Sosyalizm ve sosyalizm için mücadele konularındaki farklılıkları, demokrasi sorununda ve Cumhuriyet için mücadelede irade birliğini engellemez. Bunu unutmak demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki mantıki ve tarihsel farkı unutmak olur. Bu

nu unutmak, demokratik devrimin halkçı karakterini unutmak olur: «halkçı» karakter, demokratik devrim tüm halkın ihtiyaç ve taleplerine cevap verdiği ölçüde «irade birliği»ni içerir. Demokrasi sınırları ötesinde, proletarya ile köylü burjuvazisi arasında irade birliğinden söz edilemez. Aralarında sınıf mücadelesi kaçınılmazdır, ama Demokratik Cumhuriyet alanında, sosyalizm için en geniş ve en derin bir halk mücadelesi söz konusu olacaktır. Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü dünyadaki her şey gibi bir geçmişe ve bir geleceğe sahiptir. Geçmiş, otokrasi, serflik düzeni, monarşi ve imtiyazlardır. Bu geçmişe karşı mücadelede, karşı devrime karşı savaşta, proletaryanın ve köylülüğün «irade birliği» mümkündür, çünkü aralarında çıkar birliği vardır.

Geleceği ise, özel mülkiyete karşı mücadeledir, ücretli işçinin patrona karşı mücadelesidir, sosyalizm için mücadeledir. Burada, irade birliği artık imkânsızdır. Burada artık otokrasiden cumhuriyete doğru giden yol üzerinde değil, küçük burjuva demokratik Cumhuriyetinden sosyalizme doğru giden yol üzerindeyiz... Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sosyalistler için, tartışmasız bir şekilde, geçici ve anlık bir görevinde ibarettir, ama demokratik devrim döneminde bu görevi redetmek sadece karşı devrimcilik olur.» (38)

Proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı, devrimde işçiköylü ittifakı, proletaryanın sosyalist devriminin ve sosyalist iktidarının zemini oluyordu. Burjuva demokratik devrimde proletarya hegemonyası, «... proletaryanın köylülükle ittifakıyla gerçekleşen burjuva devrimindeki hegemonyası sosyalist devrimde proletaryanın diğer emekçi ve sömürülen kitlelerle ittifakıyla gerçekleşen hegemonyası yönünde ilerleyecektir. Proletaryanın sosyalist diktatörlüğünün zeminini hazırlayacaktır.» (39)

İktidar aracı olarak Proletarya ve köylülüğün Devrimci Demokratik iktidarında soğutulan bu teori aynı zamanda, Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin, II. Enternasyonal çizgisinin köylülüğün devrimci gücünü inkâr eden, yarı proleterleri hesaba katmayan, «bir yanda burjuvazi bir yanda proletarya vardır» diyerek, sosyalist devrim i-

çin toplumda hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleşemeyecek olan- iki kutuplu net bir kamplaşmayı, bütün emekçi kitlelerin, küçük burjuvazinin proleterleşmesini bekleyen, aslında devrime niyetsiz olan görüşlerini kesinlikle yıkıyordu.

Bu çizgi «burjuva devriminden sonra, yoksul köylüler dahil, köylü kitlelerin zorunlu olarak devrimden yüz çevireceklerini, bu-

nun sonucu olarak burjuva devrimini, daha uzun sürmezse, elli, yüz yıl süren bir aranın, uzun bir sükûnet'in izleyeceğini ve bu sırada yeni bir devrimin, sosyalist devrimin sırası gelinceye kadar, proletaryanın 'barışçı bir şekilde' sömürüleceğini ve burjuvazinin 'meşru olarak' kendini zenginleştireceğini varsayan Batı Avrupa Sosyal demokrat partilerinin taktik tutumlarını yıktı» (40)

LENİN, 4 FARKLI DÖNEMDE KÖYLÜLÜK SORUNUNU NASIL ELE ALDI?

Lenin'in devrim ve köylülük sorununu ele aldığı en geniş çerçeveyi yukardaki gibi özetledikten sonra, şimdi onun, dört farklı dönemde, bir ölçüde farklı somut şartlarda köylülük sorununu nasıl ele aldığını, vurgu noktalarının neler olduğunu, köylülük tahlillerini görmeye çalışalım.

Bu dört dönemi 1905 Birinci Rus Devrimi'ne kadar geçen dönem; 1905-1917 Şubat devrimini de içeren burjuva demokratik devrim dönemi; 1917 Ekim devrimi dönemi ve sosyalist kuruluş dönemi olarak ayırabiliriz. Bu dönemlerin her birinde köylülükle ilgili olarak sorunun bir başka yönü ağırlık kazanmış ama dört dönem boyunca hep aynı sorun: proleter devrimini zafere ulaştırma sorunu temel nokta olmuştur.

1905 Devrimine Kadarki Dönem

Bu dönem, köylü meselesi konusunda, Lenin'in bir yandan Narodniklere ve sonra onların uzantısı SR'lere (Devrimci Sosyalistler) karşı mücadele verdiği öte yandan burjuva demokratik devrimde köylülüğün rolü ve temel ittifak teorisini kurduğu dönemdir. Köylü meselesinin leninist anlayışının bütün temelleri bu dönemde bulunabilir. Dönemi noktalayan 1905 devrimi, Rus Sosyal demokrasinin köylülük konusundaki program ve tavrının smanmasına imkân vermiş, yamılguları göstermiş, dcğruları vurgulamıştır.

Kapitalist gelişme yoluna diğer Avrupa ülkelerinden daha sonra giren Çarlık Rusya'nda, serfliği kaldıran toprak kanunu 1861'de çıktı. Ama böylelikle ne kırlarda feodalenin kökünü kazımak ne de otokrasiye son-

verip burjuva demokratik devrimi gerçekleştirmek mümkün olmadı. Serfliğin kaldırılmasından sonra da büyük toprak sahiplerinin, beylerin, asillerin baskısı sürdü. Sözde «azat etme» işlemleri sırasında, büyük toprak sahipleri köylülerin işledikleri toprakların büyük kısmına el koymanın, gaspetmenin, köylüleri soymaya devam etmenin ve köylüleri kendilerine bağımlı tutmanın yollarını buldular. Toprakları küçük parçalara böldüler (otrezkiler) ve köylüleri bu küçük topraklar karşılığında, azat bedeli olarak büyük paralar ödeme zorunda bıraktılar. Serflik kalıntıları sürdü giti. Bu süreç boyunca, feodal ilişkilerden temizlenememiş bir temel üzerinde Rusya'da kapitalizm geliyordu. İşçi sayısı hızla artıyor, kırsal bölgelerde, eskiden tek bir serfler sınıfı halinde olan köylülüğün içindeki farklılaşma, sınıflaşma hızlanıyordu. Hali vakti köylüler arasından, köy burjuvazisi olarak niteleyebileceğimiz bir zengin köylü tabakası doğarken, köylülüğün büyük bir bölümü gitgide yoksullaşıyor, yoksul köylülerin, köy proleterlerinin yarı proleterlerin sayısı hızla artıyordu. Daha 1895'lere gelindiğinde köylülük içindeki farklılaşma belirgin bir hal almıştı.

Marksizmin gelişip yaygınlaşmasından önce, devrimci akım Narodnizm (halkçılık) tarafından temsil ediliyordu. İlk Rus marksist grubu 1883'de ortaya çıktı. Ama Narodnizm halâ güçlüydü. Narodnikler, Rusya'da kapitalizmin gelişmesini iyi değerlendiremiyorlar, kapitalizmi geçici, arızî, önlenmesi gereken bir gelişme olarak görüyorlardı. Böylece, işçi sınıfının öncülüğünü kabul etmiyor, esas devrimci gücün köylülerde ol-

duğunu, Çar istibdadının ve toprak ağalığının köylü ayaklanmasıyla yıkılacağını ileri sürüyorlardı. Genç devrimci aydınlar bu amaçla, köylü kılıklarına bürünerek «halka doğru» gittiler. Ama köylülerden destek görmediler. Bu durum giderek, onların kitlelerden, köylüden kopuk bireyci terör eylemlerine yol açtı.

Narodnikler, Rusya'da sosyalizmin geleceğini iddia ediyorlar, küçük köylünün kapitalizmin gelişmesine karşı savunulması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Görüşleri bütünüyle anti marksisti. Lenin, «Halkın Dostları Kimlerdir?» adlı kitabından, (1894) Narodniklerin görüşlerini eleştirdi. Daha sonra, «Halkçılığın İktisadi Muhtevası» (1895) «Biz Hangi Fikir Mirasını reddediyoruz?» (1897), «Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi» (1897) kitaplarında ve bu dönemin pek çok yazısında Narodnik görüşleri mahkûm etti. Narodnizme karşı polemik, gündeme hemen köylü sorununu getiriyordu. Bu eserlerin tümünde, Lenin, Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin arızı ve «kötü» bir olay olmadığını, bunun kaçınılmaz olduğunu ortaya koydu. Şehirlerde olduğu gibi, kırlık bölgelerde de, Ortaçağ kalıntıları varlıklarını sürdürmekle birlikte, kapitalist gelişmenin hızlandığını gösterdi. 1897 istatistiklerine göre yaptığı araştırmadan çıkan sonuç, köylülüğün hızla farklılaşmakta, kırlarda kapitalizmin hızla gelişmekte olduğunu. Ama bu kapitalist gelişme feodal, serflik ilişkilerinin ve üstyapılarının tam bir tasfiyesi ile olamıyordu.

1905'e kadar giden bu dönemde, Lenin'in ana meselesi, köylülüğün proletarya partisinin öncülüğünde devrime katılmasıydı. Bu yüzden, ittifaklar meselesi büyük önem taşıyordu. Bir yandan, köylülüğün, kapitalizmin gelişmesiyle kendi içinden nasıl farklılaştığının gösterilmesi, öte yandan bu farklılaşmada, proletaryanın hangi aşamada hangi köylü kesimleriyle birlikte yürüebileceğinin, hangilerini kendi davasına kazanabileceğinin, hangilerine karşı mücadele edeceğinin ortaya konması gerekiyordu. Bu sorunun cevabını 1905 devrimine, yani burjuva demokratik devrime doğru giderken, Lenin kısaca şöyle verdi: **Demokratik devrimde büyük toprak sahiplerine karşı bütün köylülükle birlikte; sosyalizm için tarım proleterleri ve yarı proleterlerle birlikte...** z

Yine bu dönemde Lenin Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin çeşitli tarım programlarını hazırlamakla, eleştirmekle, düzeltmekle uğraştı.

Burjuva Demokratik Devrim Sırasında Köylülük

1905 devrimi yenilgiye uğradı. Karşı devrim azgınlaştı. Yenilginin temel sebepleri, arasında: işçilerle köylülerin henüz çarlığa karşı sağlam bir ittifak kuramamış olması, köylülerin bir kısmının halâ Çar'dan umutlu olması, bir kısmının Bolşevikler yerine Devrimci Sosyalist Parti ile ilişkili olması, kısaca köylülerin büyük toprak sahiplerine, ağalara karşı yürüttükleri mücadelenin yeterince örgütlenememiş olması da vardı.

Devrim yenilgiye uğramıştı ama, Çarlık hükümeti ve gerici burjuvazi, devrimin sadece şiddetle bastırılmayacağını biliyordu. Özellikle köylülerin Çar'a bağlanmış umutlarının gün geçtikçe kaybolduğu görülmüyordu. Çarlık hükümeti kırlık alanda, büyük köy burjuvazisi «kulaklar» arasında kendisine sağlam bir destek yaratmayı, kırlarda kapitalistleşmenin gelişmesini bu yönde teşvik etmeyi kararlaştırdı. Çıkarılan toprak kanunu toprağın ortak kullanımı sistemini, köy komünü sistemini yıktı, köy topluluklarından, komünlerden ayrılıp, bağımsız çiftlikler kurmaya imkân verdi. Bu yeni kanun zengin köylülerin fakir köylülerin topraklarını yok bahasına ellerinden alıp kendi küçük çiftliklerini kurmalarına imkân veriyordu. Kısa zamanda pek çok küçük köylü mülksüzleşti. Köylülük içinde fark blaşma daha da derinleşti.

Bu dönemde köylülük, liberal burjuvazinin etkisinden kurtuldu, bir bölümüyle Bolşevik partisine yaklaştı. Köylülük liberal burjuvazinin ve ardındaki Çar'ın kendisine ne toprak ne de özgürlük veremeyeceğini kendi deneyleriyle, zaman zaman ağır yenilgiler bahasına anladı. Birinci Dünya savaşı, bu süreci noktaladı. Böylece Lenin'in 1900'lerden beri teorisini kurduğu işçi-köylü ittifakı gerçekleşebildi. Proletaryanın örgütlü öncülüğündeki bu ittifak, 1917 Şubat devrimine dönüştü. İki Taktik'teki teorik ilke, pratikte başarıyla denendi. O zamana kadar burjuvazinin yedeği olmuş bulunan köylülük,

artık proletaryanın yedeği durumuna gelmişti. İşçi köylü ittifakında proletarya hegemonyası, devrimin aylarla ölçülen kısa bir zaman aralığı içinde proletarya devrimine dönüşmesini sağladı.

Bu dönem Lenin'in köylülük ve tarım programının bütün esaslarını ayrıntılarıyla koyduğu dönemdir. İşçi-Köylü iktidarının İşçi ve Köylü Sovyetleri biçiminde ortaya çıktığı dönemdir.

1917 Ekim Devrimi

1917 Şubatından 1917 Ekimine kadar giden kısa bir dönemdir bu. Ama devrim içinde geçen kısa bir dönem...

Önceki dönemde devrimin temel meselesi otokrasinin yıkılması, büyük toprak sahiplerinin iktidarının sona erdirilmesiydi. «Şimdi, Şubat devriminden sonraki dönemde, Çarın artık bulunmadığı, sonu gelmeyen savaşın, köylüyü kesin iflasa sürükledikten sonra ülkenin ekonomisini tam hercümerce soktuğu dönemde, savaşın tasfiyesi devrimin temel meselesi oluyordu... Savaş bitmeli, «Savaştan kopup ayrılmalı. Yorgun ülkenin ve herkesten çok köylünün haykırışı buydu.» (46)

Savaştan çıkmanın tek çaresi burjuvaziyi devirme' oluyordu artık. Öte yandan İşçi ve Köylü Sovyetleri yerleşmiş, Sovyetler iktidarının; yani, yeni tip devletin temelleri kurulmuştu. Süren savaş asker ve köylü kitlelerini proletaryanın etrafında birleştiriyordu. Bu dönemde işçi-yoksul köylü ittifakı pekişti.

1917 Şubat 1917 Ekim dönemi, Lenin'in teorilerinin pratikle tam anlamda sınıandığı ve doğrulandığı dönem sayılabilir.

Lenin, 1917 Eylülünde şöyle diyordu:

«... Yalnız proletarya, en yoksul köylüleri (programımızın ifade ettiği gibi yarı köylüleri) yönlendirerek savaş demokratik bir barışla sona erdirebilir; savaşın sebep olduğu yaraları sarabilir ve sosyalizme doğru, mutlak surette zorunlu olan, acil bir hale gelen ilk adımları atabilir. Şimdi, sınıf siyasetimizi belirleyen ilke budur» (47)

Bu dönemde, proletaryanın sosyalist devrimde müttefikleri, kır proleterleri ve yarı proleterler olarak ortaya konmakla birlikte, çeşitli somut şartlar, özellikle savaşın devamı ve «köylüye toprak» sloganının henüz

geçerliliğini koruması, kısaca demokratik görevlerin sona ermemiş olması; ittifaka katılan köylülerin daha da geniş olmasına, küçük köylülerin, ücretli emek kullanmayan küçük işletmecilerin de devrim güçleri arasında bulunmasına yol açtı.

Sosyalist Kuruluş Dönemi

Devrimden sonra, sosyalist kuruluş döneminde, tarım ve köylü sorunu yine ön planda kaldı. Bütün köy ekonomisini yeniden kurmak, canlandırmak, sosyalist kuruluşu kırlarda başlatmak ve güçlendirmek gerekiyordu. Öte yandan, zengin köylülükle mücadele, orta köylülüğü yeniden kazanmak, kuşklarını dağıtmak kendini dayatıyordu. Bu dönemde İktidarı alan Bolşevikler ve Lenin, böyle geri bir tarım temeli üzerine sosyalizm inşa edilemeyeceğini ileri süren görüşlerle ve bu işin ortaya çıkardığı güçlüklerle mücadele ettiler.

Devrimden sonra, çözümü en güç sorunlardan biri de köy ve tarım sorunu oldu. Lenin'in belki de sosyalist kuruluş açısından en önemli, en somut ve acımasız gerçekleri en açık biçimde ortaya seren yazıları ve fikirleri bu döneme aittir.

Özellikle kooperatifçilik, kooperatifler yoluyla kolektif mülkiyete geçme, kolektifleştirmeyi tarımda ağır ağır gerçekleştiren bu dönemin başlıca adımları oldu.

Köylülüğün Farklılaşması

Rusya'da kapitalizmin gelişmesinde, 1890'ların sonlarında Rusya'da köylülüğün farklılaşmasını Lenin şöyle ortaya koyuyordu:

«Rus köylülüğü, eski pedersahi köylü sınıfından, yeni köy halkı tiplerine doğru evrimleşiyor. Rusya'da köylü sınıfı artık kendi içinde ayrılmıştır, hızla dağılmaktadır... Bu tipler, köy burjuvazisi (en çok da köy küçük burjuvazisi) ile köy emekçileri...» dir. (41)

Köylü sınıfının farklılaşması ve kendi içinde katmanlaşması «iki uçtaki grupları, orta halli 'köylüler' aleyhine geliştirerek, iki yeni tip köy halkı yaratmaktadır... Birinci yeni tip, köy burjuvazisi, yada halî vakti yerinde köylülerdir... Başka bir yeni tip de, tarım işçileridir, verilmiş toprak parçasına tasarruf eden ücretli işçiler sınıfıdır. Bu tip hiçbir toprağı olmayanlar da dahil olmak

üzere, mülk sahibi olmayan köylüleri ihtiva eder. Ama Rus ziraat emekçisini en iyi temsil eden tip, ücretli ziraat işçisi, gündelikçi, ırgat, yapı işçisi, yada verilmiş bir parçacık toprağı olan her işçidir... Köylü ailelerin en az yarısını köy tarım emekçileri arasında saymak uygun olur. (42)

«**Toprak köleliğinin kaldırılmasından sonra ortaya çıkan bu iki «köylü» tipini birbirinden ayıran halka orta halli köylülerdir... Mahsulün iyi gitiği yıllarda, ve iyi şartlar içinde, ancak ziraat çalışması bu köylülerin geçinmesine yetebilir; onun için bu köylülerin durumu pek istikrarsızdır... Kötü giden mahsul yılı, orta halli köylü kitlelerini işçi sınıfı saflarına atar. Bu grup, sosyal münasebetlerinde, yüksek grup ile aşağı grup arasında sallanır durur» (43)**

1897-1898'lerde oldukça geniş hatlar içinde ortaya konan köylülüğün farklılaşması 1902-1903'lerde daha bir billurlaşmıştır.

«Rusya'da kır halkı üç esaslı kısımdan ibaretir: Büyük toprak sahipleri, ücretli ziraat işçileri ve 'köylüler'.» (44) ... «Köylüler kelimesini kasten iki tırnak arasında ahıyoruz: Bunu, hiç şüpheye yer bırakmayan bir zıtlığın var olduğunu göstermek için yapıyoruz. Modern toplumda köylüler, tabii ki, artık birleşmiş bir sınıf değildir... **Toprak köleliği üzerine kurulu toplum, kırlarımızda ve köylerimizde, «modern» (burjuva) toplum tarafından yıkıldıkça, köylüler bir sınıf olmaktan çıkıyor, ve kır proletaryası ve (büyük, orta, küçük ve çok küçük) kır burjuvazisi üzere ayrılıyor. Serflik ilişkileri var oldukça, «köylülük» bir sınıf olmaya devam ediyor, ama burjuva toplumunun değil, serflik ilişkileri toplumunun bir sınıfı olarak...» (45)**

1903'de yazdığı, «Kır yoksullarına» adlı broşürde, Kır kesimlerinin sınıf yapısını Lenin, daha da netleştiriyor:

Bir yanda büyük toprak sahipleri vardır. Bunlar geleneksel feodal toprak sahipleridir. Sözde toprak devriminden sonra güçleri azalmak bir yana daha da artmıştır. Bunların elinde çok büyük topraklar bulunmaktadır. Meselâ bin kadar büyük toprak sahibi ailenin elinde 2 milyon köylü ailesinin elindeki toprak kadar toprak vardır. Bunlar köylüler üzerinde baskı ve zulüm uygulamasını sürdürmektedirler.

Büyük toprak sahipleri, yani feodal-aris-

tokrat sınıfa dahil olmayan, kırsal bölgelerde kapitalist ilişkilerin pazar ilişkilerinin gelişmesiyle ortaya çıkıp palazlanan zengin köylüler kırsal bölgelerin bir başka kategorisini meydana getirirler. Bunlar sürekli olarak toprak satın almaya çalışmakta, bazan da, bazan da icarla, kiracı olarak toprak tutmaktadırlar. Bunlar ihtiyaçlarından fazla üretirler, pazar için üretim yaparlar.

Orta köylü, zengin köylü ile proletelerin arasında yer alır. Yaşama seviyesi de ortadır. İyi ürün alırsa iki yakası bir araya getebilir. Ama yoksulluk sık sık kapısını çalar. Çok az, yada hemen hemen hiç denecek tasarruf imkânına sahiptir. Bu yüzden borçlanma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bir kere borçlandı mı da kolay kolay kurtulamaz. Ek bir işe ihtiyacı olur, çoğunlukla da büyük toprak sahibine hizmet sunar, uzağa giderse toprağı büsbütün bakımsız kalacağından, toprak sahibi için çalışmayı tercih eder. «O ne balık ne de kuştur». Hepsî, birer büyük işletmeci, birer efendi olmak için çabalarlar ama pek azı bu amaca ulaşabilir. Zenginle yoksulun mücadelesi başladığında, o hep arada kalır, hangi tarafı tutacağını bilemez.

Yoksul köylü ise, Rusya'daki köylü ailelerin üçte ikisini meydana getirmektedir. (1903'lerde) Geniş yoksul köylü kategorisi içinde, tarım işçileri, yani toprakları (Lenin'in Rusya için kullandığı ölçü ile tek bir atı) olmayan, işgücünü satarak geçinen köy proletaryası vardır. Yine küçükük yetersiz bir toprağı işleyen (tek beygiri olan), toprakları kendisini besleyemeyen, kısmen de olsa işgücünü satmaya mecbur olan yarı-proleterler vardır. Çiftliklerde gündelikçe çalışanlar, inşaat işçileri, geçici demiryolu işçileri, mevsimlik işçiler, şehirlerde kalifiye olmayan işlerde çalışanlar bunlardır.

1900'lerden 1917'e doğru, genel çizgileri aynı kalan bu farklılaşma tablosunda Lenin, devrimden sonra 1920'de kırlarda sınıfların durumunun tahlilini yeniden yaparken bazı değişiklikler getirmiştir. Komünist Enternasyonalin II. Kongresine hazırladığı «**Toprak Meselesi Üzerine Tezlerin ilk Taslağı**»nda Lenin, bütün kapitalist ülkelerde şehir proletaryasının mücadeleye katacağı hiç değilse kendi davasına kazanacağı kır kesimlerini şöyle sıralar: **Tarım proletaryası, yarı proleterler veya yarı köylüler (yani bir yan-**

dan kendi küçük toprak parçalarını işle-
yerek bir yandan da kapitalist tarım veya
sanayi işletmelerinde çalışarak geçinenler)...
Küçük köylü (ancak köylü ailesini kıt ka-
naat geçindirebilecek toprağa sahip ücretli
emek kullanmayan küçük tarımcılar)... **Orta**
köylülük (iyi mahsul yıllarında küçük bir
sermaye birikimine imkân veren, çoğunlukla
hiç değilse zaman zaman işçi çalıştıran iş-
letmeler)... **Büyük köylülük** (önemli sayıda
ücretli işçi çalıştıran, köylülüğün diğer kı-
sımlarıyla düşük kültür seviyesi, hayat tar-
zı, işletmede zaman zaman kendilerinin de
fiilen çalışması dışında hiçbir ortak yanı ol-
mayan kapitalist işletmeci köylüler, gerçek
anlamda köy burjuvazisi)...

Bu son tablonun daha ayrıntılı olduğu,
«Kır yoksullarına» broşüründe Orta köylülük
kategorisinden, küçük köylü'nün ayrıldığı ve
durumun daha netleştiği görülür.

Proletaryanın Kır Kesimlerindeki Müttefikleri Kimlerdir? Kimlere Karşı? Kimlerle Beraber?

Kırsal kesimlerin bu ayrıntılı sınıf tah-
lillerini Lenin akademik bir uğraş olarak
ele almamıştır şüphesiz. Onun asıl çabası
proletaryanın devrimin hangi somut anında,
hangi somut durumda, köylülüğün hangi ke-
simleriyle ittifak yapabileceğini araştırmak-
tır.

Lenin'de köylülük sorununun pratiğe en
fazla ışık tutan yanının bu olduğu söylene-
bilir.

Bu sorunun en kısa ama en açık cevabı,
Lenin'in şu satırlarındadır:

«... İşte bunun için bütün Rusya işçileri
ve bütün yoksul köylüler, iki yandan ve iki
cephe mücadele etmek zorundadırlar: Bir
yandan, bütün burjuvaziye karşı, bütün iş-
çilerle birlikte; öte yandan kır bölgelerinde-
ki memurlara, feodal toprakbeylerine karşı
bütün köylülerle birlikte...» (48)

Yine ittifaklar meselesinin, devrimin saf-
larının genişletilmesi meselesinin en iyi özeti
de şu satırlarda bulunabilir.

«Evet, Halk devrimi. Sosyal demokrasi,
**burjuva demokrasisinin halk kelimesini istis-
mar etmesine karşı haklı olarak mücade-**

le etti ve edecek. Bu kelimenin halkın için-
deki sınıf karşıtlıklarını gizlemeye alet edil-
mesine karşı çıktı. Proletarya partisinin tam
bir sınıfsal bağımsızlığı üzerinde ısrarla dur-
du. Ama, eğer, sosyal demokrasi «halkı»,
«sınıflara» ayırıyorsa, bu, öncü sınıf ken-
di içine kapansın, dar bir çerçeveye hap-
solsun, dünyanın iktisadi efendileri (dev-
rimden) yüz çevirecek diye eylemini kısıtla-
sın diye değildir. Öncü sınıf, ara sınıfların
kararsızlığından, tutarsızlığından, yalpalama-
sından kurtulmuş olarak, bütün halkın
hakları için, bütün halka öncülük ederek, da-
ha fazla enerji ve daha fazla şevkle müca-
dele edebilsin diyedir.» (49)

Demokratik devrim aşamasında, proletar-
ya bu mücadeleyi, bütün köylülükle birlikte
verecektir. Devrimin, bu aşamasında bir
«köylü devrimi» olması da bundan ileri ge-
lir.

«Bütün halkın, özellikle de köylülüğün ön-
cüsü olarak, tam özgürlük, tutarlı bir de-
mokratik devrim, Cumhuriyet için! Bütün
çalışanların ve bütün sömürülenlerin öncü-
sü olarak, sosyalizm için.» (50)

Bu, herşeyden önce, Rusya'nın, burjuva
demokratik devrimini yapmamış bir ülke ol-
masından, kırsal bölgelerde feodal toprak i-
lişkilerinin halâ ağırlıklı şekilde yaşamasın-
dan ileri geliyordu. Rusya'nın somut şart-
larının tahlilinden çıkmış bir sonuçtu; an-
cak, emperyalizm çağında, bu somut şartlar,
özellikle de burjuva demokratik devrimin ilk
adımlarının atıldığı yerlerde bile, asalaklaş-
mış burjuvazinin burjuva demokratik devri-
mini tutarlı bir sonuca vardıracak yapıda ar-
tık olmaması, Lenin'in demokratik devrim
teorisini evrenselleştiriyordu. Lenin, neden
yukardaki şekilde bir ittifak önerdiğini, ya-
ni, burjuva demokratik devrimin bütün
köylülükle birlikte gerçekleştirilecek bir aş-
ma olduğunu Rusya şartlarında şöyle açık-
lar:

«Rusya'da köylü sorunu Batı'da köylü
sorunundan temelde farklıdır. Büyük fark,
Batı'da, sorunun burjuva kapitalist toplumda
köylü sorunu olmasına karşılık, Rusya'da,
pre-kapitalist kurumların ve ilişkilerin, serf-
lik kalıntılarının da, o derece, (hatta daha
fazla) etkisini duyan köylünün sorunu soru-
nu olmasıdır.» (51)

Bu durumda,

«...Neden Bugünkü köylü hareketi, burju

va demokratik bir harekettir. Çünkü bürokrasinin ve büyük toprak sahiplerinin egemenliğini yıktıktan sonra, demokratik bir toplum sistemi kuracaktır. Ama, bu demokratik toplumun burjuva temellerini değiştirmeyecek, sermayenin egemenliğini ortadan kaldırmayacaktır. Sınıf bilincine varmış olan işçi, sosyalist, bugünkü köylü hareketini nasıl değerlendirmelidir? O, bu hareketi desteklemeli, köylülere en enerjik bir biçimde yardımcı olmalı, onlara, bürokrasinin ve toprak sahiplerinin egemenliğine tam olarak son vermek için yardım etmelidir? Ama aynı zamanda, bürokratların ve toprak sahiplerinin egemenliğine son vermenin yeterli olmadığını köylülere izah etmelidir... Demokratik mücadele, işçiler tarafından, burjuvazinin bir kesimiyle, özellikle küçük burjuvaziyle birlikte yürütülür. Oysa, sosyalist mücadele, işçiler tarafından burjuvazinin tümüne karşı yapılır. Bürokratlara ve büyük toprak sahiplerine karşı mücadele, zengin ve orta köylü dahil bütün köylülerle birlikte yürütülebilir ve yürütülmelidir. Oysa, burjuvaziye, dolayısıyla da zengin köylüye karşı mücadele doğru bir şekilde ancak köy proletaryası ile birlikte yürütülebilir.» (52)

Bu temel ittifakı gördükten sonra, «Kimlere karşı? Kimlerle beraber? Ne zamana kadar?» sorularına daha ayrıntılı ve 1900'lerden 1920'lere doğru bazı noktalarda farklılaşan cevapları görelim.

1903'de, 1902 yılının bastırılan köylü ayaklanmalarından sonra yazılan «Kır Yoksullarına» broşüründe, Lenin ilk defa, köylülüğün çeşitli kesimlerine karşı sosyal demokrasinin tavrını, ve kırlarda hangi köylü tabakalarıyla kimlere karşı mücadele edileceğini ayrıntısıyla ortaya koymuştur.

Şehirlerin proletaryasıyla birlikte, bütün tarım işçilerinin, bütün yoksul köylülerin, hatta orta ve zengin köylülerin ortaklaşa mücadele edecekleri güç, kırlarda, büyük toprak sahipleridir. Aslında yoksul köylüyü her an kandırmaya, soymaya, mülksüzleştirmeye hazır olan zengin köylüler ve hep iki cami arasında kalan« ne kuş ne balık» durumundaki orta köylüler de, büyük toprak sahiplerinden şikâyetçidirler. Ama, «... Rusya'daki zengin ve yoksul köylülerin hepsi, birçok bakımlardan eskiden olduğu gibi, halâ kul köle durumundadırlar: aşağı, pis haraç alınan bir kast teşkil ederler... Zengin mujik,

efendiye borçlu olduğu çalışmadan, ara sıra parayı verip kurtulur, ama toprak sahipleri çoğu zaman zengin köylüyü de ezerler. Demek ki, yoksul köylüler köleliğe karşı, bütün angaryalara karşı, bütün çalışma mükellefliklerine karşı, zengin köylülerle ittifak ederek mücadele etmek zorundadırlar..» (53)

«Yoksul köylüler darbeyi önce toprak sahibine indirmeli, efendi tarafından zorla kabul ettirilen en ağır, en kötü ve zararlı köleliği hiç olmazsa silkip atmalıdırlar. Zengin köylülerin çoğu ve burjuvazi taraftarları da bunda yoksul köylülerden yana olacaklardır...» (54)

Görüldüğü gibi, Lenin'in zengin köylülüğün de işçi sınıfı ve yoksul köylülükle birlikte mücadele edeceği, birlikte adım atacağı aşama, henüz zengin köylünün bile, feodal bağımlılık ilişkilerinin kalıntılarından tam anlamıyla kurtulamadığı bir yapıda söz konusudur. Zaten Lenin, her defasında, zengin köylünün çok kaypak, çok geçici, yoksul köylüye oyun oynamaya her an hazır olduğunu tekrarlamaktan kaçınmaz. (Ancak geçerken hatırlatalım ki, anti-feodal görevleri yerine getirmek üzere bütün köylü ile birlikte değil de toprak meselesini çözümlemek te adım atmak üzere yoksul ve orta köylülükle birlikte girilen devrim adımı, yine de burjuva demokratik devrim olarak kahr. Lenin bunu çeşitli yerlerde defalarca belirtir.)

Kır kesimlerinde, proletaryanın (köy ve kır proletaryasının) başlıca düşmanı, bu adımda büyük toprak sahipleri, feodal kalıntılar ve bunların siyasal-sosyal kurumlarıdır.

1903'ün ürünü olan «Kır Yoksullarında», işçi köylü ittifakının temeli, mücadele bütün köylülüğün mücadelesi olduğu, zengin köylülükle birlikte atılacak adımlar da bulunduğu ittifakın mutlaka genişletilmesi gerektiği halde, yine de işçi-yoksul köylü'dür. Yani, şehir işçilerinin tarım işçiler (tarım proletaryası) ve yarı işçilerle ittifakı.

«Emekçi halkı kurtarabilecek gerçek işbirliği» kır yoksulunun, bütün burjuvaziye karşı mücadele etmek üzere şehirlerdeki işçilerle kuracağı ittifaktır. Bu ittifak ne kadar çabuk kurulup güçlenirse orta köylünün burjuvazinin bütün vaadlerinin yalan olduğunu anlaması ve bizim saflarımıza gelmesi o kadar erken olur» (55)

Aslında, Lenin'in «temel ittifak» konusundaki görüşleri değişmemiştir. Temel ittifak, her zaman, hattâ 1917 devrimi sırasında ve sonrasında da, işçi sınıfı-yoksul köylü ittifaki, yani şehir proleteryası ile tarım proleteryası ve kırların yarı proleter, en yoksul unsurları olmuştur. Ancak, temel ittifak farklı birşeydir, bu ittifak çerçevesinde gelişecek halklar, ittifakın günün şartlarına göre genişlemesi farklı birşeydir. Hatta yukarıdaki alıntıdan da gördüğümüz gibi, küçük işletmecilerin, orta köylülüğün kazanılması da bu temel ittifakın güçlenmesine bağlıdır.

Demokratik devrim aşamasında zengin köylünün durumu nedir? Lenin, bu aşamada zengin köylünün, işçi sınıfı ve yoksul köylüyle birlikte toprak beylerine karşı atılacak bir adımı olduğunu söyler. Ancak zengin köylü, her zaman için kır yoksulunun güvenmemesi gereken bir unsur olarak kalır. Pazar için üretim yapan, toprak kiralaayan, para biriktirebilen ve biriktirdiği paraları toprak alımına yatıran zengin köylü, tarım işçisi de kullanır.

«Mülk sahibi olanlar sınıfı ile varlıklı olmayanlar sınıfı arasında, patronlarla işçiler arasında, burjuvazi ile işçi sınıfı arasında girilen büyük savaşta, zengin köylüler, işçi sınıfına karşı, mülk sahiplerinin yanında yer alacaklardır.» (56)

«Ama, toprak sahiplerinin gücü kırılır kırılmaz, zengin köylü hemen kendisini beli edecek, pençelerini, daha şimdiden birçok şeyi toparlayıp götürün çengele benzer pençelerini gösterecektir. Onun için dikkat etmeli, şehir işçileriyle sağlam, sarsılmaz bir ittifak kurmalıdır. Şehir işçileri, toprak sahibinin eski derebeylik alışkanlıklarını yok etmeye, zengin köylüyü yola getirmeye yardım edeceklerdir...» (57)

«Bütün emekçi halkı kurtarabilmek için, yoksul köylüler şehir işçileriyle ittifak edip, zengin köylünün de dahil olduğu bütün burjuvaziye karşı mücadeleye girişmek zorundadırlar.

Ancak, demokratik devrim aşamasında, gerçek durum yukarıda söylendiği gibi olmakla birlikte, zengin köylülerin bile feodal baskılar altında bulunmaları, birlikte yürünebilecek bir yolun olduğunu gösterir.

«Her kırda ve köyde oturan, etrafına dik katle bakmalı. Zengin köylülerin pek çoğu,

efendilerine karşı, toprak sahiplerine karşı, sık sık seslerini yükseltmektedirler. Halka edilen zulümden, efendilere ait toprakların boşu boşuna yüzüstü bırakılmamasından nasıl da yakınmaktadırlar! Mujiğin toprakları ele geçirme zorunluluğu üstüne (kendileri a-ralarında) çene çalmaktan nasıl hoşlanıyorlar!

Zenginlerin bu söylediklerine inanılabilir mi? Hayır, inanılmaz. Bunlar toprakları halk hesabına değil, kendileri hesabına elde etmek istiyorlar. Bu toprakların bir kısmını daha şimdiden satın almışlar, çoğunu icarla tutmuşlardır ama bu kadarı ile doymazlar. Bundan şu sonuç çıkar: yoksul köylüler, toprak sahiplerine karşı, uzun zaman zenginlerle birlikte yürüyemeyeceklerdir. Bunlarla birlikte ancak bir adım atabiliriz. Ondan sonra her ikisinin de kendi yolunda yürümesi lazım gelecektir.

İşte bunun içindir ki, bu ilk adımı öteki adımlardan ve bizim en son atacağımız asıl adımdan gayet aydınlık bir şekilde ayırmak gerekir... İlk adımla son adımı birbirine karıştırmak, bu mücadeleye zarar vermek, farkında olmadan, yoksul köylüleri yanlış yola sürüklemek olur... Yoksul köylüler ilk adımı bütün köylülerle birlikte atacaklardır; yalnız arkada kalan bazı kulaklar, ya da kölelikten hiç bıkmış olan mujiğin yüzde biri müstesna... Son adıma gelince köylüler bu adımı hiçbir zaman hep birlikte atamazlar. Zengin köylüler bunda, tek bir vücut halinde ırgatların karşısına dikileceklerdir. O zaman yoksul köylü ile sosyal demokrat şehir işçileri arasında sağlam bir ittifaka ihtiyacımız var işte...» (59)

«... Köleliğin en beteri budanıp sınırlanma, zengin köylüler ve birçok okumuş kimseler, hemen yarından tezi yok, toprak sahipleriyle birleşebilirler. O zaman bütün kır burjuvazisi bütün tarım işçilerinin karşısına dikilir... O takdirde, yalnız toprak sahiplerine karşı mücadele etmek gülmüş olur. Öyleyse, hem bütün burjuvaziye karşı mücadele etmek, hem de işçinin mücadelesini kolaylaştırmak düşüncesiyle, bu mücadele için herşeyden önce daha fazla hürriyet ve imkân, işçiye daha iyi hayat şartları sağlanmasını istemek zorunda kalacağız.

Ne olursa olsun, işler nasıl gelişirse gelişsin, ilk, başlıca ve acil ödevimiz, kırsal bölgelerin proleterleri ve yarı proleterler-

leriyle, şehir proleterlerinin ittifakını sağlam-
laştırmaktır.» (60)

Böylece, temel ittifak ve zengin köylülü-
ğün yeri meselesi oldukça açıktır. Temel it-
tifak, işçi-yoksul köylü (tarım işçisi, yarı-
köylü yarı işçiler) ittifakıdır. Zengin köylü,
ancak anti feodal görevlerin ağırlıklı olduğu
dönem ve yerlerde temel ittifaka kazanıla-
bilecek ve ne kadar yürünebilirse o kadar
birlikte yürünebilecek, ancak sonunda yol ar-
kadaşlarından mutlaka yüz çevirecek bir un-
surdur.

Peki, orta köylünün durumu nedir?

Lenin'in «Kır Yoksullarına» broşüründe
verdiği orta köylü tanımı, aslında sonradan
küçük köylü olarak adlandıracağı kategori-
ye uymaktadır. Mahsulün iyi gittiği yıllarda,
ancak iki yakasını bir araya getirebilen, ço-
ğunlukla borçlanan, yakınlardaki toprak sa-
hibinin toprakları üzerinde ücretli tarım iş-
çisi olarak da çalışmak mecburiyetinde ka-
lan «ne kuş ne balık» olan bu köylü taba-
kası, mülk sahibi olmak için çabalar; ama
pek azı bunu başarabilir, çoğu borçlanarak,
toprağını ekip biçemez hale gelerek yarı pro-
leterleşir. Ama ortada kalan durumuyla, iş-
çi-yoksul köylü ittifakının tam içinde yer al-
lamaz. Ashında onu kurtaracak tek şey, tek
çare, kapitalist düzenin yıkılması olduğu hal-
de, bunu kolay kolay anlayamaz.

«Zenginlerle yoksulların, mülk sahipleriyle
işçilerin mücadele ettikleri her yerde, orta
köylü iktisi arasında kalır, hangi tarafı
tutacağını bilemez. Zenginler onu kendi ta-
raflarına çağırırlar. 'Sen de bir efendisiz,
bir mülk sahibisiz, meteliksiz işçilerin ara-
sında işin yok' derler. İşçilerse, zenginler
seni yine aldatıp soyacaklar, bütün zengin-
lere karşı sürdürdüğümüz mücadelede bizi
desteklemekten başka çaren yok' derler...»
(61)

Bütün mülk sahipleri, bütün burjuvazi
orta halli köylülüğe hep çeşitli vaadlerde bu-
lunurlar. Onu yalanlarla, boş vaadlerle kendi
taraflarına çekmeye çalışırlar. Bütün mesele
orta köylünün, küçük köylünün işçilerle ve
yoksul köylülerle ittifak kurmasını engelle-
mektir. Burjuvazi ve toprak sahipleri, orta
köylünün mülkiyet duygularını sürekli okşar,
her birinin yakında bir küçük çiftlik sahibi
olacağı kandırma casasını yayarlar. Öte yan-
dan, orta köylüyü etkilemek, kendilerine ba-

ğımli bir kitle olarak tutmak için sosyal de-
mokratlara (sosyalistlere) karşı kışkırtırlar.
Sosyal demokratların köylünün malını mül-
künü ellerinden almak istediklerini, orta köy-
lünün küçük tarlasına göz diktiklerini yayar-
lar. Bütün mesele, içinde bulunduğu durum
ve gelişme çizgisi gereği, temel ittifak çer-
çevesinde yer alması gereken orta köylüyü
kazanabilmekte, toprak sahiplerinin ve bur-
juvazinin propagandalarını boşa çıkarabil-
mektedir.

Burada önemli olan nokta, orta köylüye
hiç boş vaadlerde bulunmadan gerçekleri
bıkmadan usanmadan anlatmak, bu sömürü
düzeninin onun ızdıraplarını, güçlüklerini ar-
tıracaklarını göstermek, içlerinden biri rahata
kavuşurken doksan dokuzunun giderek yok-
sullaşmakta ve mülksüzleşmekte olduğunu
kavratılabilmektir.

Yine önemli nokta, orta köylünün, ittifa-
ka tutarlı şekilde kazanılmasının ancak işçi-
yoksul köylü temel ittifakının güçlüce kurul-
masıyla mümkün olduğudur. «Bu ittifak ku-
rularak kuvvetlendikçe, orta halli köylü, bütün
burjuva vaatlerinin yalan olduğunu daha çabuk
anlayacak ve bizim saflarımızda daha
çabuk yer alacaktır.» (62)

1905 devriminde, bu temel ittifakın henüz
gerçekleşmemiş olması ve proletaryanın
gerçek öncülük için yeterli güçte ve örgüt-
lenme seviyesinde bulunmaması Birinci Rus
Devrimi'nin yenilgi nedenlerinden biri oldu.
1917 Şubatında, iktidar burjuvaziye geçti.
Nisan tezlerinde Lenin, «proletaryanın bilinç
ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ö-
türü, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devri-
min birinci aşamasından, iktidarı proletar-
yaya ve köylülüğün yoksul katlarına devre-
decek olan ikinci aşamaya geçilmekte» oldu-
ğunu belirtir. Ve tarım programının ağırlı-
ğının tarım işçileri Sovyetlerine iktarılması-
nı ister.

Yine Şubat devriminden sonra, 1917 ya-
zında, «iktidarın bir sınıftan ötekine geçi-
şinin devrimin birinci, başlıca ve esas belir-
tisi» olduğunu ortaya koyarak, proletarya ve
köylülüğün devrimi demokratik iktidarının
artık gerçekleşmiş bulunduğunu, yeni bir a-
şamaya, sosyalist devrime geçilmekte oldu-
ğunu belirtir.

Lenin, bütün bu gelişmelerin «pek orji-
nal» somut biçimler kazandığını da ekler.
Çünkü işçi-köylü ittifakı üzerine kurulu, pro-

letaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü bir «kurum» olarak vücut bulmamıştır. «Ama der Lenin, «Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı Rus devriminde belli bir şekilde ve belli bir yere kadar çok önceden gerçekleşmiş bulunuyor, çünkü bu formül, sadece sınıflar arasındaki ilişkiyi öngörüyordu, bu ilişkiyi, bu işbirliğini gerçekleştiren somut bir siyasi kurumu değil, Hayatın gerçekleştirdiği 'işçi ve asker vekilleri Sovyetleri', işte 'proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı.» (63)

Lenin proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarının zaten ve «pek orjinal» biçimde gerçekleştiğın kabul ederek, gündemdeki yeni hedefi, proleter unsurlarla, burjuva unsurlar küçük mülk sahibi, ya da küçük burjuva unsurlar arasında ayrılma olarak koyar.

Sovyet devriminin iktidar ve ittifaklar sorunlarının can alıcı noktalarından biri buradadır. Çünkü, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı kurumsal olarak gerçekleşmediği gibi, köylülük kitle olarak, iktidarı alan burjuvazinin müttefiki olmaktan çıkmış da değildir. Üstelik de «köylü devrimi», daha önce öngörüldüğü gibi gerçekleşmemiştir.

Özetle, o kısacık Kerenski döneminde, köylülük kitle olarak burjuvaziyle anlaşmıştır. Ama bütün bunlar, işçilerin, köylülerin ve askerlerin serbestçe seçilen vekillerinin Sovyetlerinin meydana gelmesine ve bir yandan burjuvazinin iktidarı varken, öte yandan işçi ve asker sovyetlerinin bulunmasına engel olmamaktadır. Lenin'in çok orjinal» dediği iktidar yapısı da, bu «ikili iktidar»dır zaten. Ve artık «köylü kitle, burjuvaziden demokratik devrim süreci içinde ayrılacaktır.»

Gerçekler bunu doğrulamıştır. Bu dönem de, temel ittifak yine işçi-yoksul köylü ittifakıdır. Orta köylülüğün burjuvaziden ayrılması ise bir süreç işi olacaktır. Lenin'in bu dönemde, bütün köylü örgütlenmelerinde, komitelerde tarım işçilerinin ayrılmaları, kendi bağımsız komitelerini, sovyetlerini kurmaları üzerinde ısrarla durduğu görülür. Ve yine, ittifakın temel unsurunun tarım işçileri ve yarı işçiler olduğu tekrar tekrar vurgulanmakta, köylülük içindeki bölünmenin kaçınılmazlığı, ortaya tekrar tekrar konmaktadır.

Ekim devrimi arifesinde, Lenin, partilerin hangi toplum sınıf ve tabakalarını temsil ettiklerini ortaya koyarken yaptığı şemada: Kadetlerin sağdakilerin serflüğün devamında çıkarı olan büyük toprak sahiplerini; Kadetlerin, bütün burjuvaziye ve kapitalistleşmiş toprak sahiplerini; Sosyalist-Devrimcilerin (SR'lerin) küçük mülk sahiplerini, küçük ve orta köylüyü; Bolşeviklerinse, bilinçli proleterlerle birlikte kır ve şehir ücretli işçilerini, onlarla ittifak halindeki en yoksul köylüleri (yarı proleterleri) temsil ettiklerini söyler.

Ekim devrimi arifesinde, çeşitli küçük burjuva partilerinin, özellikle SR'lerin etkisi altında bulunan geniş köylü kitlelerini, özellikle küçük ve orta köylüyü, şu veya şu şekilde burjuvazinin destekçisi haline getiren her türlü engeli aşabilmek gerekmektedir. Köylülerin, (artık küçük, orta köylü kitlelerini anlamak gerekir) işçi sınıfıyla ittifakının mutlaka güçlendirilmesi gerekmektedir. Burada, siyasal güç olarak, Bolşeviklerin karşısında, köylülüğü eninde sonunda kapitalistlerin kuyruğuna takmış olan Sosyalist-Devrimciler (SR'ler) vardır. Lenin, bu noktada, Engels'in, son günlerinde köylü meselesi üzerinde söylediklerini yeniden hatırlatır. (Bak Marx ve Engels'de köylülük sorunu)

«O sosyalistlerin, küçük çiftçileri mülksüzleştirmeyi düşünmediklerini ve onlara ancak örnek göstererek makineleşmiş sosyalist büyük tarımın üstünlüğünü ispat edeceklerini belirtiyordu. Savaş, bu cinsten bir meseleyi şimdi pratik olarak önümüze koydu..» (64)

Görüldüğü gibi, Sovyetlerin (şuralar) ortaya çıkmasıyla, Şubat 1917'den Ekim 1917'e doğru-eğer bir adlandırma yapmak gerekirse-devrimde iktidar meselesi esas olduğuna göre, burjuvazinin iktidarından artık sosyalist devrime doğru, proletarya iktidarına doğru gidilmektedir. Lenin Nisan tezlerinde bunu açıkça ortaya koyar. «Bu formül (proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı formülü) artık eskidi... Bu yüzden gündemde artık yeni bir hedef vardır: bu iktidarın bağrında proleter unsurlarla, küçük mülk sahibi, yada küçük burjuva unsurlar arasında bölünme, ayrılma... Her kim ki bugün proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarında başka söz et-

mez hayatın gerisinde kalır. Bu aşamada, proletaryanın müttefiki kır proletaryası ve yarı proleterler olmakla birlikte, temel ittifak böyle kalmakla birlikte, (s. 21) «Rusya'nın o dönemdeki şartları, özellikle savaş ve burjuva devriminin köylüye toprak görevini yerine getirememiş olması' küçük köylülerin, ücretli emek çalıştırmayan kesimlerin de fiilen ittifakta yer almalarına yol açmıştır. 1919 Martında, Bolşevik Partisi 8. Kongresine sunulan «Köylerde çalışma üzerine Rapor»da Lenin şöyle diyor.

«1917 Ekiminde biz iktidarı bütün köylülerle birlikte ele geçirdik. Sınıf mücadelesinin henüz gelişmemiş olması ölçüsünde, bu, bir burjuva devrimiydi. Daha önce söylediğim gibi, gerçek proletarya devrimi köylerde ancak 1918 yazında başladı. Eğer bu sonuncu devrimi başlatmasaydık, yaptığımız iş eksik kalacaktı. İlk aşama kentte iktidarı ele almaktan, iktidarın Sovyet biçimi örgütlenmesinden ibaretti. İkinci aşama bütün sosyalistlerin esas saydıkları, bu olmayınca sosyalistlerin artık sosyalist olamayacağı şeydi: Köylerde proleterlerle yarı proleterlerin (köylülüğün diğer kesimlerinden) ayrılması, bunların köylerde burjuvaziye karşı mücadele için kent proletaryasıyla ittifakı..» (65)

Bütün bu satırların ve gelişmelerin değerlendirilmesinin başlıca önemi, köylülük meselesinin giriftliğini; kısa yollardan ele alınabilecek ve mekanik şekilde, kalıplarla çözümlenebilecek bir sorun olmadığını; kısır, «demokratik devrim» - «sosyalist devrim» tartışmalarının ve araya Çin setleri koyan adlandırmaların yanlışını göstermesinde olduğu kadar, işçi-yoksul köylü temel ittifakının asıl siyasal iktidarın alınmasından sonra yaygınlığa ve sağlamlığa ulaşabileceğini göstermesindedir.

Yine köylülük konusunda ittifaklar meselesinde tekrar tekrar vurgulamamız gereken nokta, okraşiye, feodaliteye karşı, feodal yapının ve anti feodal görevlerin ağırlıkta olduğu yerlerde, bütün köylülerle (zengin köylü dahil) yürütülecek mücadelede yine de zengin köylünün hiçbir zaman ittifakın temel unsuru olarak alınmadığı; temel ittifaka dahil edilmediği; ağırlık tanınmadığı; zengin köylüye, köylünün kapitalistleşen bölümlerine karşı her zaman proletaryanın

ve yoksul köylülüğün uyanık tutulmaya çalışıldığı; bundan sonraki bölümde göreceğimiz gibi, belli bir aşamada ortak komiteler önerildiği durumda bile hemen aynı zamanda ayrı yoksul köylü komitelerinin önerildiğidir. Devrim Rusyası gibi, kırlarda feodal yapının, serflik ilişkilerinin, bağımlılıkların, hâlâ hatta zengin köylüler üzerinde bile etkili olduğu bir yapıda, devrimi ve yoksul köylüyü zengin köylünün ellerine teslim etmenin hiçbir zaman önerilmediği, Leninin geçici bir ittifakı sadece «köylü devriminin yani özünde demokratik devrimin görevlerinin yapılması, kırlarda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişebilmesi için önerdiğidir.

Yine ittifaklar konusunda, üzerinde durmamız gereken bir diğer konu, orta köylüye karşı tavır, ve orta köylünün mutlaka kazanılması, kazanılabileceği gerçeğidir.

Lenin'in, Üçüncü Enternasyonal'in II. Kongresine sunduğu «Tarım sorunu üzerine tezlerin birinci taslağı» 1920'lerde, Üç Rus devriminin muazzam deneylerinden da çıkarılan derslerle, Lenin'in köylülük, köylü programı ve ittifaklar sorununu en iyi özetlemesi sayılabilir. Bu tezlerin özeti şudur: (66)

Sadece Parti tarafından yönetilen şehir ve endüstri proletaryası kırların emekçi kitlelerini, sermayenin ve büyük toprak mülkiyetinin boyunduruğundan, kapitalist rejim yaşadıkça varlıklarını sürdürecektir olan emperyalist savaştan ve iflastan kurtarabilir. Kır kesimlerinin emekçi kitlelerinin kuruluşu, devrimci proletarya ile ittifaktan geçer.

Kırların sömürülen emekçi kitleleri, bütün kapitalist ülkelerde (ki Lenin burada Rusya dahil, genel olarak, egemen üretim biçiminin kapitalizm olduğu tüm ülkeleri kasdediyor) şu kesimlerden meydana gelir: Kapitalist işletmelerde çalışan tarım işçileri, geçici veya mevsimlik, gündelikçi işçiler. Bir yandan kendi verimsiz küçük topraklarını işlerken, yaşamak için bir yandan da ücretli işçilik yapmaya mecbur kalan yarı proleterler. Ücretli işgücü kullanmayan, ortakçı ve diğer şekillerdeki küçük köylüler. İyi hasat yıllarında bir miktar sermaye birikimi de sağlayabilen, genellikle az sayıda ve zaman zaman da olsa ücretli emek kullanan, kötü mahsul yıllarında ancak geçinen, küçük toprak sahibi veya kiracı orta

köylüler. Kapitalist tarım işletmecilerinden meydana gelen, ücretli işçi çalıştıran ama kendileri de işe fiilen katılabilen **büyük köylüler**, (zengin köylüler). Ve kapitalist ülkelerde, meselâ Fransa'da, Almanya'da bile varlıklarını halâ sürdüren, eski feodal mülkiyet ilişkilerinin devamı olan; ücretli emek kullanan veya çevredeki küçük köylüleri çalıştıran; kendileri işe hiç katılmayan, bazan da büyük para babalarından, mali sermayenin kodamanlarından (67) olan **büyük toprak sahipleri**, toprak beyleri...

Gerçekten de, kırlardaki sınıfsal yapıyı en ayrıntılı ortaya koyan bu tahlilden sonra, sosyalistlerin bu kategorilerin her birine karşı tavrılarının ne olması gerektiğini, ve bunların her birinin işçi sınıfına ve işçi sınıfı iktidarına karşı tavrının ne olacağını. Lenin şöyle belirtir:

Bütün ülkelerin işçi sınıfı Partilerinin görevi, geçici, mevcutluk veya sürekli tarım işçilerinin, diğer kırsal kesimlerden ayrı, bağımsız örgütlenmesinin (sendikal, siyasal, askeri, kültürel, kooperatif örgütlenme) sağlanması, ajitasyon ve propagandanın bu simde özellikle yoğunlaştırılması, Sovyetler iktidarına mutlaka katılmalarının sağlanmasıdır.

Yarı proleterler, II. Enternasyonalcilerin yaptıkları gibi genel olarak köylülük içinde sayılıp geçirilemezler. Bu kategorinin işçi sınıfından ayrılma çabaları ancak burjuvaziye yaramıştır. Yarı işçilerin mevcut düzen içindeki durumları son derece güçtür. Bu yüzden, proletaryanın güvenilir bir müttefikidirler. Parti yanlışlar yapmazsa bu güvenilir müttefik aynı zamanda doğal bir müttefiktir de.

Küçük köylüye gelince, bugünkü durumuyla proletaryanın zaferinden onun kazanacağı çok şey vardır. Çünkü proletarya iktidarı, onun, ortakçılık veya benzeri biçimlerde ürünün bir bölümünü toprak sahibine vermesini, benzeri angaryaları ve yükümlülükleri kaldırır, ona yardım eder. Ancak kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinde, burjuva demagojilerinin de etkisiyle ve kendi küçük mülkiyet sahipliğinden gelen etkilerle, bu kategori bir tereddüt geçirebilir. Eğer, proletarya tutarlı bir politikayla, vakit geçirmeden büyük toprak sahiplerini, beylerini, mülksüzleştirir ve büyük köylüleri etkisizleştirir.

se, bu kategori de, **genellikle**, önemli bir bölümüyle proletaryanın saflarındadır.

Bu üç kategori, yani **yoksul köylülük**, gerek burjuvazi gerekse II. Enternasyonalciler tarafından hep zengin ve orta köylülükle bir tutulmak istenmiş, kırlardaki sömürü ve farklılaşma gözden gizlenmiştir. Özellikle de şu gerçek örtülmek istenmiştir: Ekonomik, sosyal ve kültürel açılarından sosyalizmin zaferinden büyük çıkarları bulunan kır kesimlerinin bu üç kategorisi, devrimci proletaryayı kararlı bir şekilde, ancak proletarya siyasal iktidarı aldığı, büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin hesabını gördüğü zaman, kendilerine doğru yolu gösterebilecek, kendilerini yönetebilecek gerçekten güçlü ve örgütlü bir rehberle sahip olduklarını gördükleri zaman destekleyeceklerdir.

Orta köylü ile durum, daha da güçtür. İktidarının ilk dönemlerinde, proletarya orta köylü kategorisinin kendi müttefiki olmasını hemen beklememelidir. Bir zaman için orta köylülüğü nötr hale getirmek, yani burjuvaziyle proletaryanın mücadelesinde «tarafsızlaştırmak» tek doğru ve mümkün çözümdür. Orta köylü bu iki güç arasında tereddüt geçirecek ve kapitalist bir ülkede önceleri burjuvaziden yana olabilecektir. Bu arada proletarya **hiçbir ülkede** orta ve küçük mülkiyetin tasfiyesine yönelmemelidir. Proleter devlet, kolektifleştirilmiş tarıma, ancak ağır ve aşamalı olarak orta köylü üzerinde hiçbir baskı uygulamadan geçmelidir. (68)

Devrimci proletaryaya gerçekten ve açıkça düşmanlık edecek burjuva kesimlerinin en kalabalıklarından biri, zengin (büyük) köylüdür. Bu unsura karşı, onun yoksul köylü kitleleri üzerindeki nüfuzuna karşı mücadele en önemli görevlerdendir. Bu kategori proletaryanın iktidarı almasından sonra her türlü sabotajı yapacaktır. Bu kategoriye karşı proletarya gerek ideolojik gerekse örgütsel alanlarda, bunları tamamen silahsızlandırmak üzere her türlü hazırlığı yapmalı, ilk direnme teşebbüsünde en kararlı bir şekilde üzerine varmalıdır.

İçinde sömürücülerin hiç birinin yer almayacağı ve proleterlerle yarı proleterlerin ağırlıkta olacağı köy Sovyetleri, bu noktada büyük önem kazanır. Yine de, **büyük köylülerin** mülksüzleştirilmeleri bile, proletaryanın ilk işi değildir. Çünkü, bu işletmelerin

kollektifleştirilmesinin maddi, teknik, sosyal şartları ilk ağızda hazır olmayabilir. (69) Bazı durumlarda, çevrede toprak ihtiyacı olan küçük köylüler varsa, büyük köylünün kiraladıkları, ortakçıya verdikleri topraklarından bir kısmına el konabilir. Ama kural olarak bu topraklar, direnme veya benzeri durumlar olmadıkça, şimdilik sahiplerinde bırakılmalıdır. Rus devrimi örneği, bu kategorinin, proletaryanın gücünü ve kararlılığını gördükleri zaman proleter devletin kendilerine verdiği görevleri yerine getirmeye çalışabileceklerini de göstermiştir. Rus devriminde, çeşitli şartlar yüzünden, büyük köylülüğün direncinin kırılması ve topraksızlaştırılarak kollektif tarım çerçevesine sokulması güç olmuştur. Ama proletaryanın nicel olarak daha güçlü olduğu, tarımda feodal kalıntıların bulunmadığı vb. yerlerde, bu kategoriye karşı daha hızlı ve daha kararlı mücadele verilebilir.

Büyük toprak sahiplerine gelince, devrimci proletarya bu topraklara hemen el koyar,

Sovyet devriminin bütün deneyleri, 1917 Ekiminden sonra meydana gelen olaylar, Lenin'in bu satırlarına büyük bir gerçeklik vermekte, kırlarda, proletaryanın çeşitli köylü kategorilerine ve toprak sahiplerine karşı tavrını açıkça ortaya koymaktadır.

Devrimden Önce ve Devrimden Sonra Köylünün ve Tarımın Örgütlenmesi

Yukardaki ittifaklar nasıl kurulacak? Kırsal kesimlerde iktidar nasıl sağlanacak? Demokratik devrimde ve sosyalist kuruluş sırasında köylünün çeşitli kesimlerinin ve tarımın örgütlenmesi nasıl olacak?

Bu örgütlenmeyi ekonomik ve siyasal örgütlenme olarak ayırmak mümkündür. Ancak biz burada, her iki örgütlenmeyi içiçe ele almayı, sorunların içiçeliği bakımından daha uygun görüyoruz.

1901 başlarındaki «İşçi Partisi ve köylülük» yazısında, Sosyal Demokrat Partinin tarım ve köylü programının ana hatları verilirken köylülüğün örgütlenmesi için temel öneri, «Köylü komiteleri» ve köylülerin de yer aldığı kırsal mahkemelerdi. Köylü Komiteleri, Çarlığın kurdurmuş olduğu Asiller Komiteleri yerini alacak ve kırsal kesimlerde,

sözde bağımlılıklardan azat edilmiş köylüler üzerinde sürüp giden alçakça baskılara, Asiller Komitelerinin keyfi tasarruflarına karşı kurulacaktı. Bu köylü komiteleri «Kır Yoksullarına» broşüründe, çok daha etraflı şekilde ele alınmıştır. Rus Sosyal demokrasisinin Toprak programı incelenirken köylü komiteleri şöyle açıklanmıştır:

Programdaki, «Bu nokta, doğrudan doğruya toprak köleliğinin artıklarından doğan toprak münasebetlerini, temelinden tekrar teşkilatlandırmakla görevli komitelerin kurulmasını ısrarla istemektedir. «Köylü komiteleri» deyimi, bu yeni teşkilatın, soylular komiteleriyle yapılan 1861 'ıslahatı'nın aksine, toprak sahiplerinin değil, köylülerin ellerinde bulunacağını açıkça göstermek için seçilmiştir. Yani, derebeylik münasebetlerinin kesin olarak ortadan kaldırılması ezenlere ve zulüm edenlere değil, halkın bu münasebetlerden zulüm gören kısmına düşer; bu münasebetleri ortadan kaldırmak, bir azınlığı değil, bunların ortadan kalkmasında menfaati olan kişilerin çoğunluğuna düşer... Köylü komitelerine toprak sahiplerinin topraklarını istimlak etmek ve tekrar satınalmak yetkisi tanınmıştır... 4 b. noktası, köylü komitelerine memleketin bazı mutlaklarında hâlâ yaşamakta olan toprak köleliği kalıntılarını ortadan kaldırmak yetkisini tanımaktadır.» (70)

1903'deki «Kır Yoksullarına» broşüründe, Köylü komiteleri daha etraflı anlatılır. Burada Lenin, bir yandan Narodniklerin ve ardıllarının Köy komünü (Mir) üzerine kurulu köylü örgütlenmesi önerilerine karşı çıkarırken, komünün bütün sömürücülere bütün zenginlere karşı, başkasının emeği ile geçinene karşı, köylülerin kuracakları birlikte bir ilişki olmadığını ortaya koyar. Her köyde, her komünde hem tarım işçileri, yoksul köylüler vardır, hem de sürekli olarak emek sömüren, zenginleşen köy zenginleri vardır:

«Bize zenginlere karşı kurulmuş bir mücadele birliği lazım. Demek ki MİR birliği bizim hiçbir işimize yaramaz... Hayır, bize bambaşka bir birlik, baskalarının emeği ile geçinelerin hepsine karşı mücadele etmek için emekçilerin ve yoksul köylülerin kendi istekleriyle kuracakları bir birlik lazımdır.»

(71) «Para sahibi olan köylüler kendi köylü arkadaşlarını bazan toprak beylerinden daha fazla ezip soyuyorlar. Bugün bize lazım olan

mir birliği değil, paranın gúcüne karşı, sermayenin hakimiyetine karşı bir birlik, farklı farklı komünlerin bütün kır emekçilerinin ve bütün yoksul köylülerinin, hem toprak beylerine hem de zengin köylüye karşı mücadele etmesi için, şehir işçileriyle birlikte kurdukları birliktir. (72) «... Onun için, yoksul köylüler -evvelce de söylemiştik, yine tekrar edeceğiz- zengin köylülerden ayrı olarak kendi birliklerini kurmaladırlar.»

Köylü meselesini çarpıtmak isteyenlerin çeşitli tahrifatlarını göz önünde bulundurarak, bu noktaya dikkat çekelim. Lenin'in köylü örgütlenmesinin temeli saydığı birlik, daha 1903'te, yani proletarya ile birlikte, toprak beylerine karşı bütün köylülüğün (zengin köylü dahil) mücadelesi aşamasında bile, yukardaki türden bir birliktir. Lenin bu gerçeği şöyle ifade eder:»

«Eğer yoksul köylü, zengin köylüden bağımsız olarak kendi birliğini örgütlemese, zengin köylü onu aldadır, kandırır, kendisi toprak beyi kesilirken yoksul köylü hep yoksul ve topraksız kalır, hata örgütlenme özgürlüğüne bile kavuşamaz. Eğer yoksul köylü, feodal bağımlılıklara karşı zengin köylü ile yanyana mücadele etmezse, hep aynı yere bağlanmış, mahkûm olmuş kalır ve şehir işçileriyle birlikte örgütlenme özgürlüğünü bile elde edemez.» (74)

Diyebiliriz ki mesele, (tahrifat meraklılarının tahrifatlarına ve diyalektik düşünce-den yoksun mekanik kafalıların sekteleliklerine rağmen) hiçbir yerde bu kadar kısa ve açık konmamıştır; Feodal bağımlılıklara karşı zengin köylüyle birlikte mücadele, ama tarım işçilerinin ve yoksul köylülerin mutlaka bağımsız örgütlenmesi...

İşte bu temel örgütlenme, kırlarda tarım işçilerinin ve yoksul köylülerin bağımsız örgütlenmesi, aynı dönemlerde, anti-feodal görevleri yerine getirmek için önerilen mahallî köylü komiteleri ile karıştırılmamalıdır. Köylü komiteleri defalarca belirtildiği gibi, kırlardaki bağımlılıkları kaldırmak için, «derhal ve acilen» kaldırmak için önerilen örgütlenme modelleridir. Bu bağımlılıkların hemen kaldırılması amacına varmak için, «Sosyal demokrat İşçi Partisi köylülere iki çare gösteriyor. Ama yine bir daha söyleyelim ki, yoksul köylüleri bütün köleliklerden yalnız sosyalizm kurtaracaktır. Çünkü, zenginler güçlü oldukları sürece, köylüleri

her zaman şu yada bu şekilde ezeceklerdir. Bütün bağımlılıkları bir hamlede ortadan kaldırmak imkânsızdır, ama hem yoksul, hem orta, hatta hem zengin köylülerin sırtına bütün ağırlığı ile yüklenen bağımlılıkların en dayanılmaz ve iğrenci olan serflik bağımlılığı kısıtlanabilir ve köylülere hemen bir refahlama sağlanabilir. Bunun iki çaresi vardır:

Birinci çare, hem kır emekçilerinden, hem de yoksul köylülerden ve hatta zengin köylülerden ve toprak beyleri temsilcilerinden meydana gelen arasından serbestçe seçilmiş mahkemeler.

İkinci çare: serbestçe seçilmiş köylü komiteleri.

... Serbestçe seçilmiş mahkemeler, köylülerin bağımlılıklara karşı bütün şikâyetlerini inceleyecektir... Tabii ki bu mahkeme, memurlardan değil serbestçe seçilmiş delegelerden kurulu olmalı, tarım emekçileri ve yoksul köylüler de mutlaka kendi temsilcilerini seçmeli ve bu temsilcilerin sayısı hiçbir şekilde toprak beyleri ve zengin köylülerin temsilcilerinininkinden aşağı olmamalıdır...

... Diğer çare daha da önemlidir. Bu, her bölgede (uyezd) (yada köylüler daha uygun görürlerse her bölgede birkaç komite veya her büyücek köyde ayrı ayrı komiteler) çiftlik işçilerinin, yoksul, orta, zengin köylülerin delegelerinden kurulu hür köylü komiteleridir.» (74)

Ama bütün bunlar olup biterken, kırsal bölgelerde köylü örgütlenmesi toprak beylerinden olduğu kadar zengin köylüden de bağımsız sürdürülmezse, köylü kitlelerinin işçi sınıfıyla ittifakı güç olarak ve zengin köylü onları hemen hükmü altına alıp kandırabilecektir. Yani, Köylü komiteleri ve toprak beylerinden temsilcilerin bile bulunduğu mahkemeler önerisi, devrimin belli bir anda belli görevler için mahallî örgütlenme birimlerinden ibarettir. Buna karşılık bu dönemlerde, Lenin'in, yoksul köylülere seslenirken kullandığı, zengin köylüler dışında, çiftlik işçilerinin ve yoksul köylülerinin bağımsız birliği'nin nasıl bir örgütlenme biçimi olduğu konusunda ayrıntı yoktur.

1905'de, «Küçük burjuva sosyalizmi ve Proleter sosyalizmde, Lenin şöyle yazmaktadır:

«Bugünkü yarı feodal ve toprak sahipleri

ekonomisi içinde, kapitalist unsurlar ne kadar kuvvetlenirse, köy proletaryasını ayrı olarak örgütlemek işine girişmek de o kadar zorunlu olur, çünkü bu tamamen kapitalist ya da tamamen proleter zıtlıkların daha erken, topraklara el konur konmaz ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır... Hem şehir, hem de köy proletaryasını tamamen bağımsız bir Sosyal-Demokrat Parti içinde örgütleme zorunluluğunu asla unutmamalıyız.» (75)

Bu pratik örgütlenme önerileri yanında, yine 1905'de «İki Taktik»te, daha önce de değindiğimiz gibi, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı üzerinde durulur. Ancak, bunun somut biçimi, işçi, asker ve köylü sovyetleri olmuştur. Burjuva demokratik gelişmenin devrimci yolu olan «köylü devrimi»nde iktidarı korunmanın yolu, Lenin'e göre böyle bir devlet yapısıdır. Sonraları, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün hiç bir zaman kurulmamış olduğu eleştirisine karşı Lenin, Nisan tezlerinde şunları söyleyecektir:

«Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı, Rus devriminde daha önceden gerçekleşmiş bulunuyor, çünkü bu formül sadece sınıflar arasında ilişkiyi öngörüyordu, bu ilişkiyi, bu işbirliğini gerçekleştiren somut siyasi kurumunu değil. Hayatın gerçekleştirdiği 'işçi ve asker vekilleri Sovyetleri'. İşte 'proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı.» (76)

Lenin, 1905-1907 Birinci Rus Devriminde Sosyal Demokrasinin Toprak Programında, devrimde toprak meselelerini, bu meselelerde Partinin toprak programının ve köylü meselesine bakışının doğrularını ve yanlışlarının ele alırken, «Devrimci Köylü Komiteleri» meselesini, Menşeviklerle bir polemik şeklinde yeniden vurgular. Menşeviklerin, toprakların «belediyeleştirilmesi» (municipalisation) önerilerine ve devrimci köylü komitelerine bu aşamada «sınıfsal temele dayanmayan kurumlar» gerekli diyerek karşı çıkmalarına karşılık, «sınıfsal öзде olmayan mahalli yönetimler kurabilmek için, önce sınıf ayrıcalıklarını yıkmış olmak gerekir» der. (77)

«1905-1906'da meydana gelen 'devrimci köylü eylemlerini' hatırlayalım... Bu türden eylemler sadece mücadele alanında örgütlenilebilir, bu örgütlenme, sadece mücadeleye doğrudan doğruya katılan kitleler tarafın-

dan yaratılabilir, bu örgütlenme köylü komiteleri tipi olabilir ancak.» (78)

Köylü komitelerinde tarım işçileri ve yoksul köylü ağırlığı meselesi, 1917'a doğru yaklaştıkça ön plana çıkmaya başlar. 1917 Şubat devrimi bu bakımdan son derece öğreticidir. Lenin Nisan tezlerinde, «tarım programının ağırlık merkezinin tarım işçileri Sovyetlerine aktarılmasını» önerir.

1917 Nisan'ında ikili iktidarın bir parçası Sovyetler iktidarındır. Halk Sovyetler (şuralar) halinde teşkilatlanmakta ve böylece fiilen iktidarı ele almaktadır. Daha önce genel olarak köylü sovyetleri olarak görülen yapı, artık tarım ücretlileri sovyetleri, yoksul köylü delegeleri sovyetleri olarak farklılaşmaktadır. 1917 baharında, Lenin şöyle yazmaktadır:

«Proletarya partisi, köylü vekilleri sovyetlerinde, derhal ve zorunlu bir bölme meydana getirmeksizin, tarım ücretlileri vekillerinin ve yoksul köylüler vekillerinin ötekilerden başka, ayrı ayrı Sovyetler olması, ya da hiç değilse, bu sosyal kategorilere ait vekillerin daimi komisyonlarının, yani köylü vekillerinin ortak sovyetleri için ayrı fraksiyonlar ya da bölükler biçiminde örgütlenilecek olan komisyonların zorunluluğunu göstermelidir. Bu yapılmadığı takdirde, popülistlerin, genel olarak köylülük hakkındaki tatlı dilli küçük burjuva sözleri, mülk sahibi olmayan yığınların, kapitalistlerin, bir çeşidi olan varlıklı köylüler tarafından kandırılmasını gözlerden saklamaktan başka işe yaramayacaktır.» (79)

«Zengin köylüler, kendileri de, her zaman gündelikçileri, çiftlik hizmetkârlarını ve en yoksul köylüleri aldatmaya, onlara zarar vermeye hevesli kapitalistler olduklarından, yalnız Köylü Vekilleri Sovyetleri ile yetinmek imkânsızdır. Kır nüfusunun bu son kategorisinin kendine özgü örgütlerinin, Köylü vekilleri Sovyetlerinin içinde olduğu kadar Tarım İşçileri Vekillerinin özel Sovyetleri biçiminde de hemen kurulması zorunluluğu kendini kabul ettirmektedir.» (80)

Bu noktada durmamız gerekecektir. Kırık bölgelerdeki 10 yıllık kapitalist gelişme (çok da hızlı olmayan) dışında, kırlarda büyük toprak beyliği, serflik ilişkileri kalıntıları hâlâ yaşamaktadır. 1905 devriminin yenilgisinden sonra, «köylü devrimi» henüz gerçekleşmemiştir. Ancak köylülük 1917 Şuba-

ında halâ kitle halinde Bolşeviklerin, yani şehir proletaryasının değil burjuvazinin müttefiki durumundadır. 1917 Şubat-Ekim arası bu ittifakı çözen devre olmuştur.

Özetle, 1917 baharında burjuva demokratik devrim görevleri kırsal bölgelerde 1905'lerden çok daha farklı değildir. Ancak, işçi, asker, köylü sovyetleri yepyeni, önceden hesaplanamayan bir iktidar yapısı olmuş ve 1917 Şubatından sonra Kerenski'nin SR'lerin ve diğerlerinin burjuva özlü, küçük burjuva müttefikli iktidarı yanında **Sovyetler iktidarı** da doğmuştur. İktidarın, işçi-asker-köylü Sovyetlerine kısmen geçmesi, daha önce aktardığımız alıntıda da görüldüğü gibi, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarının gerçekleşmesinin bir biçimidir. O zaman, Lenin, artık sosyalist devrime, yani şehir proletaryasının, kır proletaryası ve yoksul köylülükle birlikte bütün sömürenlere karşı mücadele aşamasının ve proletaryanın iktidarı alma adımının geldiğini doğru tesbit ederek, köylülüğün Sovyetlerindeki tarım işçileri ve yoksul köylülük sovyetlerinin ayrılmasını istemektedir. Yani antifeodal demokratik görevler halâ tam yerine getirilmediği halde iktidarın yapısı değiştiğinden (ici kırık bölgelerde sosyalist devrime geçiş ancak 1918'lerde mümkün olabilmiştir) bu görevler proleter devrimine devredilerek, köylünün örgütlenmesinde de temel ittifakın unsuru olan tarım işçileri ve yoksul köylülerin bağımsız örgütlenmeleri zorunlu görülmektedir. Lenin'in daha 1903'te belirtmiş olduğu bu zorunluluk, artık kendilerini köylü sovyetleri olarak göstermiş olan köylü komiteleri için de doğrudur. (81)

Ekim devriminden sonra, köylülüğün örgütlenmesi meselesi, yine hemen hemen en önemli meselelerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Devrimin karşısına dikilen karşı-devrim güçleri, en iyi yuvalanma alanını köylülüğün üst kesimleri, zengin köylüler, kulaklar içinde bulmuşlardır. Meselenin çözümü gerçekten güç olmuş, zaman zaman geri çekilmeler gerekmiş, Parti içindeki en büyük görüş ayrılıkları tarım politikası konusunda çıkmış, Lenin bu konuda hayatının son yıllarında çetin bir mücadele sürdürmek zorunda kalmıştır.

Tarım proletaryası ve en yoksul köylüler hariç, «mülkiyeti» ortadan kaldıracak olan

bolşeviklerin iktidarına karşı diğer köylü kesimlerinin, meselâ orta köylülerin güven besleyebilmeleri uzun yıllar almıştır. Lenin'in daha önce alıntı verdiğimiz 1920 yılındaki «**Tarım Sorunu Üzerine Tezlerin Taslağında**», şehir proletaryası ile ittifak kurabilecek, kazanılabilecek köylülük kesimlerini daraltmış olmasına dikakt edelim. 1920'de Lenin, orta köylüyü bile artık bir süre için nötralize edilmesi gereken ancak zamanla proletaryanın davasına kazanılabilecek güç olarak görmektedir.

1917 Ekiminden sonra, sosyalist kuruluş döneminde, tarım ve köylülük sorununun köylü örgütlenmesi bakımından can alıcı noktası, tarımın örgütlenmesi, özetle kooperatifleşme sorunudur. Günümüzde de çok tartışılan bir sorun olan «kooperatifleşme» ve küçük üretimin, küçük işletmeciliğin hakim olduğu geri bir tarım ülkesinde tarımın kooperatif örgütlenmesi, Lenin döneminde de en çok tartışılan sorunlardan biriydi. Aktüel önemini göze alarak, işçi sınıfının tarım programının bir parçası olarak «kooperatif örgütlenme» meselesini biraz daha ayrıntılı ele alalım.

Sosyalist Kuruluşta Tarımın Örgütlenmesi ve Kooperatifler

Rus sosyal demokrasisinin tarım programının can alıcı noktalarından biri, böyle bir tarım ülkesinde üretimin örgütlenmesi meselesiydi. 1902'lerden itibaren en önemli tartışmalar, küçük mülkiyeti gerici bir biçim olarak korumadan köylüye nasıl toprak dağıtılacağı, büyük toprakların nasıl tasarruf edileceği noktalarında toplanır. Bu konuyu bundan sonraki bölümde göreceğiz.

Burada, devrim sonrasında, sosyalist kuruluş sırasında meselenin nasıl çözümlendiğine bakalım. Bu çözüm kooperatifti ve pek çok eleştirilere, tartışmalara, kapitalizme geri döndüğü görüşlerine yol açtı.

Kooperatifçilik ve kooperatif örgütlenme meselesini sadece bir ekonomik örgütlenme olarak görmemek gerekir. Sovyetler ve Parti örgütleri, sosyalist kuruluş döneminin esas politik örgütlenmeleri olmakla birlikte, kooperatif örgütlenme bu politik örgütlenmelerin etkinliğini de sağlıyordu. Ve küçük üretimin geriliğini ve verimsizliğini, geri bir ta-

rum ekonomisi temeli üzerinde aşmanın tek çıkar yolu gibi görünüyordu. 1920'lerde bile Rus kırlarında tarımsal yapı öylesine geri ve imkânlar öylesine dardı ki, önceki bölümde gördüğümüz gibi, Lenin bir dönem zengin köylünün topraklarına dokunulmaması gerektiğini, daha doğrusu dokunulamayacağını ileri sürerken, teknik, ekonomik, kültürel imkânsızlıkları ve sınırlılıkları gerekçe olarak gösteriyor, yeni bir biçimlenmenin maddi temellerinin henüz hazır olmadığını bildiriyor-du.

Büyük toprak beylerinin, müsadere edilen toprakları Sovyetleştirilemediği yerlerde (yine teknolojik, ekonomik imkânların sınırlılığı yüzünden) köylülere dağıtılınca, meydana çıkacak olan küçük köylü işletmeleri, sosyalist üretime nasıl dönüştürülecekti? Zaten bu türden işletmeler son derece yaygındı. Lenin bu sorunun cevabını genel çizgileriyle: «kooperatifleşme yoluyla» diye verdi.

Bir yandan tarımsal yapının geriliği, küçük üretim temeline dayanması, tarım da kapitalistleşmenin devrimci yolunu açacak «köylü devrimi»nin gerçekleşmeyip büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirme, feodal kalıntıları tasfiye işinin de proletaryaya düşmüş ve proletarya iktidarı sonrasına kalmış olması; öte yandan devrimden sonra zengin köylünün, «kulak»ların artan direnci ve orta köylünün kolay kolay kazanılamaması (1920'deki Toprak meselesi üzerine tezlerin birinci taslağında da açıkça görülür); kısaca objektif ve subjektif şartlar, tarımda kolektivizasyonu geciktiriyordu. «Köylü işletmelerinin büyük çoğunluğu dikkate alınmasa, köylü ekonomisi bir küçük meta üretimi ekonomisidir. Küçük köylü meta üretimi nedir? Biri kapitalizme, öteki sosyalizme götürülen iki yolun kavşağında bulunan bir ekonomidir. Bu ekonomi şimdi, kapitalist ülkelerde olduğu gibi kapitalizm doğrultusunda da da evrime uğrayabilir, ve bizim ülkemizde olduğu gibi, sosyalizm doğrultusunda da evrime uğrayabilir. Bunun açıklaması, köylü işletmelerinin dağılımında, örgütsüzlüğünde, şehire, sanayiye, kredi sistemine ve ülkedeki iktidarın karakterine bağlılığındadır, ve nihayet herkeşce bilinen, köyün hem maddi hem kültürel bakımdan şehri izlediği ve izlemek zorunda olduğu gerçeğiyle açıklanabi-

lir... Özellikle şehir köyü yönettiği için, ve bizde şehirde ulusal ekonominin bütün kumanda mevkilerini elinde tutan proletarya hüküm sürdüğü için, özellikle bu sebepten dolayı, köylü işletmeleri bir başka gelişme yolunu, sosyalist kuruluş yolunu izlemek zorundadır.

Bu nasıl bir yoldur?

Milyonlarca köylü işletmesinin, kitle halinde bütün şekilleriyle kooperatiflere bağlanması yoludur; dağıtık köylü işletmelerinin sosyalist sanayi etrafında toplanması yoludur; kolektifçi ilkelere önce tarım ürünlerinin satışı ve köylü işletmelerinin şehir ürünlerine olan ihtiyaçlarının sağlanması alanında ve sonra tarımsal üretim alanında olmak üzere köylülük içinde kök salması yoludur.» (82)

Partinin 14. kongresi de şu kararı almıştır:

«Köyle sosyalizmin kuruluşunun esas yolu - sosyalist devlet sanayii gittikçe artan ölçüde iktisadi kılavuzluk yaptığımıza, devlet kredi kurumları ve diğer kumanda mevkileri proletaryanın elinde bulunduğuna göre - köylülüğün temel kitlesini kooperatif örgütlenmeye sevk etmek ve kapitalist unsurlardan faydalanarak, onların üstesinden gelerek ve onları saf dışı ederek, bu örgütlere sosyalist bir gelişme sağlamaktır»

Bütün bunlara rağmen kooperatif örgütlenme kapitalizmin ve çoğunlukla da küçük burjuva hayalciliğinin bir kategorisi olarak biliniyordu. Eleştiriler bu yönden geliyordu. Lenin 1923'de yazdığı «Kooperatif Üzerine» yazısında eski kooperatifçilerin hayallerinin gerçekten de tutarsız olduğunu söyler. Ama iktidarın proletaryada olduğu Sovyetlerde, bütün bu «ham hayaller» gerçek olmuştur. Lenin şöyle der:

«Başlıca üretim araçları üzerinde Devlet Mülkiyeti, devlet gücünün proletaryanın elinde olması, bu proletaryanın milyonlarca küçük ve çok küçük köylü ile ittifakı, bu proletaryaya güvenen köylülüğün proletarya tarafından yönetilmesi, v.b., eskiden bezirgânca bulduğumuz ve bugün de NEP altında bazı istisnalarla ve bazı noktalarda bezirgânca bulmakta haklı olduğumuz kooperatifçilikten gerçek bir sosyalist toplum kurmak üzere yararlanmak için yeterli değil mi? Bu henüz sosyalist toplumun kuruluşu değildir.

Ama bu amaç için gerekli ve zorunlu olan herşeydir.» (83)

Lenin'in özellikle üzerinde durduğu konu, üretim araçlarının topluma ait olduğu yerde kooperatifin kapitalizmin değil sosyalizmin kategorisi olduğudur.

«Kapitalist bir Devlette, kooperatifler kolektif kapitalist kurumlardır... Bizim şimdiki rejimimizde, kooperatifler kapitalist özel teşebbüslerden kolektif işletmeler olarak ayrılırlar. Ama sosyalist işletmelerden ayrılmazlar, çünkü üzerinde kuruldukları topraklar ve üretim araçları Devlete, yani işçi sınıfına aittir.» (84)

Proletarya iktidarı altında, kooperatif örgütlenme de kökünden değişir, ve sosyalizmin gelişmesinin bir parçası olur.

Gerçekten de kolektivizasyona geçiş, büyük çiftliklerin doğrudan Sovyetleştirilemediği, yani kolektif çiftlik ilan edilemediği yerlerde, NEP öncesinde ve sonrasında, tarımda kolektivizasyon, kooperatif işletmeler yoluyla tedrici şekilde geliştirilmiştir.

Böylece, bütün meselenin, iktidarın kimin, hangi sınıfın elinde olduğu sorusunda toplandığı, iktidar proletaryanın elindeyse kooperatifçiliğin de sosyalizmin kategorisi olacağı bir kere ortaya çıkar.

Rus Sosyal Demokrasinin Tarım Programları ve Bazı Can Alıcı Noktaları

Partinin toprak programı, belki şimdiye kadar özetlediklerimizden farklı birşey değildir, ama biraz daha fazla birşeydir. Yani, bu genel çerçeveler dışında, kırsal kesimlerin çeşitli sınıf ve tabakaları için belli somut istekleri ve uygulamaları da içermektedir.

Daha 1899'larda, Lenin Partinin program taslağını yazdığı sorularda, en önemli sorunlardan ve tartışma konularından biri, topraksız köylüyü topraklandırma meselesidir. Rusya gibi topraksız köylülerin çoğunlukta oldukları, sözde serfliliği ortadan kaldıran 1861 yasalarıyla, beylerin topraklarında çalışan köylülerin ya büsbütün topraksızlaşıp, proleterleştikleri, yada büyük paralarla toprak satınalmaya mecbur tutuldukları ve dolaylı olarak büyük toprak sahiplerine bağımlılaştıkları, toprak açlığı çekilen bir ülkede,

«toprak talebi» köylülüğün, bütün devrim boyunca en başta gelen talebi olmuştur.

1899'larda bu konuda Lenin'in, küçük burjuva kuyrukculuğu ile, topraksız köylünün toprak taleplerinin yerine getirilmesinin karıştırılmaması konusu üzerinde durduğu görülür. Parti, öyle bir tarım programına sahip olmalıdır ki, toprak talepleri, kapitalist toplumda küçük mülk sahiplerinin desteklenmesi anlamına gelmemelidir. Dönemin sorunu, 1861'den sonra, sözde özgürleştirme bahanesiyle köylülerin elinden alınmış olan ve eğer ekip biçmeye devam etmek isterlerse kendilerine büyük fiyatlarla satılan toprakların köylüye geri verilmesi sorunudur.

Bunun ilerici bir istek olduğu açıktır. Ancak öte yandan, küçük mülkiyeti, küçük mülk sahipliğini güçlendirecek bir istektir. Bu gerici bir tedbir, gerici bir uygulama olmayacak mıdır? Ama 1899'da Rus sosyal demokrasininin, Lenin'in taslak halinde hazırladığı tarım programı, aslında kırlarda feodal ilişkilerin tasfiyesine yöneldiği ve toprak dağıtımını da bu yüzden öngördüğü için gerici değildir. Toprak dağıtımı, bir yandan toprak beyliğine, feodal bağımlılıkların kaynağı, soyluların iktidarının kaynağı büyük toprak mülkiyetine son verirken aynı zamanda da (niteliği gereği burjuva demokratik bir gelişme olduğundan, kapitalizmi geliştireceğinden) kırlarda sınıf mücadelesinin hızlanmasına yol açacaktır. (85)

1899'daki bu program taslağında, Rus sosyal demokrasininin talepleri, başlıca, köylünün yükümlülüklerinin kaldırılması; hükümetin veya toprak beylerinin köylüden yağmaladıkları toprağı yeniden satın alma bedellerinin halka geri verilmesi; köylüyü toprağı serbestçe tasarruftan engelleyen her türlü kolektif bağımlılığın kaldırılması; köylüye mahkemelerde bütün suistimalleri kovuşturma hakkı.

Bu taslaktan sonra, ilk toprak programının eleştirisini Lenin 1902'de, «Rus Sosyal Demokrasininin Toprak Programı» yazısında yapar. Özellikle köylülüğün ağırlık taşıdığı Rusya'da, toprak programının önemini belirtir.

Bu, ilk sayılabilecek programın toprakla ilgili bölümü şöyledir:

«Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, eski toprak beyliği düzeninin kalıntılarını ortadan

kaldırmak ve kırlarda ve köylerdeki sınıf mücadelesinin serbest gelişmesini sağlamak maksadıyla;

1 — Hem köylünün toprak satınalması ve toprağa bağlı mükellefliklerden kurtulması için para ödenmesinin, hem de bugünkü vergi mükellefi olarak köylülere yüklenen mükellefliklerin ortadan kaldırılması uğrunda;

2 — Müteselsil kefaletin ve köylünün toprağına serbestçe tasarruf etmesini engelleyen bütün kanunların kaldırılması uğrunda;

3 — Toprak satınalmak ve toprağına bağlı mükellefliklerden kurtulmak için para ödeme şekli altında halftan alınan paraların bunlara geri verilmesi, bu maksatla hem manastırlara ve hanedana ait malların müsadere edilmesi, hem de toprak satın almak için verilmiş kredilerden faydalanan büyük toprak beylerinin topraklarından özel bir vergi alınması, bu suretle toplanmış paraların, tarım komünlerinin kültür ve hayır ihtiyaçlarını korumak üzere özel milli bir fonda toplanması uğrunda;

4 — Köylü komiteleri kurulması uğrunda mücadele edecektir.» (86)

Bu ilk programda, Lenin'in de dikkat çektiği önemli noktalardan biri, ziraat işçileri konusunda ayrı bir istek olmaması, tarım işçilerinin sınıfı şehir işçileri için işçi sınıfı için ileri sürülen taleplere uymalarıdır.

Asgari ve azami program meselelerine de bu noktada girilir.

«Ücretli işçiler lehinde, 'kendilerini maddi ve manevi bozulmadan koruyacak ve mücadeleye kabiliyetlerini artıracak' bir takım ıslahat yapılmasını istediğimiz halde, buna karşılık köylüler lehinde, yalnız, 'derebeylik rejimi kalıntılarının ortadan kalkmasına ve kırlardaki sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesine yardım edecek birtakım ıslahat yapılmasını istiyoruz. Görülüyor ki, köylü lehindeki isteklerimiz, çok daha sınırlıdır, ve bu istekler, çok daha mütevazı şartlar, daha dar çerçeveler içine yerleştirilmiştir. Ücretli işçiler karşısında, bugünün toplumdaki bir sınıf olarak, bunların menfaatlerini savunmak görevini üstümüze alıyoruz. Bunu, bunların sınıf hareketi gerçekten inkılapçı bir harekettir diye yapıyoruz... Ve özellikle bu hareketi teşkilatlandırmaya, buna yön vermeye, üzerine sosyalist şuurun ışığını saçmaya çalışıyoruz. Buna karşılık

köylüler karşısında, bugünün toplumdaki küçük toprak sahipleri ve gençler sınıfı olarak bunların menfaatlarını savunmak görevini hiç te üstümüze almıyoruz. Böyle bir şeyi hiç düşündüğümüz de yok.» (87)

Burada, endişenin, özellikle küçük mülkiyeti savunmamak, narodniklerin ve ardıllarının yanlış çizgisine düşmemek, kapitalizmin gelişmesini (proletaryanın sınıf mücadelesi unutulmadan) kırlarda çabuklaştırmak olduğu görülüyor.

Toprak programında yer alan «zaptedilen toprak parçalarının geri verilmesi» bu açıdan tartışma konusu olmuştur. 1902'de Lenin, bunun kırlarda bağımlılıklara, toprak köleliğine, büyük toprak beyliğine karşı anti feodal demokratik bir talep olduğunu, bu yüzden haklı ve ilerici olduğunu söyler.

Ancak bu tarım programında toprağın millileştirilmesine karşı çıkılır. (*)

«Toprağın millileştirilmesi ise başka işittir. Bu istek (bunu sosyalist manasında değil de burjuva manasında anlamak gerekirse), gerçekten zaptedilmiş toprakların geri alınması isteğinden 'daha ileri' gider. Bu isteğe prensip bakımından tamamen katılıyoruz. Bu isteği, belli bir inkılapçı anda dile getirmeyi, elbette ki istemememiz gerekir. Ama bugün programımızı, yalnız inkılapçı ayaklanma için değil de, aynı zamanda siyasi kölelik devresi için de siyasi hürriyetten önceki devre için de hazırlamaktayız. Oysa, toprağın millileştirilmesi isteği, halkçı hareketin toprak köleliğine karşı mücadele yönündeki bugünkü görevlerini, bu devrede çok daha zayıf bir şekilde ifade etmektedir. Köylü komiteleri kurmak ve zaptedilmiş toprakları geri almak isteği, sınıf mücadelesini kırlarda doğrudan doğruya alevlendirir ve işte bunun içindir ki, bir devlet sosyalizmi yönünde girişilecek hiçbir tecrübeye yer vermez. Aksine toprağı millileştirme ile, istek, dikkati, toprak köleliğinin en göze batan görünüşlerinden ve bu kuvvetli artıklarından, bir dereceye kadar başka yere çevirmiş olur... Millileştirme isteğini,

(*) Göreceğimiz gibi, 1907'lerde Lenin bu programda millileştirmeye karşı çıkılmasını eleştirir ve o zaman yanlış yapıldığını söylediğini söyler.

yalnız çarlık rejiminde değil, hatta Anayasa-ya yarı bağlı krallık rejiminde bile ortaya atmak düpedüz yanlış olur... Demek oluyor ki, modern toplum temeline dayanan toprak programımızın en çok isteği, köylü islahatını halkçı bir anlayışla tekrar gözden geçirmekten öteye geçmemelidir. Prensip bakımından tamamiyle doğru ve bazı anlarda uygulanması tamamiyle mümkün olan toprağın millileştirilmesi siyasi bakımdan şimdilik mevsimsizdir.» (88)

Bu toprak programının başlıca amacı, 1902'de şöyle özetlenmiştir:

«Bizim başlıca ve en yakın amacımız, kırlarda ve köylerde sınıf mücadelesinin evrensel sosyal demokrasinin son amacına ulaşmaya, siyasi iktidarı işçi sınıfı tarafından ele geçirmeye ve sosyalist toplumun temellerini kurmayı çalışan proleter sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesine yol açmaktır.» (89)

1905-1907 Birinci Rus Devriminin dersleri üzerine, «Rus Sosyal Demokrasininin, Birinci Rus devrimindeki toprak programı» eserini yazdı.

Partinin tarım programının yeniden ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştı. 1885 ve 1903 programlarının (aşağı yukarı benzer programlar) hatalarını Lenin bu eserde ortaya koydu ve pekçok önemli konu yanında, «millileştirme meselesinin de bilimsel kaynaklarına inerek tam bir açıklamasını yaptı. Ve Stockholm kongresinde kabul edilen yeni tarım programının ana hatlarını bütün ayrıntılarıyla açıkladı.

Bu programda, 'toprak beylerinin geniş malikanelerine el konması; şartlar elverişli olduğu takdirde el konulan toprakların kamu mülkiyetine dönüşmesi (ormanların suların, iskân edilecek toprakların millileştirilmesi) kabul ediliyordu. Şüphesiz ki bu, ancak köylü devrimi başarıya ulaşırsa mümkün olabilecekti. Şartlar elverişli olmazsa, büyük toprak sahiplerinin topraklarının köylüler arasında özel mülk olarak dağıtılması geçerli olacaktır. Her iki durumda da, köylülerin ve küçük mülk sahiplerinin özel mülkiyetleri tanınyordu.

Görüldüğü gibi, ikili bir yapı söz konusuydu ve bu ikili yapı, bizzat köylülüğün isteklerinden ve köylülüğün isteklerinden ve

köylülüğün proletaryadan uzaklaşacağı endişesinden kaynaklanıyordu. (90)

Lenin'in de parmak bastığı, programdaki görünürdeki çalışma (ve aynı durumda bütün tarım programlarında yer alacak çalışma) şuydu: Bir yandan büyük toprakların millileştirilmesi, öte yanda köylüye toprak dağıtılması...

Lenin çok parlak bir şekilde, aslında arada çelişki olmadığını, gerek millileştirmenin gerekse köylüyü topraklandırmanın, kırlarda sınıf çelişkilerinin güçlenmesine hizmet edeceğini, millileştirmeyi sosyalist bir tedbir sayan küçük burjuva görüşlerinin yanlışlığını bilimsel olarak ortaya koyar. (konuyu millileştirme bölümünde daha etraflı olarak ele alacağız)

«Günümüzde (1907'ler Rusya'sı) temel sorun kırlarda sınıf mücadelesinin gelişmesi ve burjuva demokratik devrimin görevlerinin yerine getirilmesi olduğuna göre, millileştirme bunu en fazla hızlandıracak olan, kırlarda kapitalist gelişmeyi en güçlü şekilde geliştirecek olan tedbirdir. Üstelik de, özel mülkiyetin bir biçimine feodal biçiminden indirilen bir darbedir de. Bu bakımdan Proleter arasında yer almalıdır.

letaryanın tarım programında, asgarî ta-

Bu devrimci bir taleptir. Çünkü:

«Toprak beyinin çiftliğinin yüzlerce bağla, sadece bürokrasiye değil burjuvaziye de ra el konması, büyük burjuvazinin pek çok bağı olduğundan şüphe yoktur. Toprakla çıkarmı da sarsacaktır... Köylü devrimi ise, devletin iflasına yol açacak, sadece Rus burjuvazisini değil bütün uluslararası burjuvazinin çıkarlarını sarsacaktır.» (91)

Böyle bir durumda başarıya ulaşan sadece köylü devrimi değildir, sadece küçük burjuvazi değildir. Köylülük de büyük bir devrimci atılım devrimci bilinç kazanmış olur. Ve böyle bir devrim ancak proletaryanın öncülüğünde mümkündür.

İşçi sınıfı, burjuva devriminin öncülüğünü almaya onu, taâ toprakların millileştirilmesine kadar, yani burjuva devriminin, dünyada pek az burjuvazinin (Avusturya ve Amerika örneği) cesaret edebildiği ve objektif şartlarını bulabildiği sonucuna kadar götürmelidir. Buradan proletarya devrimine geçiş çok daha kolay ve çabuk olacaktır.

1907 Stockholm kongresinde kabul edilen

toprak programı, öz olarak yine kırlarda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesini, öte yandan da bağımlılıkların çözülmesini ve köylülüğün, yoksul köylüler başta olmak üzere geniş kesimlerinin sosyal demokrat davaya kazanılmasını öngören bir programdır. Daha önceki (1903 programı) programlardan farkı, özellikle «millileştirmenin tek doğru çözüm» olduğunu ilan etmesinde toplanır. Ve bu millileştirme, kırsal kesimlerde topraksız köylüye toprak verilmesiye de sonuçlanabilir. Lenin, bundan korkulmaması, küçük burjuva çözümü olarak damgalanmaması gerektiğini, devrimin bu aşamasında, millileştirilmiş toprakların dağıtımının devrimci bir yol, kırlarda sınıf mücadelesini hızla geliştirecek bir yol ve köylülüğü proletaryanın müttefiki haline getirebilecek, onun şehir işçilerine güven duymasını sağlayabilecek bir yol olduğunu söyler.

1917 Şubat devrimine kadar, program ana hatlarıyla ve özülle değişmez. 1917 Şubat devriminden sonra, Lenin, Sosyal Demokrasinin tarım programına yazdığı bir ön-sözde: «Bu yeni şartlarda, toprakların millileştirilmesi sorunu, tarım programında yeni bir şekilde ortaya konulmuştur. Artık, toprağın millileştirilmesi burjuva devriminin 'son sözü' değil, aynı zamanda sosyalizme doğru bir adımdır. Proletarya, köylülüğün en yoksul kesimlerine öncülük ederek, bir yandan, ağırlığı köylü vekilleri Sovyetlerinden Tarım işçileri vekilleri Sovyetlerine kaydırmalı, öte yandan toprak beylerinin malikâne topraklarının millileştirilmesini, bu millileştirilen toprakların tarım işçileri Sovyetlerinin kontrolü altında örnek çiftliklere dönüştürülmesini istemelidir.» (92)

1917 Şubat devriminden sonra, Ekim devrimine doğru giderken, Bolşeviklerin tarım programının özeti bu satırlardadır denilebilir.

1917 Nisan'ında, Nisan konferansı tarafından kabul edilen, toprak meseleleri ile ilgili karar ana hatlarıyla şöyledir:

«Hem tahsis edilmiş toprak (homestead ve komunal), hem özel toprak (kiralanan veya satın alınan) bakımından, Rusya'daki köylü toprak mülkiyeti, baştan aşağıya ve çepeçevre, eski, yarı-feodal bağlar ve ilişkiler, köylülerin serflik zamanından miras kalan kategorilere bölünmesi, toprakların da-

ğınıklığı, vs. ile örgütüdür. Bu eskimiş ve zararlı parçalanmayı ortadan kaldırmak, toprağın 'kuşatmadan kurtarılması' ve toprak mülkiyeti ve tarım ilişkilerinin Rusya'nın ve dünya ekonomisinin yeni şartlarına uyacak şekilde tamamen yeniden kurulması, köylülerin bütün toprakların devlet tarafından millileştirilmesi bir burjuva tedbir olduğu halde, sınıf mücadelesi için en geniş özgürlüğü ve toprak tasarrufunun burjuva olmayan unsurlardan kapitalist toplumda mümkün ve düşünülebilir olan en geniş muafiyetini sağlar. Üstelik, toprağın millileştirilmesi, yani toprakta özel mülkiyetin kaldırılması, genel olarak üretim araçları mülkiyetine, pratikte öyle büyük bir darbe vuracaktır ki, proletarya partisi böyle bir reforma mümkün olan her yoldan destek olmalıdır... Büyük toprak mülkiyetinin yıkılması ve tasfiyesi ne kadar kararlı ve tutarlı olursa ve Rusya'da genel olarak burjuva demokratik toprak reformu ne kadar kararlı ve tutarlı olursa, köy proletaryasının zengin köylülere (köy burjuvazisine) karşı sınıf mücadelesinin gelişmesi de o kadar şiddetli ve hızlı olacaktır...

Bu sınıfsal durum ve kuvvet münasebetleri açısından, konferans şu kararı vermiştir:

1 — Proletarya partisi, Rusya'daki bütün büyük toprak mülkiyetine (ve prenslerin topraklarına, kilise topraklarına, çarlık topraklarına vs.) el konması için mücadele edecektir.

2 — Parti, bütün toprakların, derhal Köylü Temsilcileri Sovyetleri ya da gerçekten demokratik bir şekilde seçilmiş ve büyük toprak sahiplerinden ve memurlardan tamamen bağımsız olan diğer mahalli idare organları içinde örgütlenmiş köylülere devredilmesini şiddetle savunacaktır.

3 — Proletarya partisi bütün toprağın devlet tarafından millileştirilmesini talep eder.

4 — Parti, bir yandan... Geçici hükümete karşı kararlı bir mücadele yürütmelidir. Öte yandan Parti, köylülere Kurucu Meclisin toplantıya çağırılmasından önce toprağı almamayı öğütleyen Narodnikler ve Menşevik sosyal demokratlar çoğunluğunun küçük burjuva bocalamalarına karşı kararlı bir mücadele yürütmelidir.

5 — Parti köylülere, en ufak bir zarara izin vermeden, toprakları örgütlü bir şekilde devralmalarını ve üretimi artıracak tedbirler almalarını öğütler.

6 — Bir toprak reformu, ancak bütün ülkenin demokratlaşmasıyla başarılı ve süreklî olabilir.

7 — Tarım proletaryasının ayrı ve bağımsız örgütlenmesi, hem Tarım İşçileri Sovyetleri şeklinde (ve ayrıca yarı proleter köylülerin temsilcileri Sovyetleri) hem de genel köylü temsilcileri Sovyetleri, bütün mahalli ve belediye idareleri v., vs. içinde proleter grupları ve fraksiyonları şeklinde derhal ve genel olarak sağlanmalıdır.

8 — Parti bütün toprağın işlenmesinde, sosyal olarak düzenlenmiş istihdamları amacıyla, Rusya'nın bazı yerlerinde büyük toprak sahiplerinin hayvanlarını ve aletlerini bu komiteler içinde örgütlenmiş olan köylülere devreden, köylü komitelerinin inisiyatifini desteklemelidir.

9 — Parti köy proleterlerine ve yarı proleterlerine bütün malikâneler üzerinde tarım uzmanlarının yönetimi altında ve en iyi tekniğin uygulanmasıyla Tarım İşçileri Sovyetleri tarafından kanun hesabına yürütülecek olan orta büyüklükte örnek çiftlikler örgütlemeye çalışmalarını öğütlemektedir.» (93)

Yine Nisan 1917'de kaleme alınan «Proletaryanın Devrimimizdeki Görevleri» broşüründe, Lenin: «şimdilik bize gereken, devrimin arifesinde bir tarım programı sunmak değil pratik tedbirler öne sürmektedir» der ve şu pratik tedbirleri öne sürer:

Ülkedeki bütün toprakların millileştirilmesi; göç fonunun öneminin belirlenmesi, ormanların korunması, toprağın islahı için kanunlar; toprağın sahibi olan devlet ile onun kiracıları olan çiftçiler arasında her türlü aracılığın yasaklanması; toprağı istediği gibi kullanıp, istediği gibi yönetecek merciin, yani tarım örgütleyecek merciin asla bürokrasi, memurlar değil, Köylü Vekilleri Sovyetleri olması; buğday üretimi tekniğini islah etmek ve üretimi artırmak için, rasyonel büyük işletmeyi geliştirmek için, millileştirilecek büyük toprakların denetiminin Tarım İşçileri Sovyetleri'ne verilmesi ve onlar tarafından bir örnek büyük işletme haline getirilmesinin sağlanması ve başlıca Köylü

Sovyetlerinin mahalli büyük malikâne topraklarını derhal müsadere etmeleri... (94)

Bu kararlarda ve tavsiyelerde, toprakların tasarruf biçimi büyük ölçüde Köylü Sovyetleri'ne bırakılmış olmakla birlikte, Lenin'in daha önce işaret ettiği, millileştirilen toprakların küçük köylü mülkiyeti olarak dağıtılabileceği konusuna artık değinilmemektedir. Çünkü millileştirme, proletaryanın iktidara yürüdüğü bir dönemde artık kolektifleştirmenin, sosyalist mülkiyete geçişin bir parçası olmaktadır.

Ancak, Ekim devriminden sonra, ve bizzat devrim sırasında, bazı bölgelerde kır halkını proletaryanın davasına kazanmak (1907'de işaret edildiği gibi) küçük ve orta köylünün devrimden yüz çevirmesini engellemek için, bu oranda bir kolektifleştirmeye gidilememiştir. Teknolojik ve maddi imkânsızlıklar, savaşın doğurduğu sonuçlar da bunda büyük etken olmuştur. NEP politikası ile (yeriden ileri atılmak için geri çekilme sayılır) orta ve küçük köylü yanında, zengin köylüye bile tavizler verilmiş, ticaret ekonomisi, prim sistemleri yeniden, bir süre için konulmuştur. Lenin, bütün bunların, içinde bulunulan aşamada bir zorunluluk olduğunu söyler.

1920'de, devrimden üç yıl sonra, Lenin tarım ve köylü meselesini yeniden gözden geçirip, kapitalist ülkeler için genel bir tarım programı taslağı sunarken bu konuya değinir:

«El konan toprakların işletilme biçimine gelince, Rusya'da geri ekonomik durum sonucu, ağırlık kazanan, toprakların köylüler arasında bölünmesi oldu. Sadece istisnai durumlarda, bu topraklar «Sovyetler işletmeleri» ne dönüşebildiler ve proleter devlet hesabına, eski ücretli işçilerin Devlet işçisi haline gelmesi ve aynı zamanda Sovyet üyesi olmalarıyla işletilebildiler. İlerlemiş kapitalist ülkelerde, büyük tarım işletmelerini tercih eden oldukları gibi bırakıp, Rusya'daki «sovyetler işletmeleri» şeklinde yönetmekte yarar vardır.

Ama, bu kuralı mutlak saymak ve genelleştirmek ve mülksüzleştirilen mülksüzleştiricilerin topraklarının bir kısmının küçük köylüye, hatta bazan bölgenin orta köylülerine bedelsiz olarak verilmesini asla kabul etmemek büyük bir hata olur.» (95)

Lenin, buna karşı, küçük mülkiyetin ve-
rimsizliğinin öne sürüldüğünü söyler, ama
devrimin başarıya ulaşması için, kısa bir sü-
re verimin düşmesinin bile göze alınabile-
ceğini ekler. Proletaryanın asıl ve birinci
görevi, proleter zaferinin kalıcılığını sağla-
maktır. «Oysa, orta köylülük nötralize edil-
meden ve küçük köylülerin önemli bir kısmı,
hatta tamamı proleter iktidarını destekleme-
den bu iktidarın sağlanması mümkün de-
ğildir.» (96)

Öte yandan, en ileri kapitalist ülkelerde
bile, yani kapitalizmin egemen üretim biçimi
olduğu tüm ülkelerde, mutlaka orta çağ ka-
lıntıları, yarı feodal kalıntılar, küçük köylü-
lerin civardaki toprak beyleri tarafından şu
veya bu şekilde sömürülmesi olayı vardır.
Bunlara Almanya'da, Fransa'da, hatta A-
merika'da bile, «oracakçı» «küçük çiftçi» vs.
biçimlerinde rastlanır. Bu durumlarda, pro-
leter devlet, bu toprakları, bunları eskiden
ortakçılıkla işleyen, yada kiralayan küçük
köylülere, bedelsiz olarak vermelidir. Zaten
hemen bir anda bir başka ekonomik ve tek-
nik örgütlenme temeli yaratmak da müm-
kün değildir.

Büyük toprakların bütün tarımsal araç
ve gereçleri Proleter devlet tarafından alınır
ve bu araçlardan çevredeki küçük köylü-
lülere de, denetim altında yararlanır.

Kırların bin yıllar sürmüş uykusundan
uyandırılması, Lenin, İşçi Partilerinin kırlar-
lardaki en önemli görevlerinden sayar. Bu
nedenle, devrine giderken, şehir proletarya-
sının kırlardaki kitle hareketlerini destekle-
mesi, yönetmesi gerekmektedir. Tarım işçi-
lerinin ve yarı işçilerin grevleri, hareketleri,
özellikle desteklenmelidir. Köylerde önce üç-
retli tarım işçilerinden ve yarı işçilerden
meydana gelen Köylü Sovyetleri kurmak da
Partilerin başlıca görevleri arasındadır. (97)

Görüldüğü gibi, toprak programının bel-
kemiği köylülüğü mümkün olduğu oranda ve
genişlikte işçi sınıfının davasına kazanmak,
işçi-köylü ittifakını sağlamca kurmaktır. Dev-
rimin zaferi ve sağlanması söz konusu
olduğunda, siyasal amaçların ekonomik a-
maçların üzerine çıktığını Lenin açıkça belir-
tir. Yukarıda gördüğümüz gibi «verim» me-
sesesini her şeyin üstüne koyanları suçlar ve
İkinci Enternasyonalcilerin köylü meselesin-
deki en büyük yanlışlarından birinin de bu

noktada olduğunu bunun onların devrim ni-
yetsizliklerinden ileri geldiğini vurgular.

Aslında, özetle, Tarım programı, Toprak
programı, köylülüğün, özellikle tarım işçile-
ri ve yoksul köylülüğün devrime kazanılması
programıdır denilebilir.

Bu yüzden de İşçi Partilerinin toprak
programları temel ilkeler dışında, ülkenin ve
dönemin somut şartları ile belirlenir.

Millileştirme Konusu Üzerine Bir Açıklama

Toprakların millileştirilmesi konusu, he-
men her yerde çok önemli tartışmalara yol
açmış olan bir konudur. Rus Sosyal Demok-
rasisinin 1903 programında bu konunun yan-
lış ele alındığını, Lenin sonradan uzun bir
şekilde temellendirmiş ve toprağın millileş-
tirilmesini bütün boyutlarıyla incelemiştir.
Bu konuda Türkiye'de de çeşitli tartışmalar
olduğundan ve özellikle konu «toprak reformu»
meselesiyle sıkı sıkıya bağlı bulunduğu-
ndan biraz daha ayrıntılı inceleyelim.

Millileştirmeye karşı soldan gelen itiraz
bunun köylüye toprak dağıtımıyla sonuçlandı-
ğında küçük mülkiyeti sürdürmeyi amaçlayan
bir küçük burjuva tedbiridir. Sağdan
gelen itiraz ise, millileştirmenin devrimin bir
ilerki aşamasının uygulanması olabileceğidir.
Lenin bu iki görüşün de yanlışlığını ortaya
koyar.

Birinci görüş yanlıştır. Çünkü asıl mesele
köylülüğün proletaryanın safına kazanmak ol-
lunca, toprak dağıtımı da söz konusudur. Bu-
rada devrimin zaferi kaygısı ön plana geçer.
Öte yandan, kapitalist ülkelerde bile, çeşitli
oranda prekapitalist kalıntılar varlıklarını sür-
dürdüklerine göre, millileştirmeden sonra,
toprak dağıtımı kırlarda sınıf mücadelesini
güçlendirecek, feodal kalıntıları kökünden tas-
fiye edecektir. Ayrıca millileştirmenin devlet
proleter devleti olduktan sonra bir burjuva
dönüşümü, kapitalizme bir geri dönüş oldu-
ğunu söylemek, devlet ve iktidar meselesini
anlamamak demektir.

Millileştirme sonucunda ve henüz mil-
lileştirilen bütün toprakları kapsayabilecek
yeni bir örgütlenmenin maddi şartlarının ol-
madığı durumlarda, toprağın dağıtılması tek
gerçekçi çaredir.

Devrimden sonra dağıtılan bu toprakla-

rın kooperatif işletmelerde birleştirilmesi yoluna gidilmiş, böyle kolektif çiftliklere, kolektivizasyona geçiş adımı sağlanmıştır.

Millileştirmenin demokratik devrim aşamasının işi olmadığı görüşü ise tamamen yanlıştır ve Marx'daki toprağın millileştirilmesi, «mutlak rant» ve «diferansiyel rant» meselelerinin karıştırılmasıdır.

«Toprağın millileştirilmesi kavramı, ekonomik gerçekler alanına aktarıldığında, meta toplumunun kapitalist toplumun bir kategorisidir... Kapitalist ilişkiler içinde toprağın millileştirilmesi rantın devlete aktarılmasından başka birşey değildir... Marx, iki rant biçimini birbirinden ayırır: Diferansiyel rant ve mutlak rant. Diferansiyel rant toprağın sınırlı oluşundan, toprağın mülkiyetine sahip olup olmadığına, yada mülkiyet biçimine bakılmaksızın toprağın kapitalist çiftlikler tarafından kaplanmış olmasından doğar. Çeşitli çiftlikler arasında, toprağın verimliliğindeki farklardan, pazarla olan uzaklık farklarından ve toprağa yatırılan ek sermaye yatırımlarının üretkenliğindeki farklardan doğan, kaçınılmaz farklar vardır. Kısaca söylemek gerekirse, bu farklar (bunların farklı kaynaklardan doğdukları unutulmaksızın), iyi ve kötü topraklar arasındaki farklar olarak özetlenebilir. Devam edelim. Tarım ürünlerinin üretim fiyatı, ortalama topraktaki üretim şartları tarafından değil, en kötü topraktaki üretim şartları tarafından belirlenir; çünkü en iyi topraktan elde edilen ürünler, tek başına bütün talebi karşılamaya yetmez. Belirli bir üretim fiyatı ile en yüksek üretim fiyatı arasındaki fark, diferansiyel rant, kapitalist tarımda kaçınılmaz kiyet tamamen ortadan kaldırılsa bile, diferansiyel rant, kapitalist tarımda kaçınılmaz olarak doğar. Toprağın özel mülkiyette olması halinde rant toprak sahibine gider, çünkü sermaye ile arasındaki rekabet, kiracı çiftçiyi, sermayenin ortalama kâr oranı ile yetinmeye zorlar. Toprakta özel mülkiyet kaldırıldığı zaman rant devlete gider. Mutlak rant, toprağın özel mülkiyetinden doğar... Diferansiyel rant, kapitalist tarımın herhangi bir şeklinin kaçınılmaz ürünüdür. Mutlak rant, kapitalist tarımın herhangi bir şeklinin ürünü değil, sadece toprağın özel mülkiyeti halinde tarımın tarihi olarak meydana gelmiş geriliği tekel tarafından per-

çinlenen bir gerilik- altında doğar... Kapitalist toplumda toprağın millileştirilmesi meselesi, maddeten farklı iki kısma bölünmüştür: diferansiyel rant meselesi ve mutlak rant meselesi. Millileştirme diferansiyel rantı sahibini değiştirir ve mutlak rantı ortadan kaldırır. Demek ki millileştirme, kapitalizm sınırları içinde kısmi bir reformdur.» (98)

Toprakta özel mülkiyetin reddi, popülizmin düşündüğü gibi (bizde tarım ve toprak reformu tartışmalarını hatırlayalım.) kapitalizmin reddi asla değildir. Aksine, mutlak rant ortadan kaldırıldığı ve kapitalist kârı tekel ortadan kaldırarak artırdığı için, katıksız bir kapitalist gelişmeye yönelik bir taleptir. Ashında, topraktan özel mülkiyetin kaldırılması, sermayenin serbestçe yatırılmasının, bir üretim dalından diğerine serbestçe akışının bütün engellerini ortadan kaldırır ve bir burjuva toplumunda yapılabileceklerin azamıdır. Bu yolla, tarımı az gelir getiren bir üretim kolu halinde tutan bütün araçlar ortadan kaldırılmış en saf bir kapitalist gelişme sağlanmış olur. Ama burjuvazi, böyle bir tedbiri ancak çok genç, devrimci çağdayken gerçekleştirebilir. Burjuvaziyle proletarya arasında sınıf mücadelesinin geliştiği bir dönemde, burjuvazi böyle bir tedbire baş vuramaz. Marx'ın dediği gibi, «teoride, toprakta özel mülkiyetin reddine varan radikal burjuvanın pratikte buna cesareti yoktur.» (99) Çünkü bu mülkiyetin bir biçimine yapılan saldırıdır ve burjuva mülkiyetinin «kutsalının» artık geçerli olmadığı, proletaryanın mülksüzleştiricileri mülksüzleştirmek istediği bir dönemde mülkiyetin diğer biçimlerine saldırıyı hazırlamak gibi bir tehlikesi de vardır. Nitekim daha sonraki çeşitli gelişmelerde, Sovyet devrimi ve sonrasında, bunun tamamen doğru olduğu birçok defalar görülmüştür. Sosyalist devrim tehlikesinden dolayı radikal burjuvazinin toprak mülkiyetine saldırma cesareti yoktur. Bu, ashında kapitalizmin gelişmesine dönük bir tedbir olsa bile... Üstelik de burjuvazi kendisini de topraklandırmıştır artık. Toprakta özel mülkiyet feodal olmaktan çıkmış burjuva mülkiyeti haline gelmeye başlamıştır veya birçok yerde tamamen burjuva mülkiyetine dönüşmüştür.

Millileştirmenin proletarya devrimi çağında asıl önemi, burjuvazinin yerine getireme-

diği bir mülkiyet müsaderesini, proletaryanın yerine getirebileceğinin görülmesi ve özel mülkiyete bir darbe olmasıdır.

Hem toprakta, eski kapitalizm öncesi üretim ilişkilerine bir darbe olduğu için, hem mülkiyetin bir biçimine indirilmiş bir darbe olduğu için, burjuvazi artık millileştirmeyi aldatmacaların, göz boyamaların ötesine, tutarlı olarak götüremez. Bunu yapmak proletaryaya düşecektir ve proletaryanın programında bütün köhnemiş üretim ilişkilerinin tasfiyesi yer aldığından, proletarya bu köhnemiş ilişkilere karşı her mücadeleyi destekler, sonuna kadar götürür. Şu halde, millileştirme proletaryanın toprak programında yeracaktır.

Kapitalist düzen içinde doğru olan bu görüşler, proletarya iktidarı aldıktan sonra büsbütün geçerlidir. Çünkü artık, iktidar işçi sınıfında olduğuna göre, millileştirmenin

bir kapitalist uygulama olduğu da düşünülemez, millileştirme, şu veya bu şekilde kolektivizasyona ve sosyalist üretime geçişin parçası olur. (100)

Bilimsel teoride toprak ve köylü sorunu bazı yönleriyle yukardaki gibi özetlenebilir. Bu sorunun, belki Marx ve Engels'in içinde yaşadıkları ortam ve çağda bu derece olmayan önemi, Sovyet devriminde ve Lenin'de bütün boyutlarıyla ortaya çıkar. Sovyet devrimini izleyen yıllarda, dünyanın çeşitli ülkelerinde meydana gelen devrimci hareketler, Çin devrimi, ulusal kurtuluş savaşları, Asya, Latin Amerika ve Afrika'daki gelişmeler, köylü meselesini yine ön plana geçirdi. Çağımızda köylü meselesini ve Türkiyede'de konuya nasıl bakıldığını yukardaki temel teorik ve eylemsel doğruların ışığında İLKE'nin gelecek sayısında ele alacağız.

(1) Engels: *The Peasant Question in France and Germany (Almanya ve Fransa'da Köylü Meselesi)*, «Marx-Engels Selected Works, 3. Basım, Lawrence and Wishart London» sf: 623

(2) Stalin: *Leninizmin İlkeleri, sol yay.* sf: 55-56

(3) Aynı yer: sf: 54

(4) Aynı yer: sf: 55

(5) 1. Enternasyonal Tüzüğü, madde 1, «Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi» Sol yay. sf: 157

(6) Erfurt Programı, aynı kitap, sf: 165

(7) Erfurt Programının eleştirisi, aynı kitap, sf: 35

(8) Engels: *The Peasant Question...* «Marx-Engels Selected...» sf: 623

(9) Frantz Fanon: *Les Damnés de la Terre (Dünyanın lanetlileri)*

(10) Engels'in, Fransa'da Sınıf Mücadelesi'ne 1895'deki önsözü, «Fransa'da Sınıf Mücadelesi», sol yay. sf: 13

(11) Marx: *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, sol yay.* sf: 139

(12) Aynı yer

(13) Aynı yer

(14) Marx: *The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte, (Louis Bonaparte'nin 18. brümeri)* «Marx-Engels Selected» sf: 170-171

(15) Engels: *Almanya'da Köylü Savaşına önsöz, «Almanya'da Köylü Savaşı» Payel yay.* sf: 12-13

(16) Aynı yer: sf: 13-14-15

(17) «Marx-Engels Selected» sf: 623-624

(18) Aynı yer: sf: 624

(19) Aynı yer: sf: 624-625

(20) Aynı yer: sf: 625-626

(21) Aynı yer: sf: 627

- (22) Aynı yer: sf: 634-635-636-637
- (23) Aynı yer: sf: 627
- (25) Aynı yer: sf: 639
- (26) Lenin: *The Agrarian Programme of Social Democracy*, «Lenin, Collected, cilt 13» sf: 421
- (27) Lenin: *The Workers Party and the Peasantry*, «Collected, cilt, 4» sf: 422
- (28) Lenin: *İki Taktik*, «Fransızca seçme eserler, I ciltte» sf: 71-72
- (29) Lenin: Aynı yer, sf: 79
- (30) Aynı yer: sf: 110
- (31) Aynı yer: sf: 112
- (32) Sovyet Bolşevik Partisi tarihi, sf: 98-99-100
- (33) Lenin: *Agrarian Programme...* «Collected, cilt 13» sf: 239
- (34) Aynı yer: sf: 243-244
- (35) Aynı yer: sf: 351
- (36) Aynı yer: sf: 361-362
- (37) İki taktik «Seçme eserler 1 ciltte, Fransızca,» sf: 110-111
- (38) Aynı yer: sf: 99-100
- (39) Parti tarihi, sf: 100
- (40) Aynı yer: sf: 99
- (41) Rusya'da kapitalizmin gelişimi, Payel yay. sf: 204
- (42) Aynı yer: sf: 207-208
- (42) Aynı yer: sf: 212
- (44) Rus Sosyal Demokrasisinin Toprak programı, «Köylü meseleleri ve Sosyalizm» Payel yay. sf: 8
- (45) *The Agrarian Programme* «Lenin Collected, cilt 6,» sf: 114
- (46) Stalin: *Leninizmin İlkeleri*, sf: 61
- (47) Lenin: Köylüler ve işçiler, «İşçi ve Köylü İttifakı» Sol yay. sf: 47
- (48) *For The Rural Poor*, (Kır yoksullarına), «Lenin Collected, vol 6,» sf: 409
- (49) İki Taktik, «Lenin Fransızca seçme eserler 1 ciltte,» sf: 120
- (50) Aynı yer: sf: 122
- (51) Lenin: «Collected, cilt 4» sf: 241-242
- (52) Lenin: *Küçük burjuva sosyalizmi ve Proleter Sosyalizmi*, «Toprak Meseleleri» sol yay. sf: 32
- (53) *Yoksul Köylüye*, «Köylü Meseleleri» Payel yay. sf: 103
- (54) Lenin: *To The Rural Poor*, «Collected 6,» sf: 397
- (56) Lenin: *Yoksul Köylüye*, «Köylü Meseleleri» Payel yay. sf: 77
- (57) Aynı yer: sf: 104
- (58) *To The Rural Poor*, «Collected 6,» sf: 409 Türkçesi, Payel yay. sf: 102
- (59) Aynı, sf: 114-115
- (60) Aynı, sf: 423 (Türkçesi sf: 118-119)
- (61) Aynı, sf: 390 (Türkçesi, sf: 82)
- (62) Aynı, sf: 90
- (63) Lenin: *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*, sol yay. sf: 20-21
- (64) Aynı, sf: 136
- (65) Lenin: «İşçi ve Köylü İttifakı», sf: 87
- (66) Lenin: *Tarım Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslağı, III. Enternasyonalin II. Kongresine verilen rapordan özet*. «Fransızca Seçme eserler, 1 cilt» sf: 610-620
- (67) Özellikle önemli olduğu için ayrıca sayfa belirtiyoruz, aynı yer, sf: 616
- (68) Aynı, sf: 614
- (69) Aynı, sf: 615
- (70) Rus Sosyal Demokrasisinin Toprak Programı, 1902, «Köylü Meseleleri ve Sosyalizm» Payel yay. sf: 24-25

- (71) *To The Rural Poor*, «Collected, cilt 6,» sf: 381
- (72) *Aynı*, sf: 381
- (73) *Aynı*, sf: 408
- (74) *Aynı*, sf: 416-417
- (75) *Küçük burjuva ve Proleter sosyalizmi*, «*Toprak Meseleleri*» sf: 35-36
- (76) Lenin: *Taktik Üzerine Mektuplar*, «*Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*» Sol yay. sf: 21
- (77) *The Agrarian Parogramma...* «Collected, cilt 13», sf: 356
- (78) *Aynı*, yer: sf: 357
- (79) *Nisan tezleri*: sf: 53-54
- (80) *Aynı*, yer: sf: 85
- (81) *Ayrıntı için ve İktidarın yapısı meselesi için bk. Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi.*
- (82) Stalin: *Leninizmin İlkeleri*, sf: 177-178-179
- (83) Lenin: *De La Cooperation (Kooperatifçilik üzerine)* «*Fransızca Seçme eserler*,» sf: 713
- (84) *Aynı*, yer: sf: 716
- (85) Lenin: *A Draft Programme of Our Party*, «Collected, cilt 4», sf: 250-51
- (86) *Rus Sosyal Demokrasisinin Toprak Programı*, «*Köylü Meseleleri ve Sosyalizm*» sf: 8
- (87) *Aynı* yer: sf: 10
- (88) *Aynı* yer: sf: 39-40
- (89) *Aynı* yer: sf: 49
- (90) *Agrarian Programme...* «Collected 13» sf: 259
- (91) *Aynı* yer: sf: 345
- (92) *Toprak Meselesi ile İlgili Karar*, «*Toprak Meseleleri*», sf: 136-139
- (93) *Nisan Tezleri*, sf: 53-54
- (94) *Toprak Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslağı* «*Fransızca Seçme eserleri 1 ciltte*,» sf: 616
- (95) *Aynı* yer: sf: 617
- (96) *Aynı* yer: sf: 610-620
- (97) *Rus Sosyal Demokrasisinin Tarım Programı*, «*Toprak Meseleleri*» sf: 40-45
- (98) *Aynı* yer:
- (99) *Millileştirme için bak: Lenin, Collected, cilt 13, «Rus Sosyal Demokrasisinin Birinci Rus devriminde Toprak Programı», sf: 219-431*
- Aynı kitabın birkaç bölümü «Toprak Meseleleri» sf: 37-68 arasında da vardır.*

TÜSTAV

KITL E

HAFTALIK SOSYALİST GAZETE

250 Kuruş

İsteme Adresi : P. K. 71 — İSTANBUL

TÜSTAV

ilke

10 LİRA

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

URIN

FAŞİZM
DEMİR-İSKELE

ABD
OLDUK
PATR

TÜRKİYE FAŞİST

DUŞTAY